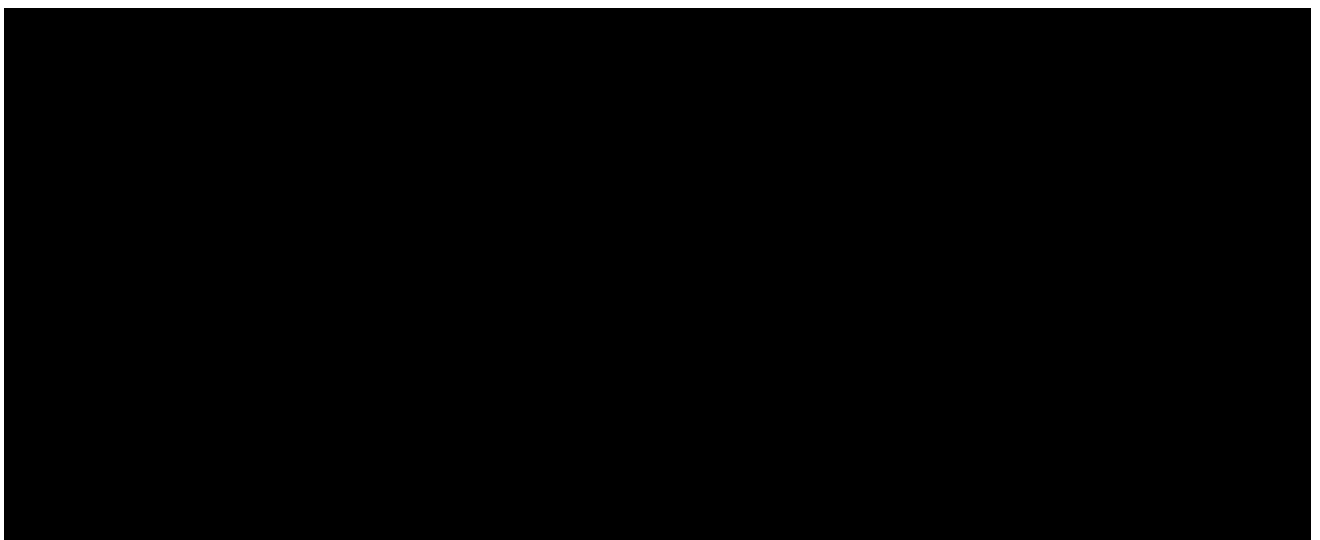

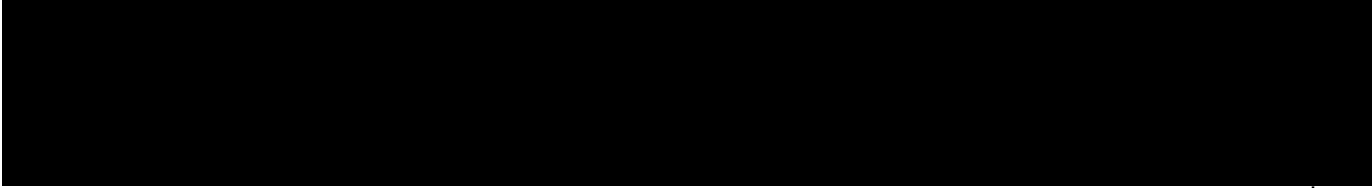
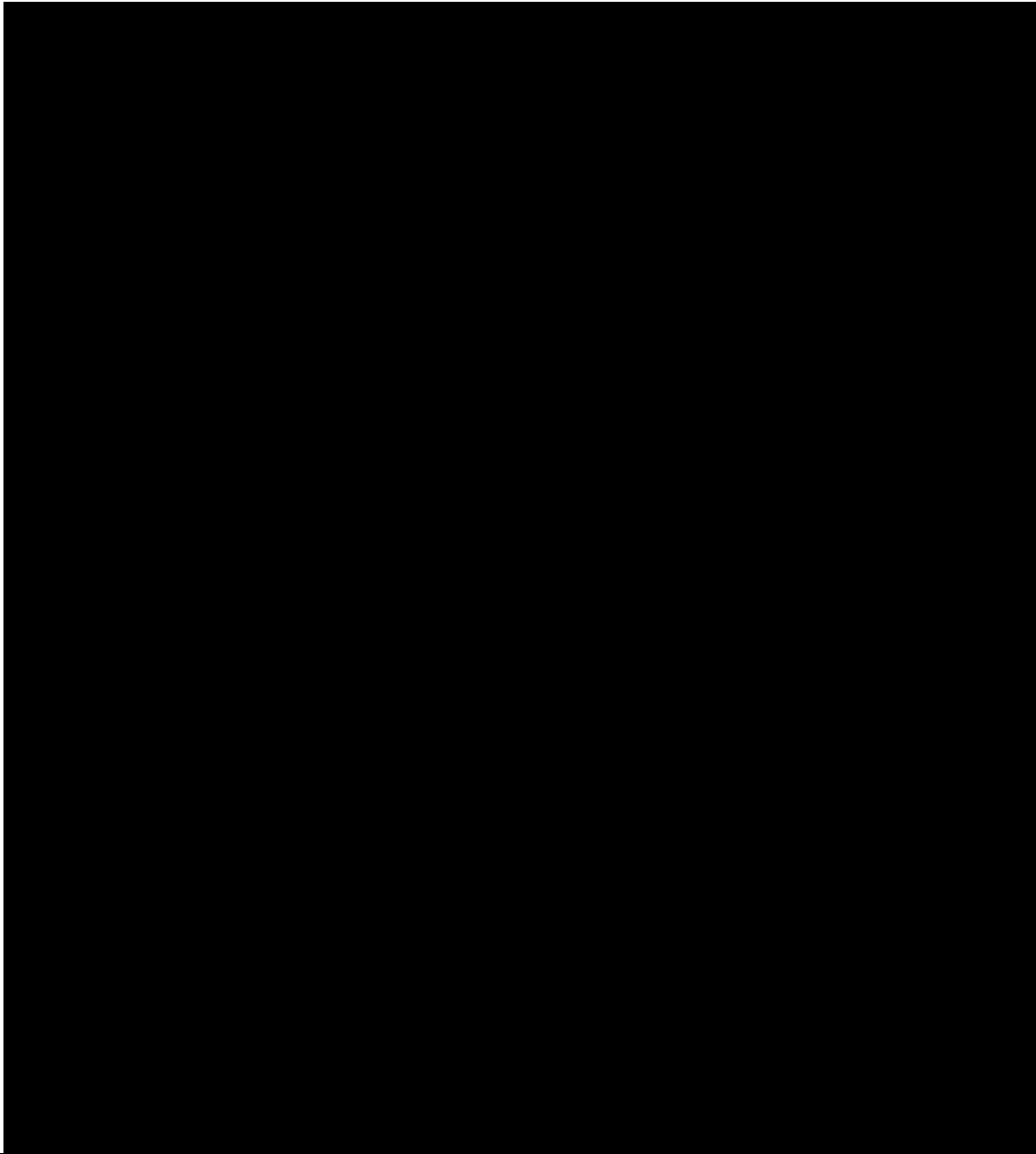

תוכן ענינים לשאלון מספר 2

מכוני מחקר 2024

- פרוט המחקרים שנערכו במכון בשנת ההערכה 1-21
- פרי תואר תערובות 22-38
- ראשון לציון ברכות סוכה 39-48
- ראשון לציון ביצה-חגיגה 49-58
- ראשון לציון פסקים שולחן ערוך 59-68
- ראשון לציון יורה דעה 69-78
- ראשון לציון נ"ך 79-89

תכנית עבודה לשנת ההערכה

פרוט המחקרים שנערכו במכון בשנת ההערכה, כהגדרתה ב'תיקון הרוחב להקדמת שנת ההערכה' (*):
(א) בין התאריכים 1 בינואר 2022 ועד 31 בדצמבר 2022
(ב) בין התאריכים 1 באוקטובר 2022 ועד 30 בספטמבר 2023

(* 'שנת הערכה' – בהתאם ל'תיקון הרוחב להקדמת שנת ההערכה' שמקדם מינהל התרבות בימים אלה (מבחנים לחלוקת כספי תמיכות של משרד התרבות והספורט במוסדות תרבות לשנת התמיכות 2024) - 'שנת ההערכה' הינה שנה קלנדרית 2022 עד 1.1.22 עד 31.12.22).

עם זאת, כהוראות מעבר לשנת התמיכה 2024, במקרים בהם מוסד לא יעמוד בתנאי הסף בשנה קלנדרית 2022, הרי שניתן יהיה להתייחס לשנת ההערכה, כפי שמופיעה במבחני התמיכה המקוריים.

לפיכך, על כל המוסדות למלא השנה שאלון זה על כל 4 טבלאותיו, עבור שתי התקופות האמורות מעלה, גם אם חלק מהנתונים חופפים.

1. כאמור, חובה למלא שאלון זה עבור שתי התקופות האמורות מעלה (כל 4 הטבלאות).
2. שאלון זה כולל שני חלקים (א' ו-ב'):
חלק א' מתייחס לפרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה.
חלק ב' מתייחס לעבודות מחקר שעדיין בשלבי עבודה שונים, ואשר טרם ראו אור בשנת ההערכה.
3. יש לציין אך ורק פעילות מחקרית שהתבצעה במכון, ויצאה לאור על ידו בלבד (שם המכון מופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות הבלעדיות).
4. לגבי הטור בו אתם מתבקשים לציין את שמות החוקרים שעבדו על המחקרים:
 - א. יש לציין פעילות מחקרית שהתבצעה ע"י חוקרי המכון בלבד, ולא ע"י חוקרים שאינם רשומים בשאלון מס' 6 (מצבת החוקרים).
 - ב. יש לציין את כל שמות החוקרים שעבדו הן על פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והן על עבודות מחקר שעדיין נערכת בשנת ההערכה!
 - ג. שמות החוקרים המופיעים בשאלון זה כעובדים על עבודות מחקר / פרסומים כלשהם – חייבים להופיע גם בפרסום עצמו, כאשר יצא / ייצא לאור. חייבת להיות התאמה מוחלטת בין שמות החוקרים המופיעים בשאלון, לבין שמות החוקרים בפרסומים. לפיכך, במקרה בו דווח בעבר שמו של חוקר מסוים, כמי שעובד על עבודת מחקר המופיעה בשאלון זה – יש לציין בטור החוקרים העובדים על עבודת המחקר, למרות שהוא לא מופיע בשאלון 6. יש לסמן כובבית (*) ליד שמו, על מנת שניתן יהיה להבין שהוא כבר לא עובד במכון. כמו כן, יש לציין גם על הפרסום, לכשייצא לאור, כנדרש במבחני התמיכה.
 - ד. חובה לציין שם מלא (משפחה ופרטי) של כל החוקרים ע"פ סדר הא'-ב' של שם המשפחה.

- ה. עקב בעיות שהתעוררו בשנים קודמות, יש להקפיד על ציון שם מלא (משפחה ופרט) של כל החוקרים, באותו זהה למופיע בשאלון 6 ובשאר השאלונים. אי הקפדה על כך עלולה לפסול חוקר מלהימנות במסגרת מצבת החוקרים של המכון, על כל המשתמע מכך. אין להוסיף תארים כלשהם לשמות החוקרים באף אחד מן השאלונים השונים (על מנת למנוע פגיעה בכבודם של החוקרים, בבחירת הטבלאות המתייחסות לשמות החוקרים מופיע התואר 'ד"ר' המתייחס לכלל החוקרים הרשומים בטבלה).
- אין לכלול בעבודות המחקר מהדורות חדשות / חוזרות של פרסומים מן העבר, בין במהדורת צילום ובין במהדורה של סידור מחדש, שאין בהן תוספות משמעותיות כלשהן. זאת, להבדיל ממהדורות חדשות הכוללות תוספות על הפרסומים המקוריים, אותן יש לציין באופן מפורט.
6. טבלאות אלה הינן תמצית פירוט הפעילות המחקרית. חובה לצרף לכל פרסום / עבודת מחקר הרשומה בטבלה דפים נפרדים:
- א. עבור פרסום שיצא לאור: פירוט נרחב של העמודות בטבלה הרצ"ב: * תוכן הפרסום * תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים * עבודת המכון בהקשר אלי (עבודה מקורית, עצמאית, פילולוגית, פענוח וחקר כתב יד, חשיפת מקורות, ההדרה ובאורים). וכן: * עמודי שער * עמוד בו מופיע שם המכון המציא לאור ובעל הזכויות השמורות * עמוד בו מופיעים שמות המחברים * עמוד בו מופיע אזכור הקרדיט לתמיכת משרד התרבות והספורט * תוכן העניינים * חמישה עמודים לדוגמה מתוך הפרסום.
- הערך: אין להגיש ספרים למינהל התרבות! במידת הצורך, על המכונים יהיה להמציא את פרסומיהם לעיון מינהל התרבות, אם וכאשר יתבקשו לעשות זאת.
- ב. עבור עבודת מחקר שטרם יצאה לאור: ככל המצוי ברשותכם, יש לצרף את 22 המסמכים הנדרשים עבור פרסום שיצא לאור (כפי שפורט לעיל בסעיף 4.5). בנוסף לכך, יש לצרף גם דפי טיוטות המהווים דוגמה סבירה לצורכי הערכה וניקוד.
- הערך: מכון מחקר תורני שעיסוקו העיקרי בעריכת סדרות המורכבות מיחידות מחקריות מרובות העומדות בפני עצמן, ואשר סיים בשנת ההערכה יחידה כזו, בהיקף אשר יכול להוות פרסום בפני עצמו, אך לא הוציאה לאור בשל הצורך המתבקש לחברה ליחידות נוספות (דוגמת פריקים בודדים מתוך מסכת שלמה; ערכי אנציקלופדיה; סימנים (פרקים) הלכתיים מתוך חלק שלם וכד')
- יגיש טיוטה שלמה של יחידה זו, וינמק במכתב מצורף לשאלון זה את אי הוצאתה לאור בשנת ההערכה. כל זאת, בתנאי שבשנה שקדמה לשנת ההערכה יצא לאור פרסום של המכון באותה סדרה. שימו לב! טיוטה שלמה זו יש להגיש במהדורה אלקטרונית בלבד באמצעות כתובת הדוא"ל zippiigo@most.gov.il, ולא במהדורה קשיחה.
7. יש להסביר כל שינוי שנעדר בעבודת מחקר / פרסום אשר דווחו על ידכם בשנים קודמות - ביחס לדיווחים אודותיהם בשנה זו (שינוי שם / מס' עמודים / תוכן / חוקרים / תאריך הוצאה לאור מתוכנן או קיים וכו'). יש לציין השינוי באופן ברור בטור המתאים בטבלה. אין די בציין עובדת השינוי בלבד - יש להסביר במפורט את מהות השינוי והסיבה לו.
8. יש לכתוב בטור המתאים את תאריך תחילת העבודה על עבודת המחקר. לעניין זה - 'תאריך תחילת עבודה', הכוונה למועד בו צוות חוקרים מוגדר החל לעבוד על המחקר.
9. בטורים 'שמות החוקרים-הרבים שעבדו / עובדים על הפרסום / עבודת המחקר': במקרה בו חוקרים מסוימים הוחלפו / החליפו אחרים במהלך התקופה - חובה לציין את שמות החוקרים המוחלפים.
- חובה למלא מספר קטלוגי של הפרסום כפי שמופיע בספריה הלאומית וכן את תאריך הגשת הפרסום לספריה הלאומית. במידה שבעת הגשת בקשת התמיכה עדיין אין מספר קטלוגי - חובה לצרף אסמכתא מתאימה המעידה על הגשת הפרסום לספריה הלאומית.
10. חובה למלא תאריך מדויק של הוצאה לאור של הפרסומים המוזכרים: חודש ושנה עבריים ולועזיים.
11. אופן הפצה: יש לציין באמצעות V אם הפרסום יצא לאור / ייצא לאור כספר בשנת ההערכה, כמאגר מידע, כאמצעי יישומי או במהדורה דיגיטלית בחינם - (בנוסף למהדורה רגילה). אם הפרסום יצא לאור במספר ערוצים - יש לציין זאת. לצורך ניקוד, ייספרו אך ורק פרסומים שהופצו לציבור במידה דיגיטלית בשנת ההערכה.
12. ניתן כמבחן להוסיף שורות לטבלאות, בעת הצורך, אך אין לשנות את מבנה הטבלה!
13. יש למלא את הטבלאות ונספחיהן באופן מדויק, מקצועי ומפורט, ולחתום בסופן, במקום המיועד לכך (עמוד 7)!

[illegible]

[illegible]

מס'	שם הפרסום	מספר הקטלוגי של הספר בספריה הלאומית: מס' מערכת ומס' מדף; אם טרם נתקבל מספר קטלוגי, יש לצרף אסמכתא על הגשת הפרסום לספריה הלאומית	מחשן רובוטי 2023 A 9755	681	מורשת אור החיים	1500	V V	יוני	20 12	ת מוז	ב פ"י ש ת	יולי	20 22	כ 1	ספריה לאומי ת ואוצר החכמ ה	יולי	2 0 2 2	חידושים עיוניים ועמקים בסוגיות הש"ס על פי שיטת הרמב"ם לראשונה מאז דפוס ראשון בשנת תק"י במהדורת מפוארת עם ביאורים נצרכים הרחבות והשוואות במדור מילואים	חובת בעל האור החיים, בספריו הכמעט ולא ידועים, בהישג יד, הבנת החוכן, מוגה מתוקן ומבאר עם כותרת מובאות מקורות השלמות והוספות מגדולי הדורות ומפתח כללי	חדש	לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב. זוהה לנכתב בשאלון 6 שימו לב: חובה על שמות החוקרים הללו לתופיע במלאם על הפרסום שיצא לאור	שם משפחה שם פרטי	שם פרטי	הסברים לשיונים : במידה שחל שעני כלשונו בפרסום בין הדיונים הקודם אודותיו לדיווח הנכחי - יש לציין זאת באופן ברור בטור זה, ולכתוב את ההסבר לשני
-----	-----------	---	----------------------------------	-----	-----------------------	------	--------	------	----------	----------	--------------------	------	----------	--------	---	------	------------------	--	---	-----	----	---	---------------------	------------	---

[illegible]

מס'	שם עבודת המחקר	לפני כתיבת המסמך, קבעו	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושייפוע הפרסום כמוציא לאור ובעל הזכויות השמורות	מסמך	שנת השלמה	שנת עברית	שנת לועזית	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים (יש לצרף תיאור נרחב יותר בדפים נפרדים)	תמצית תרומתו למחקר האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה"ל של המהדורה הקודמת	א"ל / ו"ל גאון ושאו"ל דגש	שם משפחה	שם פרטי	הסברים לשוניים: במידה שחל שינוי כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם ואחרתה לדיווח הבכתי - יש לציין זאת באופן ברור בסור זה, ולכתוב את המספר המפורט לשינוי
3													
4													
5													

מס'	שם עבודת המחקר	לפני כתיבת המסמך, קבעו	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושייפוע הפרסום כמוציא לאור ובבעל הזכויות השמורות	מסמך			שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב, של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	שם משפחה	שם פרטי	הסברים לשוניים: במידה שחל שכיב כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם ואודותיה לדיווח הנוכחי - יש לציין זאת באופן ברור בסוף דף, ולכתוב את הסבר המפורט לשינוי
6										
7										

5																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

מס'	שם עבודת המחקר	אנא מילא, סט	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	וספדויג סילטוט, סט	ספס עידג לאט יטווייטעאטא	סוט סג	שנה עברית	שנה לועזית	שם פרטי	שם משפחה	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב, של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6 שימו לב: חובה על שמות החוקרים הללו להופיע במלואם על הפרסום שיצא / יוצא לאור	הסברים לשינויים: במידה שחל שינוי כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם אודותיה לדיווח הנכחי - יש לציין זאת באופן ברור בסור זה, ולכתב את ההסבר המפורט לשינוי
6												
7												
8												

יש לסמן ✓ במשבצת הבאה:

✓ רצ"ב דפים נוספים, ובהם פירוט: תוכן כל פרסום / עבודת מחקר המופיעים בטבלאות + תרומתם למחקר התורני ולציבור הלומדים + פירוט עבודת המכון ביחס אליהם.

בנוסף, רצ"ב עבור כל פרסום שיצא לאור וכן טיוטות עבור עבודות מחקר הנמצאות בשלבי עבודה:

שימו לב: אין לצרף יותר דפים מהנדרש.

✓ ☐ צילום עמוד שער.

✓ ☐ צילום עמוד בו מופיע שם המכון שביצע את עבודת המחקר והוציאה לאור ובעל הזכויות הבלעדית.

✓ ☐ צילום עמוד בו מופיעים שמות המחברים (החוקרים) שעבדו על הפרסום.

✓ ☐ צילום עמוד בו מופיע / יופיע כי הפרסום יצא / יוצא לאור בתמיכת משרד התרבות והספורט.

✓ ☐ צילום עמוד תוכן העניינים.

✓ ☐ צילום **המישה** עמודים מתוך הפרסום / צילום דפי טיוטות מפורטים, באופן שיספק לצורך הערכה / טיוטת יחידה שלמה למכוני מחקר העוסקים בהוצאת סדרות, בתוספת נימוק

לא הוצאתה לאור בשנת ההערכה. שימו לב כי טיוטת היחידה השלמה תצורף במהדורה אלקטרונית בלבד, לכתובת הדוא"ל zippigo@most.gov.il

הריני מצהיר בזאת על נכונות הפרטים שמולאו בשני חלקי השאלון, ועל צירוף כל הנספחים המבוקשים

חתימת מנהל המכון

שם מנהל המכון משה שוורץ

זית רענן יפה פרי תואר קרא ח' שמך

ספר

פרי תואר

על שלחן ערוך יורה דעה

למרנא ורבנא אור העולם

רבינו חיים בן עטר

בעל אור החיים הק' זי"ע

ולצידו ספר

פרי חדש

למרנא רבינו חזקיה די סילוה זי"ע

הלכות תערובות

מהדורה מתוקנת ומוגהת עפ"י דפו"ר
בתוספת מראי מקומות ועוד כמה מעלות טובות

ועליו יחנו שני מדורים

עיונים והרחבות

יפה תואר

בו יקובצו כעמיר גורנה הערות והארות ממואות ספרים
שדנו בדברי רבינו, בתוספת מרובה של משא ומתן
רחב בדבריהם ובדברי רבינו

ביאורים והארות

יפה פרי

בו יתפרשו באר היטב דברי הפרי תואר, לבאר כל
חמירא ולהעמיק בצפוני אמרותיו, שיהיו ברורים
ומחוזרים כשמלה

ובסוף הספר

פסקי פרי תואר

מאות פסקי הלכות שנלקטו במלאכת אומן עפ"י דבריו הקדושים
בתוספת הערות וביאורים וציון שיטות שאר הפוסקים

כל אלה חוברו יחדיו ע"י חבר ת"ח בראשות

הרב משה שוורץ

מהדורת יהודה ווייס

זית רענן יפה פרי תואר קרא ח' שמך

לשם, ה מילד לאילת ים, יצא לאור

הודעה ובקשה

בס"ד שאר כרכי ה"פרי תואר", נמצאים בשלבי עריכה מתקדמים, ובקשתינו שטוחה מציבור הלומדים והמעיינים, לשלוח לנו הערות והארות, וכל דבר שיכול לסייע לעבודת הקודש, או כל דבר שאפשר לתקן ולשפר יותר לתועלת הלומדים. וזכות רבינו האור החיים הק' תגן בעדכם, להתברך בכל מילי דמיטב.

© כל הזכויות שמורות
ל"מכון להוצאת ספרי אור החיים הק"
בני ברק, תשפ"ב

כתובת: סוקולוב 9 בני ברק Adress: Sokolov 9 Bnei brak Israel
פקס: 03-5796398 Fax: 972-3-5796398
Email: 5701352@gmail.com

• Printed in Israel • עיצוב כריכה ושערים: ג. ויסקופף

דבר המכון

בשבח והודאה להשי"ת, בגיל ורעדה, אנו עומדים בס"ד בשערי הספר הקדוש 'פרי תואר' על הלכות תערובות, אשר נתלבן ונערך בחבורת ת"ח זה כמה שנים ביגיעה עצומה ודיבוק חברים, וב"ה זכינו לברך על המוגמר להביא לפניכם ברכה.

נר לרגלינו היה בכל עת, מה שהעיד בנו רבינו בהקדמתו לספר: **"וכגון דא צריך לאודעי שלא העלתי על ספר אלא מילי דזביני בדינרי, ובחרתי לי דרך קצרה כי אלה לחכמים, וכשיטעום טעימת קפיל"א ירגיש טעם לשבח בכל מלה ומלה"**. ואכן זאת היתה ההרגשה בכל שלבי עריכת הספר, ואחרי כל שורה נוספת שזכינו ללמוד ולערוך, ראינו שאין לנו שום השגה בעומק דבריו הקדושים, וכמה טעם לשבח יש בכל מילה, אשר בתיבה אחת מונחים יסודות גדולים להלכה, או תירוץ על קושיות חמורות.

סדר והיקף עבודת הקודש, הלא הם כתובים בהרחבה בראש הכרך הראשון שזכינו להו"ל על 'בשר בחלב'. ועל זאת אנו מודים, שב"ה הצליח וגם עשה פרי, שנתקבל ונתפשט בכל תפוצות ישראל באהבה וחובה, ורבים העידו בע"פ ובכתב, שלראשונה זכו ליהנות מהאור הקדוש, להבין כל תיבה מדבריו הקדושים בפשט ובעיון. ובפרט מהמדור המיוחד 'יפה תואר' הכולל מאות הערות והארות מגדולי הדורות שדנו ופלפלו בדבריו הקדושים. וגם אותם שאינם יכולים ללמוד כל דבריו הקדושים באריכות, הלא עיקר דבריו ופסקיו כתובים וערוכים בתמצית נפלאה, במדור 'פסקי פרי תואר' שבסוף הספר, בתוספת הערות וציון שיטות שאר הפוסקים.

הוספנו לראשונה במהדורתנו בתוך הספר את חידושי **'כללי ספק ספיקא'** אשר נדפסו לאחר פטירתו ע"י תלמידיו בספר 'ראשון לציון', ועתה השבנוהו למקומו הראוי, שהרי רבינו בכמה מקומות בפרי תואר מציין לכללים אלו, וכן בכללים אלו מציין לדבריו בפרי תואר, באופן שזה המשך וחטיבה אחת עם כל הספר.

בכרך זה, נוסף בסופו קונטרס **'חלק כחלק יאכלו'** העוסק בהרחבה בחידושו של רבינו בענין תערובת מחצה על מחצה. ובו יבוא ליקוט מעשרות גדולי האחרונים שדנו ופלפלו בדבריו הקדושים. והרי זה בא ללמד על הכלל כולו, שבכל ענין יגענו לברר ולהביא דברי הגדולים שדנו ופלפלו בדבריו הקדושים, ועמלנו רבות ליישב ולבאר דברי רבינו שלא ישאר שום קושי או חוסר הבנה בדבריו הקדושים.

הלא זאת היתה רצונו הטהור ומשאת נפשו של רבינו הקדוש שידונו ויפלפלו בדבריו, וכמו שהעידו משמו תלמידיו הקדושים בהקדמתם לספה"ק 'ראשון לציון', וז"ל: **"וכל כי הא צריך לאודעי כי מה שכתב רבינו הרב המחבר ז"ל בהקדמת ספר 'פרי תואר', שאין רצונו שילמדו בספרו אלא מי שבקי בחדרי העיון וכו'."** כוונתו רצויה מפיו אנו חיים, ויהיו דבריו עדות לכל באי עולם, שחש ושלוש לא עלה על דעתו כמובן מדבריו, **כי אם גלה סודו שאדרבה מלך חיים ברצונו למשקל ולמטרי בהדי רבנן, ותמיד היה חפץ מי שיקשה על דבריו כי מתוך הויכוח יתברר האמת,** ולא כוון בדבריו רק כלפי הנך אינשי דסגן בעלילותא דלומדים על מנת לקנטר ח"ו, להם לבדם נתנה הראש ארשו"ת החיים מר במיליה".

והננו מוסרים בזה מודעה רבה, שכל מה שהוספנו בספר, הן בסימני פיסוק וניקוד וחלוקה לקטעים, הן תיקונים והגהות, הערות ציונים ומראי מקומות, ביאורים הרחבות ועיונים, בכל אלה לא באנו ח"ו לקבוע מסמרות בהבנת דברי קדשו של רבינו זלה"ה. שכן בסוד קדושים מי יעמוד ובמופלא ממך אל תדרוש. כל דברינו אינם אלא כהצעה למעיין בדרך אפשר, אולי יש מקום להבין את כוונתו הק' באופן זה. הבוחר יבחר. ואנו את נפשנו הצלנו.

יעמדו על הברכה הני תרי צנתרי דדהבא, תלמידי חכמים ובעלי הוראה מופלגים, בקיאים בחדרי העיון והבנה, הלא המה הרה"ג רבי אריה מרדכי רבינוביץ שליט"א והרה"ג רבי דוד יהודה לייב בויס שליט"א, אשר יגעו בעריכת ספר זה יום ולילה לא ישבותו, ועברו על כל הספר כמה פעמים הדק היטיב. בד בבד אברך את ידי"נ הרה"ג רבי שמחה עוזיאל שלמה דאוד שליט"א שהגיה את הספר, ועומד לימיני בכל עת בלונ"ח.

מתוך חרדת קודש, אביע תודתי העמוקה קמי כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק רבי דוד חי אביחצירא שליט"א, אשר בברכתו והכוונתו הוקם המכון, ומאז ועד היום מרעיף עלינו טללי אהבה, בצורה מופלאה ונדירה, ומסורת הוא לו מבית אבותיו הקדושים אשר היו דבוקים תדיר ברבינו הק' ותורתו, ובכל עת מעודד ומכוון את עבודת הקודש שתיעשה כראוי לכבודו של רבינו הקדוש. ומצלאי אנא קמי מלכא, זכות רבינו הק' תעמוד לימין צדיק, יהי ה' אלוקיו עמו לזכות ולברך את ישראל בברכותיו הטהורים ובפעליו הברוכים להפצת תורה וחסידות, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, אכיה"ר.

בלב מלא הכרת הטוב, אזכיר המקום בו נתחנכתי וגדלתי מנעורי הלא הוא ישיבת צאנו המעטירה בה נתחנכתי וגדלתי בימי נעורי, תחת הנהגתו של הוד דודי כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנו שליט"א, אשר מאז ועד היום מאיר דרכינו ונתיבותינו לתורה וחסידות, והרבה טובה וברכה השפיע עלי. ברכתי ברכת הדיט, שיזכה לנהל העדה הק' במעגלי צדק בבריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

אחרונים חביבים, אשא עיני אל ההרים - ההורים, כבוד אאמו"ר הגה"צ רבי חיים יעקב מנחם שוורץ שליט"א דומ"ץ קרית צאנו נתניה, ואמי מורתי הרבנית הצדקנית תליט"א, אשר במסירות נפש עילאית חינכונו וגדלונו לתורה וליראה, ובזכותם הגעתי עד הלום, בבחינת חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי היא שעמדה לי. יה"ר שיקויים בהם הפסוק לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרעך עד עולם. לראות מאתנו ומכל יוצ"ח נחת דקדושה בבריות גופא ונהורא מעליא.

בד בבד אברך למו"ח הגה"צ רבי חיים צבי שפירא שליט"א אב"ד קהל מחזיקי הדת ורב ור"מ דקה"ח רמת אהרן ב"ב, וחמותי הרבנית הצדקנית תליט"א, אשר מאז נכנסתי לביתם כאב את בנו קירבונו, ורבות זכיתי ליהנות מהם. יה"ר שיקויים בהם הפסוק 'לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרעך עד עולם', לראות מאתנו ומכל יוצ"ח נחת דקדושה בבריות גופא ונהורא מעליא. והברכה אחת היא לזוגתי החשובה תליט"א אשר אך במסירותה ואהבתה לתורה הגיעני הלום, ועל כגון דא אמרו 'שלי ושלכם שלה היא'. יה"ר שנזכה לגדל צאצאינו לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

רבינו הקדוש בסיום הקדמתו לספר כותב: "כפי פרושות מול אלהי מלכי הוד תפארתי שיתרצה במנחתתי מנחת תודה, וכל פסקי דינים שהעליתי יהיו קישוטי הכלה ותתיחד השכינה באמצעות תורתנו זאת. ואשר בהם לא נתכוונתי אל האמת לא יחשוב לי שגיון. ויעלה לרצון עבודתי, כי הוא זה תכלית מגמתי לשמח אלדים חיים ולרצותו".

אף אנו עורכי הספר עונים ואומרים באימה וביראה ורתת וזיע: "רבינו הקדוש זי"ע, ידעת כמה יגיעות יגענו ועמלנו להבין את דברות קדשך, וכל מפעלינו וכוונתנו לעשות נחת רוח לנשמתך הטהורה, ושתורתך הקדושה יתרבה בעולם, ואולי זכינו להבין אחד מאלפי אלפים מכוונתך הקדושה, והלואי שנזכה שרבינו הקדוש והטהור יתרצה במנחתינו זאת, ויעלה לפניו לרצון עבודתנו, כי כל כוונתנו לשמח את רבינו הקדוש ולעשות נייחא לנשמתו בגן עדן, ואם שגינו בודאי רבינו הקדוש ימחול לנו, כי לטובה כוונתנו.

בצאתי מן השער, הנני בהודאה על העבר- מודים אנחנו לפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו, על שזכינו לברר מקחו של צדיק ולהיות נטפלים לתורתו הק' של האי עיר וקדיש דנחית מן שמיא. ואילו פינו מלא שירה כים אין אנחנו מספיקים להודות על רוב טובותיך וחסדיך שהראית אותנו בכל עניני הספר.

ובבקשה על העתיד- נשא כפינו אל אל בשמים, כשם שעזרתנו לסיים ספר זה ולברר מקחו של צדיק, כן תעזרנו לילך מחיל אל חיל ולהוציא בקרוב את שאר החלקים של ספר קדוש זה, בבחינת מוסיף והולך לעשות נחת רוח לנשמתו הטהורה בגנזי מרומים.

וזכות איתן אדוננו רבינו ה'אור החיים' הק' תגן עלינו ובעדנו להתברך בכל ברכאן טבין, עדי נזכה לאור באור החיים בביאת משיח ה' שמו חיים במהרה בימינו.

משה שוורץ

המכון להוצאת ספרי אור החיים הקדוש

- ביאור המשך דברי הטור..... מח
 ביאור דברי השו"ע, וסיכום ההלכה..... מט
 כשנצטמק האיסור משיעורו לאחר נפילה..... מט
 (כא) הטעם שמקילין לשער ס' כפי שבא החתיכה לפנינו..... נ
 (כב) נאבד האיסור ולא ידעין אם היה ס' כנגדו..... נא
 (כג) טעם כעיקר אם הוא ממשות או הרגשה..... נג
 (כד) ביאור בסוגיא דההוא פלגא דזיתא דנפל..... נו

סימן צט – דין אם העצמות מצטרפין לבטל איסור ושלא לבטל איסור לכתחילה

- (א) כמה ראיות דדבר שאין בו טעם אינו מצטרף לס'..... ס
 דחיית הראיה מסוגיא דזרוע בשלה..... ס
 דחיית הראיה מסוגיא דמשערין בקדרה..... סב
 (א) הטעם שאין הקדרה עצמה נחשבת כחתיכה
 שמקצתה ברוטב..... סג
 דחיית הראיה מביצה שבטלה בס"א..... סד
 הטעם שדבר שאין בו פליטה מצטרף..... סד
 (ב) ביאור היסוד שהרוטב מפשט בשוה, והנפק"מ
 בעצמות..... סד
 (ג) האם קדרה או חרסים מצטרפים לשיעור ס'..... סה
 (ד) בביאור שיטת רבינו אפרים דמשהו הנבלע בחתיכה
 הוי כמאן דליתא..... סז
 (ה) ביאור שיטת רבינו שהעצמות מצטרפות גם במין
 בשאינו מינו..... סח
 הכרעת ההלכה..... סט
 (ו) עצמות איסור שנתבשלו תחילה אם נעשו נבילה..... ע
 (ז) מתי מצטרפת גוף חתיכת ההיתר לס'..... עא
 (ח) בשיטת הרמב"ם דאין גוף החתיכה מצטרפת..... עב
 שיטת רש"י בדין צירוף מה שבלעה קדרה..... עג
 שיטת הרמב"ם בזה..... עד
 (ט) הטעם שמצטרף הבלוע לס' כנגד שיעור האיסור
 כשנפל..... עה
 הצעת דברי הרשב"א בזה..... עו
 ביאור שיטת הרשב"א ורש"י..... עו
 (י) ביאור מהלך רבינו בדברי הרשב"א בשיטת רש"י
 שמצרפין ההיתר שנתמעט..... עז
 בדברי הרשב"א בשם הרמב"ם והיש מפרשים..... עט
- (יא) ביאור ספקו של רבינו בדברי הרשב"א בשיטת
 הרמב"ם..... עט
 הכרעת הרשב"א והפוסקים להלכה..... פ
 (יב) בדיוק רבינו מהסוגיא לפסוק כלישנא בתרא..... פ
 (יג) הטעם דלא קיי"ל כהרשב"א..... פא
 ביאור חילוקי הדינים בצירוף הבלוע..... פב
 אם האיסור לבטל לכתחילה הוא מה"ת,
 ובספק איסור..... פד
 (יד) אם האיסור לבטל לכתחילה הוא מה"ת - לשיטת
 הרמב"ם..... פה
 (טו) בשיטת הפר"ח אם האיסור לבטל לכתחילה הוא
 מה"ת..... פו
 (טז) הטעם שהקילו בספק איסור לבטלו לכתחילה..... פז
 פלוגתא דתנאי אם גזרו שוגג אטו מזיד,
 וסתירה בדעת הרמב"ם..... פט
 ישוב שיטת הרמב"ם..... צ
 (יז) למה הקיל הרמב"ם בהיזק שאינו ניכר בשוגג..... צא
 דין ביטל איסור דאורייתא בשוגג..... צב
 אימתי קנס ר' יהודה בשוגג להפסיד הכל..... צג
 (יח) ביסודו של רבינו שלא גזרו בשוגג להפסיד לגמרי..... צד
 (יט) בדיוק הברייתא 'המבשל בשבת' לאפוקי איסור
 דרבנן..... צה
 (כ) טעם הקנס במבשל בשבת בשוגג..... צו
 פלפול בשיטת הרשב"א בזה..... צח
 (כא) בראיית רבינו מהסוגיא דגיטין
 שאסור לבטל מה"ת..... צח

(כד) אפילו אם נצלו יחד ב'. כתב הש"ך [ס"ק יח] דאע"ג דאיהו לא מחלקי בין כחוש לשמן, היינו צנוף הדבר, אצל מה שנאסר ע"י צליעה לא נחמיר כולי האי. ומוכח בתורת חטאת [כלל כה דין א] דדם לא חשיב איסור מפעפע לענין זה, ונהי דקיימא לן גס דם לשער בששים מטעם דלא מחלקין בין כחוש לשמן מכל מקום היכא דהחתיכה צלועה מדם אינה אוסרת שאר החתיכה ע"י מליחה וצלייה. ומכל מקום נראה דהיינו דוקא שנמלח והודח כדינו ואח"כ צלע דם, אצל צנר שלא נמלח עדיין ויש צו דם של עצמו פשוט הוא שאוסר צמליחה וצלייה וכמו שכתב צנוף סימן ע' [סעיף ו], עכ"ל.

ואע"פ שהרשב"א נדחו צנר כל הנשר דף קי"ז ע"ד [מולין קמ, ד ד"ה ויש] הניח דין זה צ"ע דשמא חתיכה שנאסרה מחמת צליעה דם אוסרת היא חתיכה רותחת שצליה אפילו צינע משום דמשרק שריק, ליתא, דלא אמרינן כצולעו כך פולגו ומישרק שריק כי אם דם של חתיכה עצמה לא דם צעין הצא ממקום אחר וכמו שכתב לעיל בסימן ע"ו [סעיף א], ולכן העיקר כמו שכתבתי בשם הש"ך:

(כה) אוסרת חברתה. פירוש עד ששים נגד האיסור הצלוע:

(כו) או בתחתונה חמה ועליונה צוננת. משמע הא אם התחתונה צוננת אפילו קליפה לא צעי, וטעמא דהא דקיימא לן חס לתוך כוונן קולף, היינו משום דמקמי דמוקיר ליה אי אפשר דלא צלע פורחא, והיינו דוקא מגוף הדבר

אין בה איסור אלא מה שבלעה ממקום אחר
אינה אוסרת אחרת הנוגעת בה (כד) אפילו
אם נצלו יחד במה דברים אמורים בשבלעה
איסור שאינו מפעפע אבל בלעה מן הדברים
המפעפים בטבען כגון שומן (כה) אוסרת
חברתה בין בצלי בין בנוגעת זו בזו חם בחם
(כו) [יב] או בתחתונה חמה ועליונה צוננת

ומפעפעוקי, מהא דאנו אומרים הכאפידי דאין הציר מפעפע למעלה הגס שיש צו שומן קדי. דשאני הכא שאין טבע הדם לפעפע ומישרק שריק ואינו נצלע כלל, ואפילו כ"ק אינו אוסר אי לא מטעם שהחתיכה משוקעת בצירי, וצכחאי גוונא אין כח צומן להעלותו למעלה, אצל חתיכה דאיסור שאין חסר לה אלא דבר המפעפע ואין זה טבע דמשרק שריק, נוכל לומר דמועיל זה השומן לפעפעו כמו שכתבתי.

ודוקא הציר אינו עולה למעלה, אצל השומן שנצלע ציר הוא מפעפע למעלה, והגס שהוא צלוע מהצירי, לא יאסור, והוי חתיכה שמינה של היתר שצלוה מאיסור כחוש שאינה אוסרת חברתה, כמו שהעליתי (שם) במסקנת דברי הטורקא.

[יב] או בתחתונה חמה וכו'. כתב הש"ך (סק"ה) הא אם תחתונה צוננת אפילו קליפה לא צעי וכו'. וכתב עליו הפר"ח (סק"ו) שמשמעות אינה כלום, דהא באיסור שמן קיימין וכו' ק"א, ע"כ. ונראה דכוונת דברי הש"ך היא ממה שלא סיים 'ואם התחתונה צוננת קולף' כמו שכתב בסעיף שלפני זה (סעיף ו) ושלפני פניו (סעיף ג), שמע מינה דאין צריך כלום. ואין כוונת הש"ך מדיוק לחוד, כי פשוט הוא דבאיסור שמן קיימין. **א"א דדינא** לא איתצנר כוותיה, וגם לא מסתברא. ואדרבא נראה להוכיח היפך דבריו, ממה דגרסינן בכילד כולין (עו, א) תניא חס לתוך כוונן וכו' לתוך כוונן

יפה פרי

ועי' בש"ך סי' ע' סק"ד וסק"י ובפמ"ג שם]. קבא. וא"כ היה מקום לומר שאף אם ממשות הדם מישרק שריק, מ"מ בליעות הדם שבתוך השומן יעלו עמו לחצי העליון ויאסרוהו. קבא. והכא נמי רק השומן עצמו שהוא שמן עולה לחצי העליון, אבל אינו מוליך עמו את בליעות הדם שבו שהם כחושות ולא נתפטמו. ק"ל. דהפר"ח הביין דכוונת הש"ך לדייק מדברי המחבר דדווקא בחם בחם או בתחתונה חמה ועליונה צוננת אסור, הא עליונה חמה ותחתונה צוננת אינו אסור, ועי' דחה הפר"ח דכיון שבתחתונה חמה ובחם אוסר הכל אין לדייק אלא דבתחתונה צוננת אינו אסור הכל, אך עדיין כדי קליפה מיהא אוסר. ק"א. שאוסר הכל, מכלל דבתחתונה צוננת בקליפה סגי. אבל לא שאינו אסור כלום. ק"ב. פי' דלא נחברר בשאר פוסקים שכן הלכה. ק"ג. מטעם שהקשה הפר"ח שם, עיי"ש.

קבא. היכא שהאיסור הכחוש הוא בעין ואינו בלוע. קבד. בתוס' הנ"ל. קבא. שהרי הציר שבגיגית הוא דם בעין ואינו בלוע בחתיכה, ויכול השומן שבציר לפטמו, וממילא כשיחזור ויבלע הציר בתוך חצי החתיכה המונחת בו, יחשב כדבר שמן ויעלה גם לחצי העליון. קבו. וכ"כ הב"י להלן סעיף ד'. קבו. אין כוונת רבינו דאז נאסר מה שבתוך הציר דוקא, אבל מה שחוץ לציר אינו נאסר כלל, דהרי בשו"ע סי' ס"ט ס"ח פסק דצריך קליפה למה שחוץ לציר (ומקורו מדברי הרשב"א, וכ"מ גם מחשבת הרא"ש להרשב"א המובא בב"י שם), אלא כוונתו כפשטות משמעות דבריו דכשהחתיכה משוקעת בציר אז אוסר שפיר כ"ק הסמוך לה, משום דע"י שיקועה בציר גורם לה שלא יהא מישרק שריק, אך מ"מ אין גורם לו שיפעפע כיון שאין טבעו בכך. [אך יצוין דהמנח"י (כלל כ' סק"ב) מצדד לומר בזה דא"צ קליפה אלא משום דא"א לצמצם לחתוך רק מה שבתוך הציר עיי"ש,

מדינה, ע"כ, ופריך הש"ס חס לתוך זון מדינה, אמאי
בהדחה והא דמוקיר ליה וכו', ומסיק חס לתוך זון
קולף זון לתוך זון מדינה, ע"כ. ואי תימא דכהאי גוונא
דאיסור בלוע לא בעי קליפה, הוה מצי לאוקמי מתניתא
בהכי, מצלי שיטתך לשבשי מתניתא.

ומעם שלא הזכיר מרן חלוקת תחתונה זונת, להיות שכל
עצמו לא נא חס לתוך להסיר הטעות הנמשכת מדברי

הרשב"א. כי צ"י הביא דברי הרשב"א (מה"ק ז"ד ע"א,

שאכלו (וצלע) [צולע] מיד ממנו מעט מקמי דמוקיר ליה כיון
שנוגע בו, אבל אינו יוצא מחתיכה לחתיכה מקמי דמוקיר ליה,
ש"ך [ס"ק כא]. והמשמעות שכתב אינו כלום, דהא באיסור
שמן קיימין שאוסר הכל, מכלל דתחתונה זונת צקליפה
סגי. וגם דינו אינו נראה דמאן לימא לן שהאיסור שמן לא
פעפע כבר למטה זהיתר ותחלת פליטתו מהאיסור, ואי
אפשר להקל בלא ראייה, ועוד דהכי מסתבר:

(ו) פ"ד שכתב וז"ל, אבל בלעה מן הדברים [המפפעים וכו'] אוסרת חזרתה [בין צללי בין צנוגות זו בזו חס צחם,
ע"כ, וכתב עליו ה"י שלא מטעה ומדייק דוקא חס צחם אמר, לאו דוקא וה"ה זון לתוך חס, ולזה כתב בקצ"ה
גם חלוקת זון לתוך חס, שלא מטעה ממנה שכתב חס לתוך חס"י.

ואם היינו צאים לדייק כדיוק הש"ך, היינו משיגים על ה"י שהוסיף בדברי הרשב"א זון לתוך חס, ודלמא דוקא
חס לתוך חס, ודיוק זה נודק יומתק"י, ממנה שדייק הרשב"א לומר חס לתוך חס"ה, והיינו אומרים דלא אמרינן
זון לתוך חס תתאה גבר אלא דוקא בגוף האיסור, אבל לא בצליעת האיסור. אלא ודאי דלא מסתבר ליה ה"י לחלק
בענין זה"ה. ולא חס עליק"י למיטעי לסבור כהש"ך, דמכיפה מצריך"י, כי ממנה שבתין כוונת מה שהוסיף בדברי
הרשב"א זון לתוך חס, משם מדע כי לא תחלק גם צחם לתוך זון משאר גוף האיסור, והדברים פשוטים.

יפה פרי

מ"מ דיוק זה א"א לדחות מיד. ק"ח. ולא סתם בזה,
וכנ"ל. ק"ח. לומר דבבלוע יש חילוק בין שניהם חמים
לאחד חם ואחד צונן. ק"מ. חזר על מ"ש לעיל, דנקט
בקצר גם חלוקת צונן לתוך חם, ולא חש עליך שתטעה
לדייק כהש"ך. ק"מ. ע"פ לשון הש"ס שבת (סה, ב),
וכוונתו שהדבר מבואר מכח עצמו.

ק"ד. שהביא הטור סוף הסימן, ועי' משנ"ת ביפה תואר אות
ו'. ק"ח. בשו"ע (שהוא קיצור הב"י). ק"ח. דבלאו הכי לא
היה כותב כלל לא חלוקת חם בחם ולא חלוקת צונן בחם,
אלא היה סותם דבלוע שמן אוסר, שהרי סעיף זה הוא
המשך למה שכבר חילק ביניהם בסעיף ו'. ק"ח. משום
שדיוק הש"ך אפשר לדחות כדברי הפר"ח, ואף שרבינו יישוב

יפה תואר

דבלחלוחית שע"ג החתיכה יצא איסור מועט, עכ"פ בעודו חם,
וע"כ צריך הדחה.

עוד י"ל, דהיינו מפרשים לה בהיתר צונן יבש שנפל לאיסור צונן
לח, שצריך להדיח ההיתר היבש מלחלוחית האיסור שנדבק בו,
וכעין הא דסי' צ"א סוף סעיף ד'. ולפ"ז ביאור דברי רבינו הוא
דנוקמי רק הא דתניא חם לתוך צונן דמייירי בחתיכת היתר חם
הבלועה מאיסור שמן, ואין כוונתו דנוקמי כל המתניתא בכה"ג.
והוא קצת דוחק, דבפשוטו מייירי הברייתא באופן אחד.

ואין להקשות דא"כ אף בלא דברי הש"ך אפשר לאוקמי האי בבא
דחם לתוך צונן דמייירי באיסור בלוע כחוש, דזה א"א, דא"כ הוי
משמע דבחם בחם או בתחתון חם אוסר אף בכה"ג כולו, דרק חם
לתוך צונן סגי בהדחה, וזה אינו, שהרי כיון דהבלוע כחוש אף חם
בחם אינו אוסר כלל, אבל לדברי הש"ך שפיר נוכל לאוקמי האי
בבא בבלוע שומן, דבזה דוקא בתחתון צונן אינו אוסר כלל,
משא"כ בתחתון חם וכ"ש בחם בחם שפיר אוסר כולו.

(ו) ביאור דעת הרשב"א באיסור בלוע צונן לתוך חם
ולזה כתב בקצר גם חלוקת צונן לתוך חם, ש"א מטעה ממה
שכתב חס לתוך חס. ואם היינו באים לדייק כדיוק הש"ך,
היינו משיגים על ה"י שהוסיף בדברי הרשב"א צונן לתוך חס,
ודלמא דוקא חס לתוך חס, ודיוק זה צודק יותר, ממה שדייק
הרשב"א לומר חס לתוך חס, והיינו אומרים דלא אמרינן צונן
לתוך חס תתאה גבר אלא דוקא בגוף האיסור, אבל לא

(ה) ביאור קושיית רבינו על הש"ך דנוקמי ברייתא בבלוע
דגרסינן בכיצד צולין (עו, ב) תניא חם לתוך צונן וצונן לתוך
צונן מדיח, ע"כ, ופריך הש"ס חס לתוך צונן מדיח, אמאי
בהדחה והא דמוקיר ליה וכו', ומסיק א"א חס לתוך צונן
קולף צונן לתוך צונן מדיח, ע"כ. ואי תימא דכהאי גוונא
דאיסור בלוע לא בעי קליפה, הוה מצי לאוקמי מתניתא בהכי.
וגם הא דתניא חם לתוך חם וצונן לתוך חם אסור נוכל לפרש
בהכי, כגון כיון שהאיסור הבלוע הוא שמן שיוצא בלא רוטב.

והקשה במזמור לדוד איך יתפרש כן הסיפא דצונן לתוך צונן
מדיח, הרי באיסור בלוע בצונן לתוך צונן אפילו הדחה לא בעי (כן
מסתבר, ואפילו לכתחילה יש מקום להתיר להגיע יחידי, עי'
ברמ"א סי' צ"א ס"ב ובנו"כ ובדברי רבינו בארוכה לענין כלים,
ואכמ"ל). ובאמת לפי דרכו יל"ע אף בחם לתוך צונן דלא ניבעי
הדחה, דממנו"פ אם מה שהוא חם גורם שיהיה לחלוחית איסור
ע"ג החתיכה, יהיה צריך קליפה מכח האי לחלוחית, ואם אין כלל
לחלוחית איסור ע"ג החתיכה א"כ אף הדחה לא ניבעי. ובהכרח
לומר דס"ל לרבינו דבבחיכה הבלועה מאיסור אף שאין נפלט
ממנו איסור בכדי שיוכל ליבלע בחתיכה הב', מ"מ לעולם יש
לחוש שבלחלוחית שע"ג החתיכה יש איסור מועט ג"כ, ואף דאין
איסור מועט זה גורם איסור לחתיכה, הדחה מיהא בעי [ובכל
הדחה קי"ל דאין גורם איסור בדיעבד (עי' ט"ז סי' צ"א סק"א וז', ונפמ"ג
סז) ולפ"ז מבואר דלדברי רבינו בסק"ח הדחה ודאי אינו אוסר
בדיעבד], וא"כ י"ל דאפילו כשהחתיכה צוננת אכתי יש לחוש

(כז) אבל בלי שבלע איסור בו. הטעם דכיון שאין זו פליטה מגופו מפליט הצלוע זו, והני מילי כלי שנאסר מחמת צלע איסור ענמו או מחמת חתיכת היתר שקצלה איסור מפעפע, אבל מחמת היתר שצלעה איסור שאינו מפעפע אינו נאסר דהא מאי דפליט אינו אלא מוהל של היתר, וכן כתב הט"ז [ס"ק טז] וזכור הוא. ודע דאין כלי אסור כלי צלע רוטב וכמו שכתב ההג"ה לעיל בסוף סימן ז"צ [סעיף ט] וסימן ז"ג גבי שתי קדרות, וכן כתב מהרש"ל [יש של שלמה] צפרק גיד הנשה [מולין פ"ו] סימן מ"ה. וכתב עוד שם אצל תבשיל כגון אורז או דגים שנצלע בהם צמר או חלב אם תמצה בהן כף של צמר או חלב בן יומו שפיר אסור צלוע את המאכל, וחשיב

[יג] בוליא וכו'. לדעת התוס' (נ, ז ד"ה עד שמגיע) והרא"ש (פ"ו ס"י כ"ד קכ"ב) צלע מקום שאומר כדי קליפה ה"ה הכוונה היא כדי נטילה, ולא נאמר כ"ק אלא צלע לתוך לונקסיד, או צמליה כרוחם כמו שחילק הרא"ש ש"ה שאינו אסור אלא כ"ק ולא צעי כדי נטילה, וא"כ גם צמליה צמלצה קצו צעי נטילה לדעת התוס' והרא"ש, וגם הרא"ה (נדק ה"ב ד"ז ש"ה, ג:) מסכים בזה. אלא שהרשב"א (תוס' ס"ד ד:) הביא דמהרש"ל [יש של שלמה] צפרק גיד הנשה [מולין פ"ו] סימן מ"ה. וכתב עוד שם אצל תבשיל כגון אורז או דגים שנצלע בהם צמר או חלב אם תמצה בהן כף של צמר או חלב בן יומו שפיר אסור צלוע את המאכל, וחשיב

ח [יג] בוליא שצלעו בחלב אינו אסור אלא

הביא ד' הספרות, הא' כדי נטילה כדעת התוס' והרא"ש והב' כדי קליפה, והכריע צדדי קליפה קצו. וכיון דהתוס' והרא"ש והרא"ה והטור הצריכו צמליה, הכי נקטינן.

המאכל כאילו הוא כולו צמר או חלב ונאסר עם הכף ע"כ. ויפה כתב:

(כח) אסור היתר בו. וכתב על זה דרכי משה [אות יח] ופשוט הוא דאינו אסור רק כדי קליפה. וכתב הש"ך [ס"ק כג] דנאסור שמן שנצלע בכלי אפשר דאפילו ציצת לגמרי אסור בששים, ובסוף דבריו כתב דל"ע לדינא. ולדידי מסתברא דאין לחלק בכלי בין צלע איסור שמן לצלע איסור כחוש, אלא עיקר הדין בזה כמו שכתבתי בסימן ס"ט ס"ק נ"ד ע"ש:

יפה תואר

והכריע לאסור רק בחם לתוך חם ולא בצונן לתוך חם (ונכח מאני כאלה שהרשב"א בקר חזר בו, יעו' לדוגמא פ"ח ס"י פ"ו סק"ט, פמ"ג ס"י ז"צ שפ"ד סק"ט), ואז היה לן להקשות מנין לו להב"י דדבריו שבקצר הם לאו דוקא ולנקוט להלכה כדברי הרשב"א בארוך נגד דבריו בקצר ודברי הטור, וזה כוונת רבינו היינו משיגים על הב"י שהוסיף בדברי הרשב"א בקצר.

אלא ודאי פשיטא שאין סברא ומקום לחלק בזה בין חתיכת גוף איסור לאיסור בלוע, ולכן אין שום דקדוק מהשטות הרשב"א בקצר, כי לרוב פשיטות הדין יכול היה לסמוך על מה שכבר ביאר לעיל דצונן לתוך חם דינו כחם לתוך חם, וכמו שסיים הב"י שם להדיא.

ז ביאור דברי רבינו דקליפה מתפרש נטילה

לדעת התוס' (נ, ז ד"ה עד שמגיע) והרא"ש (פ"ו ס"י כ"ד) בכל מקום שאומר כדי קליפה הכוונה היא כדי נטילה. צ"ב כוונת רבינו, דהלא התוס' והרא"ש לא פירשו מה שכתוב בגמ' קליפה לנטילה, רק חילקו דלא נאמר קליפה אלא בחם לתוך צונן או במליחה או בבר יונה דרכי, וכדממשיך רבינו עצמו. [איברא להלן ביפה פרי (הערה קס"ו) הבאנו מהרא"ה שמפרש מה שאמרו חם לתוך צונן קולף דקליפה לאו דווקא אלא נטילה].

וצ"ל דמה שכתב רבינו 'בכל מקום שאומר אין כוונתו להש"ס רק להפוסק, שלדעת התוס' והרא"ש יהיה הכוונה לנטילה, ודוחק. או יש לומר, דס"ל לרבינו דהתוס' והרא"ש יפרשו מה דאמר שמואל קולף ואוכל, שקולף מתחילה סביבות הגיד ואח"כ אוכל עד שמגיע לגיד, וכמו שפירש הריטב"א, ולפ"ז למדנו דאף כשאמר לשון קולף הכוונה לכדי נטילה (ועד"ז פירשו כמה אחרונים לדברי הפמ"ג במש"ז סק"ט).

בבליעת האיסור. לכאורה דברי רבינו צ"ע רב להמעין במקור הדברים, דבאמת לא חידש הב"י זאת מדנפשיה אלא ציין שכ"כ הרשב"א שם, ואכן כן מפורש בתורת הבית הארוך שם דהוא הדין צונן לתוך חם, ולא כטענת רבינו שהיינו משיגים על דיוק הב"י שהוסיף בדברי הרשב"א, דאין זה הוספה אלא כן מפורש ברשב"א. ובה נחא גם ראית הש"ך, דהן אמנם שבדברי השו"ע מתיישב היטב כדברי רבינו שבא רק לאפוקי מטעות, אולם ראית הש"ך אינה מהב"י אלא מהרשב"א, וכמו שהקדים הש"ך וציין שכן כתב הרשב"א, שמדבריו שפיר יש לדייק מדנקט דווקא הנה תרי חלוקות דחם לתוך חם וצונן לתוך חם, ולא כתב גם חם לתוך צונן שנאסר כ"ק, או כמו שביאר הפמ"ג (שפ"ד נ"ה) שהיה לו להרשב"א לכלול הכל בקיצור שכל אחד אסור כדינו, שמע מינה דדווקא בהני תרי גווני נאסר ולא בחם לתוך צונן.

[מיהו כל זה לפ"ד הפר"ח שפיר דהש"ך מוכיח מדיוק לחוד, וע"ז כבר דחה הפר"ח דאין להוכיח מן הדיוק כיון דכאן בשמן מיירי ושפיר נקט הרשב"א בכה"ג לדייק דרך בחם או בתחתון חם אסור הכל ולא בתחתון צונן דאז אינו אסור הכל אלא כ"ק, אבל רבינו מפרש דאין הוכחת הש"ך מהדיוק לחוד אלא ממה שלא פירש כלום בתחתון צונן כמו בסעיפים הקודמים, ולפ"ז אפשר דמדברי הרשב"א אין להוכיח כלל].

ונראה ליישב דבדאי רבינו שעיניו כיונים שפיר חזי לדברי הרשב"א בארוך, ברם סבירא ליה דמאחר שבתורת הבית הקצר (שם) השמיט הרשב"א תוספת זו והזכיר רק חם לתוך חם, וכן העתיק אחריו הטור שהיה לו רק את תוה"ב הקצר כידוע, אם היה כאן סברא להקל באיסור בלוע טפי מבגוף איסור, היה לן לדקדק דהשמיטה זו במכוון הוא, דאל"ה לא הו"ל למינקט אלא סתמא וכמו שנתבאר בדברי רבינו, ולומר שלהלכה חזר בו הרשב"א בקצר

שיטות
הראשונים כמה
נאסר במליחה

[יד] מליח וכו'. ג' סברות דין מליח. הא' היא דעת הרשב"א (שם) שהשוה דין מליח לדין זלי, וסובר זלי דעניי כדי קליפה וכן המליח, והב' היא דעת הרא"ה (שם) דדין זלי דין מליח דעניי כדי נטילה, והג' היא דעת הרא"ש (שם) דזלי דעניי כדי נטילה וזמליח כדי קליפה. והתוס' (שם) כתבו כדעת הרא"ש והרא"ה זלי, אלא דלא גילו דעתם במליח. ו(ל') ב"ד הפוסקים, התוס' (זו. ד"ה שאני חלז)

(כט) ויש אומרים כו'. משום דחיישינן שמא נפחת הקרום, מהרא"י ז"ל [פרומת הדשן ח"צ סימן טח]:
(ל) ואם נתבשל בך וכו'. משמע דאפילו לא נמלח או נללה תחילה מכל מקום הוי איסור דזוק וזריך ששים נגד כל הכוליא, ולא אמרינן דהקרום מפסיק לענין דאינו ממנה לזלוע טפי משאר התמיכות, ש"ך [ס"ק כה] ומהרא"י ככתביו [שם] סימן ז"ח:

ט (ל"א) [יד] מליח שאינו נאכל מחמת מלחו

כו'. נתבאר שיעור מליחתו צמיחן ל"א סעיף ה':

והרא"ש (שם בסוף הסי') והרשב"א (שם ד.) והרמב"ן (זו. ד"ה ההוא) והר"ן (לד, ז מדפי הרי"ף), כתבו דהדיא דשומן הגיד

אינו מפעפע והוי כחלז כחוש, וכן הקונקנות והקרומות, ואין אוסרין אלא כ"ק למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה קמי'. והגם דהרמב"ן כתב דלא אמרינן חלז מפעפע אלא זלי אלא לא במליחה, לאו למימרא דשומן הגיד מפעפע, דהא קאמר התם (זו. ג) שמואל לא שנוי' אלא שנתבשל עמו אלא נללה עמו קולף ואוכל עד שמגיע לגיד, הרי דגם זלי אינו מפעפע, וכמו כן גילה דעתו הרב' דהדיא דשומן הגיד אינו מפעפע כלל.

והמחבר העלה צ"י (ד"ה ולענין הלכה, ולעיל סעיף ד') דשומן הגיד וקונקנות כדי קליפה, והקרומות להיותם ספק דאורייתא דעו כדי נטילה, והיא דעת הרא"ה שהוא לצד הנריך במליחה כדי נטילה, ולזה פסק בקצ' (ש"ע כאן) דשומן הגיד וקונקנות כ"ק וקרומות נטילה. ודבר תמוה הוא איך פוסק כהרא"ה נגד

הכרעת ההלכה
בזה

יפה פרי

נטילה. [וא"ש הערת המזמור לדוד ע"ד רבינו]. קמח. מעיקר הדין, וראה בהערה הקודמת. קמח. פי' להרשב"א גם בצלי, ולהרא"ש רק במליחה. קנ. כוונתו לדברי הרמב"ן כמו שהובאו בר"ן, שמיישב הקושיא למה בהנהו אטמהתא דאימלחן (דף צו:) לא אסר שומן הגיד לכל הבשר, דמליחה קיל ואינו אוסר רק כ"ק אפילו בשמן, והיה מקום לדייק מזה דאילו בצלי יאסור שומן הגיד את הכל. קנא. דרך שנתבשל בה גיד הנשה אסורה כולה בנו"ט. קנב. הרמב"ן בחידושי שם, שתירץ גם הוא למה שומן הגיד אינו אוסר כולו כיון דכחוש הוא, ורק אח"כ הזכיר הסברא דיתכן שבמליחה אפילו שמן אינו אוסר כולו. קנג. אלא דכוונת הרמב"ן דבמליחה א"צ לחילוק זה, דבלא"ה כל מליחה אינו מפעפע.

קמב. שכתבו דלא מצינו קליפה נזכרת לענין צלי, וע"כ כל צלי בעי נטילה אף שלא נתפרש בגמ', ואפי' בשומן גיד שהוא דרבנן כמו שמבאר רבינו בס"ק הבא. קמג. היינו ברותח דצלי. קמד. דלא אלים חומו כרותח דצלי שעל האש. קמה. ולהלן בס"ק הסמוך יבאר רבינו מה דעת התוס' במליחה. קמו. שהוא ע"י צליה. קמז. והגם שסיים הרשב"א שם שיש לחוש לדברי המחמירין להצריך כדי נטילה באיסורין של תורה, אבל באיסור דרבנן א"צ לחוש וסגי בקליפה, וכן לענין קרומות כתב רבינו בס"ק הבא דלהרשב"א א"צ לחוש וסגי בכדי קליפה, והכא טעם השיטה הראשונה דצריך קליפה הוא משום דהקרום שע"ג הכוליא אוסרת (כמבואר בב"י בשם הראשונים), ולזה סתם רבינו בענינו דבזה הכריע הרשב"א דסגי בקליפה ואף לחומרא א"צ להצריך

יפה תואר

כאן בהדיא דיצא מן הכלל בזה סגי בקליפה, אבל בכל שאר מקומות צריך נטילה דוקא, וע"כ הכא נמי מש"כ התוס' והרא"ש קליפה הכוונה לכדי נטילה.
אך מדברי יד יהודה נראה דעיקר דקדוקו הוא ממה דנקטו התוס' והרא"ש בלשונם קליפה, אך לפי מה שנתבאר בפ' הא' דכוונת רבינו 'בכל מקום שאומר' להפוסק, א"כ שפיר ידע רבינו להא מילתא דהתוס' והרא"ש נקטו בלשונם קליפה ואעפ"כ הוכרח לפרש דכוונתם כדי נטילה משום דלא אשכחן בצלי דא"צ נטילה, וכו"ל. ואפי' לא נפרש דברי רבינו כן, מ"מ עדיין שפיר אפשר לפרש ידיע רבינו להא מילתא ואעפ"כ פירש דכוונתם לכדי נטילה.

וביד יהודה (פיה"א סקל"ח) הקשה ע"ד רבינו, דכאן מודים התוס' והרא"ש דסגי בקליפה משום דדבר מועט הוא וכמ"ש שם הרא"ש בהדיא (וכעין שכתב הרא"ש לגבי סיה דמין דמשהו צעלמא עזידי סגי בקליפה). והנה ממש"כ הרא"ש דבקליפה סגי דדבר מועט הוא ואינו מתפשט כ"כ, אין ראיה לנגד דברי רבינו, דבפשטות עיקר כוונת הרא"ש לאפוקי שלא יצטרך ס' בכולו, שהרי הקרום הוי ג"כ דבר שמן שמפעפע, וע"כ ס"ל לרבינו דאם איתא דס"ל להתוס' והרא"ש דבזה סגי בקליפה וא"צ נטילה, הו"ל לפרש כאן דזה יצא מן הכלל, וכמו שפירש שאר דברים שיצאו מן הכלל, וזה מה שדייק רבינו בדבריו דלא נאמר כ"ק אלא וכו', פי' דרק מה שפי' התוס' והרא"ש

פרי חדש שולחן ערוך קה תערוכות פרי תואר רנא

הרא"ש קיד, ומה גם דהרשב"א קיד וזה"ל (ס) קיימי
בשיטותיו.

ע"כ כן נראה לענין דינא, דכללי צעי נטילה כדעת התוס'
והרא"ש והרא"ה קיד, וצמליהם כדי קליפה כהרא"ש
והרשב"א וזה"ל, צין באיסור

דינו ברותח ומפליט (כ) לאסור כדי קליפה דרצנן צין באיסור דאורייתא.
כי התוס' והרא"ש שאמרו

כדי נטילה כללי, צשומן הגיד כתצוה דהוי דרצנא קיד,
והרא"ש שכתב צמליהם כ"ק, צעיקר דינא דאמר שמואל
(ט, ז) מליח הרי הוא כרותח שם פירש דרצו הרא"ש ללא
צעי כדי נטילה קיד, ומן הסתם אפילו דאורייתא קיד. גם
הרשב"א וזה"ל כלל צמלי כלל האיסורין שדינא שיה
צקליפה קיד.

וקשה לי לדעת המחבר שפסק צמליה ע"מ קיד צעי
נטילה בקרומות, איך פסק צעיף שלפני זה
צמליהם שכלל צמליהם דאין אוסר אלא כ"ק, לו יהיה שאין
כאן חלב כלל אלא הקרום קיד, צעי כדי נטילה לדעת
המחבר צמליהם, ומכל שכן צמליהם. אם לא שנאמר
דקליפה דקאמר צמליהם היינו נטילה, והמחבר הציג לשון
הפוסקים כמות שהוא מנהגו כלל מקום, והפוסקים
לישנא דגמרא נקטי שאומר כדי קליפה צמקום כדי
נטילה קיד, דהא נמי קליפה היא אלא דעצה קצת קיד.
וסמך הרב לפרש כן דצמליהם, ממה שפסק צמליהם צעי
נטילה בקרומות קיד.

(כ) לאסור כדי קליפה אם הוא שומן הגיד כו'. כך
הוא עיקר הנוסחא, ורצונו לומר דצשומן הגיד
והקנוקות דהוי מדרבנן סגי להו צקליפה, אצל בקרומות דיש
ספק אי אסירי מדאורייתא או מדרבנן יש להחמיר ולהאריך
נטילת מקום. ואף על פי

שהרשב"א בתורת הבית [בית ד] דינו ברותח ומפליט (כ) לאסור כדי קליפה דרצנן צין באיסור דאורייתא.
שער א, ה, א] השוה מליח לכלי,

מכל מקום המחבר גבי צלי החמיר טפי והאריך נטילת מקום
אפילו באיסורין של דצריהם וכמו שכתבתי צ"ק י"ד, אצל
צכאן גבי מליחה היקל טפי באיסורין של דצריהם דסגי להו
צקליפה, וכן צסימן צ"א [סעיף ה] צדין צשר וגצניה שנגעו זה
צזה ושניהם מלוחים לא האריך אלא קליפה, משום דמליחה
צצשר צחלב הוי איסורא דרבנן.

אב"י צאמת קשה על המחבר שהרי לעיל צסימן ע' [סעיף ג]
גבי צשר שחטה שנמלח עם צשר נצילה אע"ג דאסיר
מן התורה לא האריך נטילת מקום אלא כתב דסגי ליה
צקליפה, וזה הפך מאי דמוכח מדבריו צכאן צצאיסורין
דאורייתא מצריכין נטילת מקום. וראיתי צספר מנחת כהן
[ספר המערכות] צחלק צ' צפרק ו' שעמד על קושיא זו ותיקן
שיש שלשה דברים צענין איסור והיתר שנמלחו יחד, יש דברים
כחושים מצעם צצשר כחוש, וזה די לו צקליפה אפילו
צאיסורין של תורה וכמו שכתב צסימן ע' [ס]. ויש דברים
שהם שמיים ומפעפעים צכל ההיתר כמו חלב ושומן, ואלו
צריכין ששים ונטילת מקום. ויש דברים שהם מפעפעים

יפה פרי

בדברי רבינו לעיל סי' צ"א סקי"א (ושם ביפה פרי הערה ע"ז).
קנו. וכמו שפסק גם המחבר לעיל ס"ד. וע"ז בפר"ח סקל"ב
שהכריע ככל דברי רבינו. קנה. הרי דאפילו בדרבנן בעי
נטילה. קנה. עיי"ש ברא"ש שפלפל בדברי שמואל
ורבינא, ומשמע להדיא דדבריו עולין על הדין הכללי דמליח
כרותח. קס. דהרי שמואל מיירי בין בדאורייתא ובין
בדרבנן. קסא. בין באיסור דאורייתא ובין באיסור דרבנן.
אלא שהרשב"א חשש לחומרא לדברי המחמירין באיסורין
של תורה וכו"ל. קסב. כלומר במליחה גרידא, שכוחה
להבליע הוא פחות מצלי. קסג. דזהו טעם הסוברים שאין
אוסר בכולו משום דהקרום מפסיק. קסד. וכן הקשה
הפמ"ג בשפ"ד סקי"ח, עיי"ש בזה. קסה. וכו"ל פסק כן
המחבר להדיא לעיל ס"ד. קסו. הטור, ועי' לעיל ביפה
תואר (אות ד) שכ"ה גם לשון התוס' והרא"ש. קסז. כמו
שפירש הרא"ה (בד"ה ב"ד ש"א, כא). דמה שאמרו בפסחים עו. חם
לתוך צונן קולף היינו נטילה [מיהו התוס' והרא"ש הנ"ל]
פירשו דהיינו קליפה ממש, רק שחילקו בין חם לתוך צונן
לבין צליה עיי"ש]. ועיין לעיל ביפה תואר שם.
קסה. כמ"ש המחבר לעיל ס"ד שהוא כעובי רוחב אצבע.
קסז. דמ"ש קליפה כוונתו לנטילה. קע. וכיון שגם בזה

קנר. שהוא אחד מעמודי ההוראה שהלך הב"י אחריהם, כמו
שכתב בהקדמתו לספרו [ודלא כמזמור לדוד שכתב דאינו
מבין הקושיא דהא תרוייהו גברי רברבין]. קנה. באמת
המעין בב"י יראה שמפרש כן בדברי הרשב"א עצמם, אלא
דהב"י גופיה מספקא ליה ומצדד לפרש לאידך גיסא
דהרשב"א מיקל בקרומות (וגם מה שרצה להחמיר משום
דהוי ספק דאורייתא, עי' בב"י סי' ס"ד ס"י דשיטת רש"י
והרא"ש דאינו אלא מדרבנן ע"ש), והביא שכן פירש הרב
המגיד בדעתו. ומאחר שכל זה אינו אלא חומרא בעלמא,
שהרי מעיקר הדין ס"ל להרשב"א דבקליפה סגי (כמבואר לעיל),
קשיא ליה לרבינו למה נקט הב"י להחמיר כ"כ בדבר שהוא
רק ספק של חומרא בעלמא. ועוד, דאף אם נפרש כן בדברי
הרשב"א, מ"מ הרשב"א עצמו לא ס"ל כן מעיקר הדין, אלא
לחוש לדברי המחמירין, ולגבי מליחה אין זה אלא שיטת
הרא"ה כמ"ש רבינו. קנו. במזמור לדוד העיר דאין זה
רוב כנגד הרא"ה כיון דהגוי ראשונים לאו בחדא שיטתא קיימי,
דלהרא"ש רק במליחה כ"ק ולהרשב"א ור"ן גם בצליה כן.
ונראה דלק"מ, דסו"ס בענין מליחה יש לנו רוב כנגד הרא"ה,
וע"ד המבואר ברש"י שבת (מ. ד"ה דרביה) בהא דהלכה כדברי
המכריע, וכן דרך הפוסקים בכל מקום. וכיו"ב תמצא עוד

[טו] ואם הבשר שנמלח עמו הוא שמן וכו' ק"א. קא משמע לן דגם במליח אמרינן דהתירא מפטס לאיסורא ק"א, וגם בשומן הגיד דהוי דרצנן דיינינן הכי ק"א. ודוקא אס גוף האיסור צעין אמרינן דשומן דהתירא מפטס ליה, וכמו שהעליתי בסעיף ה' (סק"ט).

אם הוא שומן הגיד וקנוקנות שבו והקרומויות יש להחמיר (דג) ולהצריכם נטילת מקום ואם

הוא חלב ממש צריך ששים לבטלו [טו] ואם הבשר שנמלח עמו הוא שמן (דד) אפילו בשומן הגיד וקנוקנות שבו (דה) צריך ששים לבטלו וליטול ממקום שנגע בדי נטילת מקום ולפחות קליפה וכל זה לענין חתיכה

מוכת צ"י [עמוד רפו ד"ה ולענין הלכה מהדור' מכוין יס] שכותב דכפרישית דיש להחמיר שכתב הרב לא קאי אלא אקרומויות לחוד ויהי, ולא פוקי מהלכות [סעיף ט] ההופך ומצלל לשון וכוונת המחבר.

ובעיקר הקושיא נוכל ליישב באגפא אחרינא, דההיא דסימן ע' כיון דמיירי בצער שהוא כחוש מטעמו סגי בקליפה, ושומן הגיד והקנוקנות אפילו שיש להם פעפוע קצת כיון דלא אסירי אלא מדרצנן סגי להו נמי בקליפה, אבל בקרומויות שיש להם פעפוע קצת ואיכא ספק אי אסירי מן התורה, החמיר להצריכם נטילת מקום. אלא שיש לתמוה על המחבר שהרי לעיל בסימן ס"ד סעיף כ' פסק שאם מלח הצער עם החוטין והקרומויות האסורים שיסירם אחר כך ומצטל הצער, אלא שהוסף שיש מי שאוסר עד שיסיר ממנו כדי קליפה משמע דלכולי עלמא בקרומויות צדי קליפה סגי, וכל שכן שכתב מתחילה, דמשמע דדעתו כסתם דאפילו כדי קליפה לא צרי, וזהו הפך מה שפסק בנאן.

ומיהו לענין דינא גבי צלי יש להצריך נטילת מקום, וגבי מליחה סגי בקליפה, ואין חילוק בין איסורין דאורייתא לאיסורין דרבנן, וזה דעת רוב הפוסקים ועיקר.

בתב מהר"י וייל בשו"ת סימן קכ"ז דהדרא דכנתא שנמלח עם המעי, אס המעי דצוק דהדרא דכנתא אז קרוב לודאי שיש בו ששים מן החלב:

(דג) ולהצריכם נטילת מקום. אפילו למאן דמצריך בכחוש ממש לשער בששים, בשמנו של גיד דהוי מדרצנן מיקל, וכן כתבו ז"ל [תורת חטאת סוף כלל לח; ש"ך ס"ק כז] ועיין בדברי ההג"ה לעיל בסימן ס"ד סעיף כ' ע"ש:

(דד) אפילו בשומן הגיד בוי. הוי מצי למנקט רבותא טפי אפילו בכחוש לגמרי כדלעיל סוף סעיף ה' צללי, אלא דנקט רבותא אחרייתא אפילו צמדי דאיסוריה מדרצנן:

(דה) צריך ששים וכו'. הסכמת האחרונים ז"ל דאפילו אי אמרינן הכי הני מילי לענין צלי שחוס האש מפטס מהאי להאי, אבל במליחה לא מצינו סברא זו, וצללי גופיה חידוש הוא ושום מחבר לא חילק בן אלא סתמא כתבו כל מקום שהאיסור אינו יכול לילך ולפעפע אז אפילו אס החתיכה היתר שמנה שרי, ע"כ. ואני דעתי להחיר בפשיטות אף צללי על פי הרשב"א וכמו שכתבתי בס"ק י"ט ע"ש.

ובתב הש"ך [ס"ק כח] דאף לדעת המחבר אס האיסור מלוח וההיתר (טפל) [תפל] אין צו כח לפטס האיסור, ע"כ. ומאי דמשמע מדברי המחבר לעיל בסימן ע' סעיף ד' דאף בחתיכה כשרה (וטפלה) [ותפלה] אס היא שמנה מפעפע צא(י)סורה, התם מיירי מדין תתאה גזר דהוה ליה כשתיהן מלוחות:

יפה פרי

איסורו משום קרומויות ממילא גם בזה בעי נטילה, וע"כ דקליפה היינו נטילה. ולכאורה היה יכול רבינו לומר שסמך המחבר על דבריו לעיל סעיף ד' שפסק דבעינן נטילה בצלי. וי"ל דמשם אין הכרח, דיש מקום לומר כמו שעורר הפמ"ג (שפ"ד סק"ח) דכוליא קיל טפי משאר צלי מחמת קרום המפסיק והקרום עצמו כחוש טובא, לזה אמר רבינו דסמך על מה שהחמיר אפילו במליחה בקרומויות, וממנו ניקח דכ"ש בצלי. קצא. אפי' בשומן הגיד וקנוקנות שבו. קעב. ודלא כמהרש"ל שהובא בש"ך סק"ח דליכא דין

פיטום במליחה. קעג. נראה דכוונת רבינו בזה ליישב קושיית הש"ך סק"ח על מ"ש המחבר אפילו בשומן הגיד וכו', דהו"ל לומר רבותא יותר דאפי' בכחוש לגמרי, וע"ז תירץ רבינו דעיקר כוונת המחבר לחדש דגם במליח אמרינן דהיתר מפטס לאיסור, וא"כ אין בזה רבותא בכחוש לגמרי, דהרי לדעת המחבר אין נפק"מ בזה לגבי פיטום, ולכן לא הוצרך לחדש דאפי' בכחוש לגמרי, ומ"ש המחבר אפי' בשומן הגיד אין כוונתו משום שהוא כחוש אלא שגם בשומן הגיד שאין איסורו אלא מדרבנן אמרינן דמפטס ליה.

שם : משה שוורץ

כתובת מגורים סוקולוב 9, בני ברק, Israel

כתובת אי מייל gmail.com@5701352

מספר טלפון נייד 716-9212 (052)

האם קיבלת מהספרייה לא
הלאומית מכתב ובו התבקשת
למסור?

סוג הקובץ ספר

שם הספר פרי תאר

שם המחבר מורשת אור החיים הקדוש

שם הכרך (אם יש) תערובות

האם הקובץ/הפרסום יצא לאור כן
בישראל?

העלאת קבצים [פרי תואר תערובות.pdf](#)

Type a question ספר

שם היצירה פרי תואר תערובות

שם היוצר מורשת אור החיים הקדוש

האם היצירה כוללת חלקים לא
שנוצרו על ידי יוצרים אחרים,
כגון טקסטים שחוברו על ידי
יוצרים נוספים, תרגום, איורים,
צילומים, מפות, שרטוטים,
תווים, וכדומה?

היצירה יצאה לאור (סמן את)
האפשרות המתאימה) על ידי המו"ל

נא לציין את שם המו"ל מורשת אור החיים

אני הח"מ מצהיר כי אני היוצר מחבר מו"ל עורך

אני מצהיר כי

הריני בעל זכויות היוצרים היחיד והבלעדי ביצירה ובכל חלקיה, לרבות
טקסט, תרגום, איורים, צילומים, מפות, שרטוטים, תווים וכדומה

תעודת זהות או מס' דרכון 043542950

חתימה

כתובת מגורים Israel

מבחר התוצרת מבית "מורשת אור החיים הקדוש" - משתגעין ומתהלטין בתורת האור החיים הקדוש

פירוט המחקר והתועלת בפרסום:

"פרי תואר"

על שלחן ערוך: על יורה דעה – הלכות תערובות

מהדורה מתוקנת ומוגהת עפ"י דפו"ר בתוספת מראי מקומות ועוד כמה מעלות טובות. ועליו חונים שני מדורים: **יפה פרי** - ביאורים והארות, בו יתפרשו באר היטב דברי הפרי תואר לבאר כל חמירא ולהעמיק בצפוני אמרותיו שיהיו ברורים ומחוזרים כשמלה. **יפה תואר** - עיונים והרחבות, בו קובצו כעמיר גורנה הערות והארות ממאות ספרים שדנו בדברי רבינו בתוספת מרובה של משא ומתן רחב בדבריהם ובדברי רבינו. ובסוף הספר פסקי פרי תואר - מאות פסקי הלכות שנלקטו במלאכת אומן עפ"י דבריו הקדושים בתוספת הערות וביאורים וציון שיטות שאר הפוסקים.

פאר היצירה, עם ביאור מתומצת, עיונים והרחבות, כולל פסקי הלכות. בההדרת ספריו של האור החיים על שלחן ערוך. ספר חובה לכל לומד!

פרוייקט עצום ומקיף להוצאת ספרו הקדוש הנודע בעמקותו 'פרי תואר' על יור"ד, היו"ל לראשונה מוגה כראוי, באותיות מאירת עינים, בתוספת רבבות מראי מקומות וציונים, עם ביאורים ועיונים בדבריו הקדושים, וילקוט הערות מגדולי הדורות שדנו בדבריו הקדושים.

רבינו הקדוש בהקדמתו אכן מעיד וכותב שלא יובנו דבריו היטיב, רק לאחר לימוד כל סוגיות הש"ס והראשונים וכל דברי הפוסקים, ומזהיר את הקורא שלא יבהל להשיב על דבריו, ואחר כך יראה שהיה לו מחשבת פיגול. ובתוך דבריו כותב: וכל הבא לקרות בספרי, יקח לו דרך זה, לעמוד על עומק כל המקומות ששבולת קולמוסי מגעת שם בחדרי העיון, ויפלפל בכל המקומות פלפול ישר, ואז ישלח ידו ואכל מעץ החיים, והיה כל פרי קודש הלולים. ולכן אזרנו חיל בפרוייקט ענק ומקיף לעריכת הספר ע"י ת"ח מובהקים בעלי הוראה מופלגים, בקיאים בחדרי העיון והבנה, שעמלו להבין ולבאר כל תיבה. נר לרגלינו בכל עת, מה שהעיד בנו רבינו בהקדמתו לספר: "וכגון דא צריך לאודעי שלא העלתי על ספר אלא מילי דזביני בדינרי, ובחרתי לי דרך קצרה כי אלה לחכמים, וכשיטעום טעימת קפיל"א ירגיש טעם לשבח בכל מלה ומלה". ואכן זאת היתה ההרגשה בכל שלבי עריכת הספר, ואחרי כל שורה נוספת שזכינו ללמוד ולערוך, ראינו שאין לנו שום השגה בעומק דבריו הקדושים, וכמה טעם לשבח יש בכל מילה, אשר בתיבה אחת מונחים יסודות גדולים להלכה, או תירוץ על קושיות חמורות.

זכינו שהכרכים ב"ה הצליחו וגם עשו פרי, ונתקבלו ונתפשטו בכל תפוצות ישראל באהבה וחיבה. ובעשרות כוללים הפך להיות ספרא קדישא הדין כחלק מסדר הלימוד, ורבים אשר העידו בע"פ ובכתב, שלראשונה זכו ליהנות מהאור הקדוש,

להבין כל תיבה מדבריו הקדושים בפשט ובעיון, ובפרט מהמדור המיוחד 'יפה תואר' הכולל מאות הערות והארות מגדולי הדורות שדנו ופלפלו בדבריו הקדושים. וגם אותם שאינם יכולים ללמוד כל דבריו הקדושים באריכות, הלא עיקר דבריו ופסקיו כתובים וערוכים בתמצית נפלאה, במדור 'פסקי פרי תואר' שבסוף הספר, בתוספת הערות וציון שיטות שאר הפוסקים.

הלא זאת היתה רצונו הטהור ומשאת נפשו של רבינו הקדוש שידונו ויפלפלו בדבריו, וכמו שהעידו משמו תלמידיו הקדושים בהקדמתם לספה"ק 'ראשון לציון', וז"ל: "וכל כי הא צריך לאודעי כי מה שכתב רבינו הרב המחבר ז"ל בהקדמת ספר 'פרי תואר', שאין רצונו שילמדו בספרו אלא מי שבקי בחדרי העיון וכו'. כוונתו רצויה מפיו אנו חיים, ויהיו דבריו עדות לכל באי עולם, שחס ושלום לא עלה על דעתו כמובן מדבריו, כי אם גלה סודו שאדרבה מלך חיים ברצונו למשקל ולמטרי בהדי רבנו, ותמיד היה חפץ מי שיקשה על דבריו כי מתוך הויכוח יתברר האמת, ולא כוון בדבריו רק כלפי הנך אינשי דסגן בעלילותא דלומדים על מנת לקנטר ח"ו, להם לבדם נתנה הראש ארשו"ת החיים מר במיליה".

והגנו מוסרים בזה מודעה רבה, שכל מה שהוספנו בספר, הן בסימני פיסוק וניקוד וחלוקה לקטעים, הן תיקונים והגהות, הערות ציונים ומראי מקומות, ביאורים הרחבות ועיונים, בכל אלה לא באנו ח"ו לקבוע מסמרות בהבנת דברי קדשו של רבינו זלה"ה. שכן בסוד קדושים מי יעמוד ובמופלא ממך אל תדרוש. כל דבריו אינם אלא כהצעה למעיין בדרך אפשר, אולי יש מקום להבין את כוונתו הק' באופן זה. הבוחר יבחר. ואנו את נפשנו הצלנו.

הדפסנו יחדיו גם את ה"פרי חדש", כפי שהדפיסו רבינו הקדוש יחד עם ספרו, ואף קרא שמו "פירות גינוסר". ובהקדמה לספרו כתב הטעם לזה, וכלשונו לטובה נתכוונתי להדפיס חידושי סמוך לפרי חדש וכו'. מעלה יתירה הוספנו במהדורתנו, שהצבנו ציונים בצידי ה'פרי חדש', היכן הפרי תואר מזכיר ועוסק בדבריו, וגם ציונים למדורים 'יפה פרי' ו'יפה תואר', העוסקים בדברי הפרי חדש.

בקריאת שם הספר "פרי תואר". יתכן שרבינו הקדוש מרמז גם בכך, שאע"פ שלא זכה לפרו ורבו בגשמיות, קיים מצוות פרו ורבו ברוחניות ע"י ספרו ותלמידיו, ואלו הם פיריו בזה ובבא. וכמו שכתב בסיום ההקמה 'והבנים בני אלה תלמידי שותי מימי'. ובספרו הקדוש חפץ ה' על מסכת ברכות (ה, ב) כותב ע"ד הגמ' דמי שאין לו בנים הוי יסורים שאינם של אהבה, וז"ל: ודוקא שאר בני עלמא דזוטר זכותיהו וצריכין לבנים לזלותם במצות פריה ורביה, כי זאת היא מצות פריה ורביה שלהם לזכות לעולם הבא, לזה הוו יסורין שאינם של אהבה, מה שאין כן הצדיקים מוסדי ארץ דעליהם נאמר (ישעיהו נו, ה) ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות, וכמו בן עזאי עליו השלום וכדומה לו, פשיטא דהגם דלא הוו להו כלל, לא הוו יסורין שאינם של אהבה. עכ"ל.

בהקדמה לספר הקדוש כותב רבינו: "ואזרתי עור במתני לכבוד השכינה הנקראת 'הלכה', והן הנה קישוטיה... הנה בשמים עדי, שכל כונתי בחיבור זה אינה אלא

לקשט השכינה... ק-ל אלוקים הוא יודע, שכל יגיעתי בחידושי הלכות אלו לא היתה אלא מתוך עול הצרות והרדיפות על סיבות זולתי יחיד וצבור... והייתי דוחק עצמי וממית עצמי על התורה לעבוד קוני, ומול יחודו שמתני פני בכל מה שהייתי מחדש, ולמקור האמת דבקתי אור נשמתני להמשיך דין אמת. כפי פרושות מול אלוקי מלכי הוד תפארתי, שיתרצה במנחתי מנחת תודה, וכל פסקי דינים שהעליתי יהיו קישוטי הכלה ותתיחד השכינה באמצעות תורתנו זאת. ואשר בהם לא נתכוונתי אל האמת, לא יחשוב לי שגיון, ויעלה לרצון עבודתי. כי הוא זה תכלית מגמתי, לשמח אלוקים חיים ולרצותו".

היקף העבודה כל כולו ביגיעה עצומה, החל משלב הגהה מדויקת עפ"י דפו"ר, וסידור דבריו הק' בקיטוע ופיסוק כראוי, ובתוספת רבבות מראי מקומות וציונים. ונלווה עליו מדור 'יפה פרי' להאיר ולבאר דבריו הקדושים לפי הצורך. וגם לרבות מדור 'יפה תואר' הכולל ילקוט מקיף של אלפי הערות והארות מגדולי הדורות בדבריו הקדושים, וגם השלמות והרחבות מדבריו הקדושים שלא במקומן. ובסוף הספר ילקוט 'פסקי הלכות' מכל דבריו הקדושים על סדר השו"ע, בתוספת ביאורים ומקורות, וציון שיטות הפוסקים בכל ענין. כל זה נעשה ביגיעה של טורח רב ודמים יקרים, לאחר איסוף במשך כמה שנים של כל האיזכורים בספרות התורנית על כל ספרי רבינו, וגם מספרים נדירים וגליונות בכת"י, אשר העירו וביארו דברי רבינו. וצוות של ת"ח עברו על הדברים וערכו הדברים לפני הלומד בשפה ברורה ונעימה, וכל אלו באו במדורים הנ"ל. בהרבה מקומות רבינו כותב ממש במילה אחת או שתיים, יסודות שכתב בספריו האחרים, וצריך לזה בקיאות עצומה ומקיפה בכל ספרי רבינו הקדוש.

ההתייחסות הפוסקים לספר זה: ספר יסוד המובא בעשרות פוסקים, ולדוגמא, ה'פרי מגדים' מציין לדבריו עשרות פעמים. וגם מכנה אותו בביטוי 'האדון' שכך הוא מכנה רק את גדולי מפרשי השו"ע כטו"ז וש"ך ומג"א. ואין כמעט ספר חשוב בהלכה [שהיה הספר לפני מחברו] שאינו מזכירו, ומובא כמ"פ בשו"ת נוב"י וחת"ס ורעק"א, ובפתחי תשובה, ובעוד הרבה פוסקים. שני גדולי ישראל גם כתבו ספרים שלימים לדון ולהעיר בדבריו הקדושים על הסדר, רבי דוד פארדו בספר מזמור לדוד על יור"ד, ורבי יונה נבון שהיה גם תלמידו בעיה"ק ירושלים בספרו 'פרי מפרי'. חכמי אלג'יר בהסכמתם לספר כתבו: "חיבור נפלא ופלא וכו', ומי שיש לו ידיעה בתחילה ובסוף יכיר ויבחין כמה היתה גודל היגיעה ורוב השקידה עומק המושג ועומק המשיג וכו', וכשראינו רוב התועלת הנמשך ממציאות החיבור הנזכר רוב הנראה לעיניים גם אלה לחכמים".

הרב דק"ק מנטובה הגדיר וכתב, "והוא פירוש טוב ערב ומועיל על שו"ע יורה דעה וכו', ומובטח אני שכל ישראל יהנו מחכמתו והארץ תאיר מכבודו". חכמי ליורנו כותבים "תורת חכם מקור חיים" הנה מה טוב ומה נעים וכו', ושתי פירות [פרי חדש ופרי תואר] עולות על השולחן הטהור וכו', אלו הן פירות גינוסר וכו', ויצא העם ולקטו פירות שבעמקים אלה העדות והחוקים, אשר בכור העיון מזוקקים

וכו', ולדון דין אמת לאמיתו אלו ואלו דברי אלקים חיים". ואילו חכמי העדה כותבים: "מתוך דבריו מועטים ראינו חריפותו ובקיאותו בש"ס ומצודתו פרוסה בגדולי הפוסקים, שקיל וטרי ונחית לעומקא דדינא וכו', יראו בו רבים וישמחו ותרבה הדעת".

בנוגע לאזהרה שכותב רבינו בהקדמה, שלא ילמדו בספרו רק הלומדים לשמה ובקיאים בחדרי העיון. העידו תלמידי רבינו הקדוש בהקדמתם לספרו 'ראשון לציון', וז"ל: וכל כי הא צריך לאודועי, כי מה שכתב רבינו הרב המחבר ז"ל בהקדמת ספר 'פרי תאר', וגם בתוך הספר, שאין רצונו שילמדו בספרו אלא כו' כונתו רצויה, מפיו אנו חיים, ויהיו דברינו עדות לכל באי עולם, שח"ו לא עלה על דעתו כמובן מדבריו, כי אם גלה סודו שאדברא מלך חיי"ם ברצונו למשקל ולמטרי בהדי רבנן, ותמיד היה חפץ מי שיקשה על דבריו, כי מתוך הויכוח יתברר האמת. ולא כיון בדבריו רק כלפי הנך אינשי דסגן בעלילותא, דלומדים על מנת לקנטר ח"ו, להם לבדם נתנה הרא"ש ארשות החיי"ם מר במיליה". עכ"ל. ועל זה סמכנו יתידותינו, לעשות נחת רוח לנשמתו הטהורה, לדון ולהעיר בדברי קדשו, וב"ה עמלנו ליישב כמעט כל הקושיות שהקשו גדולי הפוסקים על דבריו, וכמו שהעיד בנו רבינו שבכל תיבה בדבריו ירגישו טעם לשבח.

בעצתם של גדולי ישראל שליט"א, המלווים אותנו בכל מפעלותינו, הוצאנו תחילה הכרכים על הלכות בשר בחלב ותערובות, שעוסקים בהם הלומדים יותר משאר המקצועות עליהם נכתב הספר. וכפי שכותב רבינו עצמו בספרו 'ראשון לציון' (יור"ד סימן רמו סעיף א) שתחילה צריכים ללמוד דיני איסור והיתר, שהם 'חובת גברא בענין הצריך'.

ספרי האור החיים הק'

ספר ראשון לציון

מרבנו חיים בן עמר זי"ע
בעל אור החיים הק'

על הש"ס

ברכות • סוכה

מהדורה מתוקנת על פי דפוס ראשון
בתוספת מראי מקומות וצינונים

ביאור

אור לציון

ביאורים קצרים להאיר עיני הלומדים

ילקוט

מלואים לציון

השוואות והשלמות מכל ספרי רבינו המעשירים וממלאים דבריו,
וילקוט מקיף של הערות וביאורים מגדולי הדורות בדבריו הק'

ראש המכון ועורך ראשי

הרב משה שוורץ

עורכים ומבקרים

הרב שמחה עוזיאל שלמה דויד

הרב דוד וגשל

הרב יעקב יצחק ויללהם

הרב אברהם רפאל לאבל

הרב מרדכי מיינצר

הרב חנוך סורסקי

הרב חיים שלום פריינד

הרב מנחם מנדל קרויזר

הרב חיים יצחק רבינוביץ

הרב אליהו שטינהרטר

©

כל הזכויות שמורות

ל"מכון להוצאת ספרי אור החיים הקדוש"

כתובת: סוקולוב 9 בני ברק Adress: Sokolov 9 Bnei brak Israel

פקס: 03-5796398 Fax: 972-3-5796398

Email: ch69224@gmail.com

עיצוב: נ. ויסקופף

תוכן הספר

13.....	דבר המבוא
19	מבוא על מנהגים וקדושת הספר
31	הסכמות ממנהגים קודמים
41	הקדמת התלמידים

מסכת ברכות

.....א	פרק א
.....ב	פרק ב
.....ג	פרק ג
.....ד	פרק ד
.....ה	פרק ה
.....ו	פרק ו
.....ז	פרק ז
.....ח	פרק ח
.....ט	פרק ט

מסכת סוכה

.....א	פרק א
--------	-------

פרק ז

דף מ"ה ע"א

גמרא מנין שאין המתרגם רשאי להגביה קולו כו'. בספר חפץ ה' שחיברתי בימי חרפי פירשתי דתרווייהו קאמר, דלא יגביה זה על זה קולו^א, ונקט במלתיה במתורגמן כי הוא עליו לילך לקולו של הקורא שקדם אליו, ולא יגביה ובזה שוו הקולות יחד. ובזה שפיר מייתי ראייה לדבריו מדכתיב יענוו בקול, דהגם דאין מביא ראייה אלא על הקורא, סובר דשויים הם, דכלום טעמא מאי אין המתרגם כו' כדי שלא יהא נראה כמתגאה בקולו^ב, וק"ו הן הדברים.

האיסור להגביה קולו יותר מהרב רק כשמדבר עם הרב

אם היה הרב מלמד כו' ולא יגביה המתרגם כו', יעויין שם^ג. מוכח מדבריו דלא בעי מתרגם להשוות קולו לקול הרב אלא בשעה שמדבר עם הרב, אבל בשעה שמדבר עם התלמידים ירים קולו, הגם כי גבה יותר מקול הרב, דאיכא טעמא רבה כי הרב אין צריך להשמיע קולו אלא למתרגם, אבל המתרגם צריך להשמיע קולו לתלמידים הקרובים והרחוקים^ד. והרב גם כן יכול להגביה כשמשיב למתרגם יותר מקול המתרגם כששואל, אבל לא יותר מקול המתרגם כשהוא מתרגם^ה.

והרמב"ם כתב בפרק ד' מהלכות תלמוד תורה (הלכה ג) וז"ל: נמצאת אומר כי המתרגם בשעה שמדבר עם הרב, צריך שלא

אור לציון

א. עיי"ש בדבריו שהאריך לבאר יותר, ובהערות שם. ב. בחפץ ה' הלשון הוא: 'שלא יהיה אחד מתרומם על חבירו בקולו הגבוה', ומצירוף לשונות רבינו יחדיו משמע שכוונתו שהמגביה מתגאה בקולו ובכך יש זילותא בכבוד השני, ובזה מבואר מה שכתב רבינו בחפץ ה' שהוא ק"ו שאם אסור לזלזל בכבוד המתרגם, כל שכן שאסור לזלזל בכבוד הקורא שמעלתו עדיפה. ג. ז"ל הרמב"ם שם: ולא יגביה הרב קולו יותר מקול המתרגם, ולא יגביה המתרגם קולו בעת ששואל את הרב יותר מקול הרב. ד. וכ"כ הכסף משנה ולחם משנה (שם), ובבית יוסף (יורה דעה סימן רמז). ה. וכדילפינן מו'ה' יענוו בקול - בקולו של משה' שהכוונה לקולו של משה בשעה שדיבר לישראל, וכמו שרבינו מבאר בהמשך [אמנם בפרישה ביורה דעה (סימן

יגביה קולו יותר מקול הרב, ובשעה שמתרגם, רשאי להגביהו. והרב לא יגביה קולו יותר מקול המתרגם כשמתרגם, אבל רשאי להגביה קולו מקול המתרגם כששואלו, עד שיגיע לקולו כשהוא מתרגם, לא יותר מזה. ומעתה מאי דמוכח הש"ס מדכתיב 'זה' יעננו בקול' - 'לקולו' [בקולו] של משה' פירוש בקולו של משה כשהיה מדבר לעם, לא כשהיה שואל משה מה, והסברא גם כן נותנת כי לא ידבר משה לפני ה' בקול מפני אימתו ית' כי נורא הוא^א, ולא היה ה' מדבר עמו קול גדול מקולו לישראל.

ובפרק י"ב מהלכות תפילה (הלכה י"א) כתב הרמב"ם ז"ל, וז"ל: 'זהקורא קורא פסוק אחד כו' והמתרגם לא יגביה קולו יותר מן הקורא^ט.

מאי דקמן, כל כך בעי למשמע העם מפי הקורא כמפי המתרגם, להכי צריך קול אחד להם בהשואה, והגם דלא אמרינן מקרא דוה' יעננו כו' אלא קול הקורא לא יגביה מהמתרגם, ומינה לקול המתרגם שלא יגביה מקול הקורא, בזמן שהשומעים שומעים משניהם בשוה זה פסוק וזה תרגומו.

והתוס' בד"ה בקולו כתבו 'ופירש רב אלפס וכו' עד שהיה קורא, יעויין שם. ודבריו ז"ל הם היפך דברי הרמב"ם, דלהרמב"ם רשאי המתרגם כשיתרגם לעם להגביה קולו יותר מן הרב כשאין הרב צריך להשמיע קולו אלא למתרגם, זולת בעת קריאת ס"ת שגם הקורא צריך להשמיע קולו לכל העם^א.

3 אור לציון

רמז ס"ק כג) כתב שאסור להרב להגביה קולו יותר ממה שהמתרגם מדבר אליו. ו. כלומר שברב המלמד תורה והמתרגם, לעולם אין צריך שיהיו קולם שווה, כי דין המתרגם שלא להגביה היינו, שהמתרגם צריך שלא יגביה קולו מהרב בשעה ששואל, והרב כל דינו הוא שלא להגביה קולו יותר מאשר קול המתרגם בעת שמתרגם. ודברי רבינו אלו הם הקדמה להמשך דבריו, ששונה הוא גדר הדין בקריאת התורה ששם צריך שיהיו קולותיהם שווים. ז. וממילא לא שייך לומר על זה 'בקולו של משה'. ח. אין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מן המתרגם. ט. ולכאורה קשה, שהרי שם המתרגם אינו מדבר עם הקורא וצריך להשמיע קולו להעם, ולדעת הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה הנ"ל לכאורה באופן זה מותר לו להגביה קולו יותר מן הקורא. וכן הקשה הלחם משנה בהלכות תלמוד תורה שם. י. כלומר, רבינו מבאר את דעת הרמב"ם שמוחלק בין קריאת התורה ללימוד התורה מפי הרב, שברב המלמד תורה אזי כשהמתרגם מלמד לעם יכול לקרוא בקול כפי מה שירצה כדי שישמעו. כאמור לעיל. אולם בקריאת התורה גדר הדין הוא שקול הקורא והמתרגם יהיו שווין, כיון שהעם צריכים לשמוע את שניהם, 'מפי הקורא כמפי המתרגם'. וכן תירץ הלחם משנה שם. יא. וראה מה שכתב בזה רבינו עוד בחפץ ה', ובהערה שם.

דף מ"ה ע"ב

דאין נחלקין יב ואחד מברך ואחד יוצא^א, דאם כן לאו הכי הוי ליה למימר, אלא 'אחד מברך ואחד יוצא', דאז שומעין דאתא למימר דאינן

גמרא תנינא, שמע ולא ענה יצא כו'. מאי דלא משני אדרבי יוחנן, דקא משמע לן בהיכא דאחד מהן בור

שנים שאכלו
כאחד באיזה
אופן יוצא
אחד בברכת
חבירו

אור לציון

יב. כלומר שהרבותא הוא שהתירו בכהאי גוונא שלא יהא כל אחד מברך לעצמו אלא אחד מברך וחבירו יוצא, וכדאיתא לקמן בסוגיין - 'תניא נמי הכי שנים שאכלו כאחת מצוה ליחלק, במה דברים אמורים כששניהם סופרים אבל אחד סופר ואחד בור סופר מברך ובור יוצא'. וראה מילואים.

מילואים לציון

אות ז) עיי"ש. ולדבריהם קשה לכאורה האיק הקשה כאן על רבי יוחנן מבריתא, אולם לפי דברי הרש"ש הנ"ל שכוונת הגמרא כאן למשנה יתיישב שפיר.

ולפי"ז יתיישבו גם דברי רבינו, דרק על שיוצא בשמיעה שייך להקשות תנינא כיון שהקושיא הוא ממשנה, אבל מבריתא לא שייך להקשות כן, וממילא שפיר היה אפשר לתרץ דחידושו של רבי יוחנן דהיכא דאחד מהם בור אין נחלקים.

אולם באמת יש לשדות נרגא בדברי הרש"ש, דבצל"ח כאן כתב דא"א לומר דכוונת המקשה כאן הוא על המשנה ששנינו אם היה גדול מקרא אותו עונה אחריו הללויה, שהרי אין מזה ראייה דשומע כעונה, דמה שיוצא שם הוא משום שאומר הללויה עיי"ש מה שהוכיח כן מסוגיית הגמרא שם, ומסיק הצל"ח דצריך לומר שהיה בידי האמוראים ברייתא כזו ואף שאינו נמצא בתוספתא שבידינו, הרבה ברייתות היו בידם שאינו נמצא אצלינו. ולדברי הצל"ח עדיין קשה מה שהקשינו על רבינו וכנ"ל.

אולם, אם נימא דכוונת הגמרא לאיזה ברייתא שהיתה בידם תקשה כנ"ל

[א] מתי מקשה בגמרא מאי קמ"ל תנינא מבריתא. הקשה רבינו: מאי דלא משני אדרבי יוחנן, דקא משמע לן בהיכא דאחד מהן בור דאין נחלקין ואחד מברך ואחד יוצא וכו'.

ולכאורה יש להקשות על דברי רבינו דאיך היה אפשר לתרץ כן, והרי גם זה מבואר בבריתא בסמוך תניא נמי הכי וכו' כמו שהבאנו בהערה, ואם כן גם על זה שייך קושיית הגמרא על רבי יוחנן מאי קמ"ל תנינא.

והנה הרש"ש בגיטין (פה, א) כתב דמאי דקאמר בגמרא כאן מאי קמ"ל תנינא שמע ולא ענה יצא, הכוונה להמשנה בסוכה (לח, א) שאם היה גדול מקרא אותו הלל עונה אחריו הללויה ויוצא, הרי שיוצא גם אם אינו אומר בעצמו את ההלל עיי"ש.

ולדבריו יתיישב מה שיש להעיר כאן שהרי מבואר ברש"י (חולין יג, ב ד"ה ולא בעובדי כוכבים) שאין להקשות על אמורא מאי קמ"ל, תנינא בבריתא, דהאמוראים לא היו בקיאים בכל הבריות, ורק ממשנה אפשר להקשות כן, וכ"כ הרשב"ם (פסחים קא, ב ד"ה ה"ג), וכן כלל בעל הספר כריתות (לשון לימודים שער ג

רח ראשון ברכות לציון

נחלקים, כדי שאחד מהן שהוא בור יוצא, ומדאמר 'אחד מהם יוצא (כו') בברכות כו' משמע דאתא למימר דלא תימא דאינו יוצא י, קמ"ל דיצא, ולזה פריך תלמודא תנינא וכו'. ומשני דלא אתא אלא לומר דאין ברכת זימון ביניהם. והגם דהוה מצי למימר הא מלתא להדיא, אלא דמלתא אגב אורחיה אמר דשומע כעונה י, וכההיא דאמרינן בריש פרק קמא (לעיל ב, א) 'תנא מלתא

אגב אורחיה קמ"ל כהנים אימת כו', וכמו כן דרך האמוראים לכלול דין הידוע באמצעות דבריהם.

והרמב"ם בפרק א' מהלכות ברכות (הלכה יא) כתב וז"ל: 'כל השומע כו' יצא אעפ"י שלא ענה אמן ט'. ובהלכה שאחריה כתב 'רבים שנתוועדו וכו' ובירך אחד מהם וענו כולן אמן הרי אלו מותרים ע"כ. וקשה למה הצריך שיענו אמן, ממה נפשך,

אור לציון

יג. כי בדין זה שאחד מברך ואחד יוצא נכללו שני חידושים, האחד הוא עצם דין שומע כעונה, שאחד יוצא בברכת חבירו, ועוד יש דין לכתחילה שתקינו חכמים 'מצוה ליחלק' שלא לצאת בברכת חבירו אלא לברך כל אחד בעצמו. ומדייק רבינו שאם היה כתוב 'אחד מברך ואחד יוצא' אז המשמעות היא שיש כאן היתר כלפי הדין השני שאין צריך כל אחד לברך, אלא אחד מברך ואחד יוצא. אולם מאחר שאמר רבי יוחנן 'אחד יוצא בברכת חבירו', המשמעות היא שבא לדון על עצם הדבר שיכול לצאת בברכת חבירו. יד. שאמנם משמעות לשון המימרא היא כנ"ל על עצם הדבר שיוצא מדין שומע כעונה, אבל זה רק מילתא אגב אורחא קמ"ל כי זה כבר מפורש במשנה, אבל עיקר חידושו הוא שאין צריך זימון. טו. לשון הרמב"ם במלואו: 'כל השומע ברכה מן הברכות מתחלתה ועד סופה ונתכוון לצאת בה ידי חובתו יצא, אע"פ שלא ענה אמן, וכל העונה אמן אחר המברך הרי זה כמברך'.

מילואים לציון

דלא שייך להקשות על אמורא תנינא מברייטא וכמו שכתבו הראשונים הנ"ל. על כן נראה שכוונת הגמרא כאן הוא להמבואר בסוכה (שם) בבעו מיניה מרבי חייא בר אבא אבא שמע ולא ענה מהו, אמר להו חכימא וספריא ורישי עמא ודרשיא אמרו שמע ולא ענה יצא עיי"ש, ואף שאינו מבואר שם שהכוונה שהם אמרו ברייתא, אמנם מדברי הגמרא כאן מבואר שהכוונה שכולם אמרו הברייטא, ומכיון שזהו ברייתא השגורה בפי כולם כמבואר בגמרא שם ממילא שפיר שייך

להקשות מזה מאי קמ"ל תנינא, דמברייטא השגורה בפי כל מקשה הגמרא תנינא וכמבואר בתוס' (מנחות ו, ב ד"ה אלא טעמא) ובספר הכריתות שם (אות ז) עיי"ש.

ולהכי שפיר מיושב דברי רבינו דרך מהברייטא דשמע ולא ענה שייך להקשות מאי קמ"ל תנינא כיון דשגורה בפי כל, אבל מהברייטא המובא לקמן שנים שאכלו כאחת וכו' לא שייך להקשות תנינא, דמסתם ברייתא לא מקשינן תנינא על אמורא.

ראשון מ"ה ע"ב לציון רט

אם נתכוונו לצאת בברכה אפילו לא ענו אמן, ואם לא נתכוונו לצאת מה מועיל עניית אמן^[2]. ונראה שהוא הדין אם לא אמרו אמן דיצאו, דטעמא דכתב 'וענו אמן' לאשמועינן דאם לא נתוועדו^{טז} לא מהני אפילו באמירת אמן, אלא כל אחד יברך לעצמו. והוצרך רבינו להסיר טעות זה לפי שקדם ואמר

בהלכה שלפניה 'אף על פי שלא ענה אמן', חש לטעות דבגדר זה"י הוא דמחלק לנתוועדו ולא נתוועדו, קא משמע לן^[3].

או אפשר לומר דקא משמע לן דעניית אמן היא תגיד שכוונו לצאת בברכה זו, ואין הכי נמי אם לא ענו אמן. אלא

3 אור לציון 3

טז. שאז אין אחד יוצא בברכת חבירו, כמו שכתב הרמב"ם בהמשך ההלכה: 'אבל אם לא נתכוונו לאכול כאחד אלא זה בא מעצמו וזה בא מעצמו אע"פ שהן אוכלין מכבר אחד כל אחד ואחד מברך לעצמו'. יז. כלומר שהיינו טועים שחילוק זה שאין יוצא בברכת חבירו בלא נתוועדו, מוסב דווקא על האופן שנתפרש בהלכה הקודמת שלא אמרו אמן רק כיוונו לצאת, קמ"ל שאפילו אמרו אמן אין מועיל לצאת בלא נתוועדו.

3 מילואים לציון 3

[ב] עניית אמן אינו מועיל לצאת בלי כוונת השומע או המשמיע. הקשה רבינו: וקשה למה הצריך שיענו אמן, ממה נפשך, אם נתכוונו לצאת בברכה, אפילו לא ענו אמן, ואם לא נתכוונו לצאת מה מועיל עניית אמן. ונראה דעת רבינו שאם לא נתכוון אינו יוצא אפילו אם ענה אמן. וזה כדעת הכסף משנה (הלכה יא), וכן פסק בבית יוסף והשו"ע (או"ח סימן ריג סעיף ג).

אולם דעת המבי"ט (שו"ת חלק א סימן קיז) שהעונה אמן יצא גם בלא נתכוון השומע לצאת, [ועיין בתשובות הרמב"ם (סימן קפד), ותשובות פאר הדור להרמב"ם (סימן קא)].

אמן' שבוה יצאו אפילו שלא נתכוון המשמיע. וממה שלא תירץ כן רבינו, משמע שדעתו גם בזה כדעת הבית יוסף והשו"ע שצריך גם כוונת משמיע אפילו בעונה אמן.

[ג] ביאור דברי הרמב"ם למה כתב וענו כולם אמן ברבים שנתוועדו לאכול. בספר מכתם לדוד [לרבי דוד חסאן תלמיד רבינו] על הרמב"ם שם הביא דברי רבינו, וז"ל: וקשה טובא דבמאי מיירי, אי כשכוונו לצאת ידי חובתו מילתא דפשיטא דיצאו יד"ח אפי' לא ענו אמן כמ"ש בהלכה הקודמת לזו, ואי בלא כוונת כי ענו אמן מאי אהני לן.

ויש דעות הסוברות שבעונה אמן, עכ"פ אין צריך כוונת משמיע [ראה בשיטמ"ק ברכות (נד, ב ד"ה אמר להו), שיירי קרבן על הירושלמי (סוכה פ"ג ה"ט)], ועיין במגילת ספר על הסמ"ג (עשין כז) שמישיב בזה לשון הרמב"ם 'וענו כולם

ומורי הרב זלה"ה בספר ראשון לציון בפרק שלשה שאכלו דף מ"ה ע"ב פירש דה"ה אם לא ענו אמן, אלא דקמ"ל דאע"ג דענו אמן דוקא אם נתוועדו הוא דמצי אחד להוציאם, מה שאין כן אם לא נתוועדו אע"ג דענו אמן לא יצאו וכל

מבחר התוצרת מבית "מורשת אור החיים הקדוש" - משתגעין ומתהלטין בתורת האור החיים הקדוש

פירוט המחקר והתועלת בפרסום:

"ראשון לציון"

על מסכתות הש"ס: ברכות סוכה

פאר היצירה, עם ביאור מתומצת, עיונים והרחבות, בההדרת ספריו של האור החיים.

המטרה של עריכת הספר היא להגיש את תורת רבינו ללומד בצורה הברורה והבהירה ביותר, לסלק את כל המכשולים העשויים לעמוד על דרכו, ולסייע בידיו ללמוד בנוחות ובקלות את דברי רבינו. לשם כך למדו העורכים את כל הדברים בדייקנות, לגלות ולתקן את שגיאות הסופר, לפסק ולנקד את דברי קדשו, ולעשות חלוקה לקטעים. את כל אלו מתוך שימת לב מה יעזור ללומד להבין את דברי רבינו בבהירות ובקלות. במקומות קשי הבנה הוסיפו הערות הסבר קצרות ביותר. מכיון שהמטרה היא לעזור למעיין ללמוד את דברי רבינו, לא הרבו בתיקונים, סימני ניקוד ופיסוק, הערות וציורים, שאינם נחוצים ללומד, ואינם נצרכים ללימוד השוטף בדברי רבינו. אולם לא חסכו באלו במקום שהלומד והמעין זקוק להם.

תוכן הספר הוא עיוני מובהק, ברור שהספר מיועד ללימוד עיוני ולא לקריאה קלילה. ורמת העריכה של הספר היא כפי שנצרך לתלמיד חכם שלומד את הסוגיא ואין צורך לעשות 'ראשון לציון המבואר'. בכל הציורים שבספר, הן מראי מקומות הן ציורים לספרים, צוין רק אחר בדיקה בפנים ולא בהסתמך על מובאות בספרים ללא עיון במקור.

באופן כללי השתדלנו בכל עת לראות כאילו בעל השמועה עומד לפניו. לא קיבלנו רשות מ"האור החיים" הק' לטפל בספרו ולערוך אותו, וכ"ש לעשות בו שינויים. ההסתמכות שלנו היא על ההנחה שבודאי ניחא ליה בגן עדן שספריו יהיו מהודרים ומשוכללים ע"מ שיתרבו הלומדים בהם והלימוד יעלה יפה. אולם בכל תיקון שינוי והערה שקלו האם הוא היה מעוניין בזה, והאם היה מסכים על זה לו היה נשאל על כך. נהגנו בזהירות בכל פסיק קל, בשיקול דעת על כל דבר באחריות, שלא לקלקל ח"ו, ולא לעשות דברים מיותרים. אך גם לאידך גיסא, שלא לקצר ולדלג במקום הנצרך, שלא יהא גרעון ח"ו במלאכת שמים. ושלא יהיה מקום לאשמה "את שאינו צריך לתקן תיקנתם ואת הצריך לא תיקנתם".

מפתחות: לכל המובאות שבספר (גם הציורים הבאים בהערות, אך לא במילואים), מאמרי חז"ל, ראשונים, אחרונים, וכל כיו"ב. במפתח מצוין הלשון אותו מצטט רבינו. מכיון שהספר מיוסד ברובו על הרמב"ם, ערכנו מפתח מפורט על סדר הרמב"ם, כדוגמת ספר המפתח של שבתאי פרנקל, בתימצת משפט קצר מה מוסיף רבינו על הרמב"ם, אם זה פירוש, או דיוק, קושיא, ראיא, וכדו'.

נוסח הספר: כולו ע"פ דפוס ראשון. מילה במילה. במקום שבדפוס ראשון היו טעויות שתוקנו בדפוסים מאוחרים, השארנו את נוסח דפוס ראשון בסוגריים עגולות ואת הנוסח המתוקן בסוגריים מרובעות.

כל העבודה בכוונה לשכלל את גוף הספר ולעטרו בכלי עזר מועילים, ולא להוסיף עליו הוספות. הסגנון התלמודי הקדום לא נכתב בהתאמה לכללי התחביר של ימינו, וכל סימני הקריאה המקובלים כיום אינם משתלבים בו בשלימות באופן טבעי. זוהי בעצם 'הלבשה' שמלבישים עליו. לכן השתמשנו בהם באופן מושכל, במקום המתאים והמועיל בלבד.

בהקדמת "פרי תואר" מנחה רבינו את סדר הלימוד בספרו: ללמוד בעיון את הגמרא והראשונים בכל מקום הקשור להלכה זו ולפלפל בהם פלפול צודק ורק אח"כ ללמוד את מה שכתב הוא. גם ספר ראשון לציון מיועד למי שכבר למד את הסוגיא באופן הנ"ל. לכן אינו מקדים הקדמות ואינו מציע את הסוגיא. הוא יכול להזכיר את קושית התוס' מבלי לצייין שזו קושית תוס'. או ראשונים שהביא הכסף משנה או הב"י מבלי לצייין שהם מובאים שם. במקומות אלו נהגנו בשיקול דעת: מה שהלומד הרגיל יבין על נקלה את כונתו לא ציינו, אולם מה שהלומד לא יבין בקלות צייין.

ההערות על גליון הספר מטרתם לעזור 'עזרה ראשונה' ללומד בספר. דהיינו רק ההערות שהוא זקוק להם מידיית בעת הלימוד. כגון תיקוני טעויות, ביאורים קצרים הכרחיים, ציוני מקורות, והערות נחוצות. לאפשר ולעזור ללומד ללמוד את דברי רבינו כצורתם ללא ה'חברותא' של המהדיר. ולכן מה שלא נחוץ למעיין בעת לימודו לא בא על הגליון.

הערות נוספות, כגון בירורים וביאורים בדברי רבינו, קושיות וסתירות, שיטות מקבילות והפוכות, בירורים בציוני המקורות, וכל כיוצא בזה, מופיעים במדור 'מילואים'. בלשון קצרה ומובנת, וללא גלישה לדברים שאינם נחוצים. במקומות שגדולי האחרונים בדורות שאחריו נשאו ונתנו בדברי רבינו, צויין אליהם, ויש גם שהובא תמצית דבריהם, ובסיכום מודגש מהי מסקנת ההלכה.

ספר "ראשון לציון" ברובו הגדול מכריע ופוסק הלכות. פעמים שהובא בדברי הפוסקים ופעמים רבות לא. וצויין היכן הובאו דבריו להלכה והיכן חלקו על דבריו להלכה. גם במקומות שלא הובאו דבריו במפורש, צויין מהי דעת הפוסקים בענין (במקום שיש מה לחדש) והיכן המקום בו מדובר על ההלכה הנידונה.

ספרי האור החיים הק'

ספר ראשון לציון

מרבנו חיים בן עמר זי"ע
בעל אור החיים הק'

על הש"ס

ביצה • תענית • מגילה
מו"ק • חגיגה

מהדורה מתוקנת על פי דפוס ראשון
בתוספת מראי מקומות וצינונים

ביאור

אור לציון

ביאורים קצרים להאיר עיני הלומדים

ילקוט

מלואים לציון

השוואות והשלמות מכל ספרי רבינו המעשירים וממלאים דבריו,
וילקוט מקיף של הערות וביאורים מגדולי הדורות בדבריו הק'

ראש המכון ועורך ראשי

הרב משה שוורץ

עורכים ומבקרים

הרב שמחה עוזיאל שלמה דויד

הרב דוד וגשל

הרב יעקב יצחק ויללהם

הרב אברהם רפאל לאבל

הרב מרדכי מיינצר

הרב חנוך סורסקי

הרב חיים שלום פריינד

הרב מנחם מנדל קרויזר

הרב חיים יצחק רבינוביץ

הרב אליהו שטיינהרטר

©

כל הזכויות שמורות

ל"מכון להוצאת ספרי אור החיים הקדוש"

כתובת: סוקולוב 9 בני ברק Adress: Sokolov 9 Bnei brak Israel

פקס: 03-5796398 Fax: 972-3-5796398

Email: ch69224@gmail.com

עיצוב: נ. ויסקופף

תוכן הספר

מסכת ביצה

פרק א	 יג
פרק ב	 קלז
פרק ג	 ריז
פרק ד	 שטז
פרק ה	 שסד

מסכת תענית

פרק א	 שפט
-------	-----------

מסכת מגילה

פרק א	 תיא
פרק ב	 תמוז
פרק ג	 תנח
פרק ד	 תעז

מסכת מועד קטן

פרק א	 תקק
-------	-----------

מסכת חגיגה

פרק א	 תקסה
פרק ב	 תקצז
פרק ג	 תרמז

פרק ג

דף כ"ד ע"א

צבי עד שהכניסו לבית כו' או שהפריח את העוף עד שהכניסו הרי זה פטור שאין זה צידה גמורה שאם יבוא לקחתו צריך לרדוף אחריו כו', כל מקום שאם ירוץ בו יגיע לחיה בשהיה אחת [א] או שהיו הכותלים קרובים זה לזה עד

גמרא הא בביכר קטן הא ביכר גדול, היכי דמי ביכר קטן וכו' עד סוף הסוגיא, ע"כ. רמב"ם בפרק י' מהלכות שבת (הלכה יט-כ) כתב וז"ל: הצד דבר וכו' כיצד כגון שרדף אחר

סתירה בדברי הרמב"ם מהלכות יו"ט לשבת

אור לציון

א. שהכניסו, למגדל כו' או ששלה דג מן הים בתוך ספל של מים הרי זה חייב. אבל אם הפריח צפור לבית כו' או שהפריח דג ועקרו מן הים לבריכה של מים או שרדף אחר צבי עד שנכנס לטרקלין רחב. ב. רבינו נקט כאן וכן בכל המשך הסוגיא בלשון 'שהיה', אך לפנינו בגמרא 'שחיא' וברמב"ם 'שחיה', ונוסח הערוך (ערך שחיא): ומטי ליה בחד 'שחיה'. וראה להלן דנקט ב' הנוסחאות שכתב 'ליעבד ב' שהיות או שחיות'. וראה במילואים.

מילואים לציון

יש לפרש ג"כ שהכוונה במרוצה אחת, ושחיה מלשון עכוב. וכן המגיד משנה (פרק י' הלכה כ) אף דקאי על דברי הרמב"ם שכתב 'שחיה' וכן הביא את הגירסא בגמרא 'שחיא', מכל מקום הביא פירושו של הערוך. ויש חילוק גדול בין ב' הפירושים, שלפי רש"י הוא שיעור קטן מאד, שבשחיה אחת הוא תופסו. ובחידושי הרשב"א תמה על זה, דביכר כזה הוא קטן מבית, ופשיטא שמותר לצוד משם. ולכן מסיק כפירוש הערוך והר"ח, שהכוונה כל שהוא תופסו תוך כדי ריצה, והיינו כל זמן שהוא יכול לרוץ ואינו צריך לישב בינתים, שהוא שיעור גדול יותר.

[א] כל מקום שאם ירוץ בו יגיע לחיה בשהיה אחת. רבינו נקט כאן וכן בכל המשך הסוגיא בלשון 'שהיה', וראה בהערה שמצינו ב' נוסחאות אלו בראשונים. ומבואר בדבריהם שיש שינוי משמעות בין שני הגירסאות, דרש"י פירש, בחד שחיה, בפעם אחת שהוא שוחה עליו לתפשו, והערוך פירש: כגון ריצה אחת ואינו צריך לפוש ביני ביני, וכן בחידושי הרשב"א (כד, א ד"ה נראה) כתב, שרש"י ז"ל גורס בחד שחיא בחי"ת, ולכן מפרש כנ"ל, אבל העיקר כגירסת הספרים שלנו בחד (שחיא) [יש שהגיהו 'שחיה'], והפירוש הוא וכו' [כדברי הערוך], עכ"ד. והר"ן כתב שגם לפי הגירסא 'שחיא'

בסמוך, דבדגים כתב דלא מיקרו אינם מחוסרי צידה אלא בספל אבל בביבר ואפילו קטן מיקרי מחוסר צידה. גם בחיה ועוף קשה מדבריו שכתב שם דכל דהמקום שצדו לתוכו גדול משיעור האמור בדבריו שם זה מוחלט דלא מיקרי ניצוד גמור, והכא קאמר דלא מיקרי מחוסר צידה אפילו בביבר גדול בכל אופן אלא אם אומר הבא מצודה. וסוגיא נמי מסכמת למה שכתב בפרק "מהלכות שבת ולא למה שכתב בפרק ב' מהלכות יום טוב דהא מחלקינן להדיא בין ביבר קטן לביבר גדול. והגם דבתר הכי קאמר הש"ס אמילתיה דרבן שמעון בן גמליאל היכי דמי מחוסר צידה ומשני כל שאומר הבא מצודה, כבר פירש רש"י ז"ל (ד"ה הבא מצודה) דחד שיעורא הוי, דאי לא תימא הכי לא הוי מייתי הש"ס הך אוקמתא דלעיל ואוקמתא דהכא דהבא מצודה בכהאי גוונא דמחזי דלא פליגי, ומה גם למאי דמשמע מדברי אביי דרבן שמעון בן גמליאל לא פליגי אדתנא קמא. והגם דהתוס' (ד"ה כל) כתבו על פירוש רש"י שהוא דוחק מטעם דאמאי קא בעי תלמודא אחר שכבר פירש לעיל היכי דמי ביבר גדול כו', ע"כ, הלא אפילו לפי דבריהם לא פליגי אוקמתא דשמואל אאוקמתא דלעיל דביבר קטן וביבר גדול.

שיפול צל זה לזה הרי זה מקום קטן ואם הבריה כו' חייב, ומקום שהוא גדול מזה המבריה חיה או עוף לתוכה פטור, ע"כ. מדבריו הכא מוכח דאין גמר צידה לדג אלא בספל אבל בבריה ואפילו קטנה אינו נקרא ניצוד בה. גם מוכח דפסק כאוקמתא דמסקינן לחלק בין ביבר קטן לבין ביבר גדול. והשמיט מאי דמחלק הש"ס בין ציפור דרור לשאינה דרור דציפור דרור דוקא למגדל הוא גמר צידתה אבל שאינה דרור כל דהכניסה אפילו לביבר אם היא מקורה הרי זה נגמרה צידתו.

ובפרק ב' מהלכות יום טוב (הלכה ז) כתב רמב"ם ז"ל: דגים שבבכרים גדולים וכן חיה ועוף שבבכרין גדולים כל שהוא מחוסר צידה עד שאומר הבא מצודה ונצודינו הרי זה מוקצה ואין צדין אותם ביום טוב ואם צד לא יאכלו, וכל שאין צריך מצודה הרי זה מוכן וצדין אותו ביום טוב כו', ע"כ. משמע מדבריו דביבר קטן לכולי עלמא אין בו מציאות לומר שנאמר הבא מצודה ונצודינו ולא מפליגינן אלא בביבר גדול, ואפילו דגים אין נקרא מחוסר צידה אלא בביבר גדול וצריך לומר הבא מצודה כו', ודבריו ז"ל מוקשים מהש"ס ומדבריו עצמו שכתב בפרק "מהלכות שבת שכתבתי

3 אור לציון 4

ג. שהרי שנינו במשנה שאין צדין דגים מן הביברים ביום טוב, אבל צדין חיה ועוף מן הביברין, וחיה ועוף שהתירו אינו אלא בביברים קטנים כמבואר בגמרא, ואפילו הכי דגים אין צדים.

שיעור צידה
לענין חיוב,
ולענין פטור
הצד מתוכו

דקדק לומר שאם יבוא לקחתו צריך לרדוף אחריו כו' פירוש הגם דעל כל פנים ברשותו ואין לו לישמט ואפילו בלא הבאת מצודה יכול ליקחנו. ולזה לא אמר רמב"ם שאם יבוא לקחתו צריך לומר הבא מצודה ונצודינו כמו שכתב בפרק ב' מהלכות יום טוב כמו שאבאר בע"ה. אבל ביום טוב רוח אחרת עמו, שאם הוא בגדר שהצד אותו משם אינו חייב עליו בשבת הגם שאסור לצודו אף על פי כן ב"ט מותר לצודו, ולהכי כתב בפרק ב' דיום טוב וז"ל: כל שהוא מחוסר צידה עד שאומר הבא מצודה

ונראה לי דדעת רמב"ם היא דלענין חיוב שבת אינו חייב עד שיגמור צידתו עד שהוא בידו פירוש שאין צריך עוד לטרוח עליו לקחת אותו אם ירצה, אבל אם עדיין צריך לטרוח אם ירצה לקחת אותו, הגם שבענין הצידה כבר הוא ניצוד באופן שאם יבוא אדם אחר ויקחנו משם למקום אחר כגון שיקחנו מטרקלין רחב לטרקלין דמטו טוליה אהרדי פטור, אף על פי כן הרי זה פטור זה שהכניסו לטרקלין זה הגדול מטעם דצריך טורח לקחתו וחשיב בזה לא נגמרה צידתו^[ב]. ולזה

מילואים לציון

ובאמת התוספות (ד"ה ותניא) כתבו בהיפוך, דבאופן שהוא מחוסר צידה והצד לתוכו פטור א"כ הצד מתוכו חייב. וכן נקטו המשנה ברורה (סימן שטו סק"ד) והאבני נזר (או"ח סימן קפט).

ויש לבאר דפליגי בטעם הפטור בביכר גדול דלא מטי בחד שחיא, דהתוספות ס"ל שאינו נחשב צידה כלל, וא"כ השני עושה צידה. אבל הרמב"ם ס"ל דבוראי נחשב צידה וכלשון רבינו 'הגם שבענין הצידה כבר הוא ניצוד', אלא דמ"מ הוא פטור 'מטעם דצריך טורח לקחתו וחשיב בזה לא נגמרה צידתו'. והיינו דלענין שיחשב גמר צידה לא די בזה שהוא 'ברשותו ואין לו לישמט', אלא צריך מוכן ומזומן לשימוש שיוכל ליטלו בלא טורח. וכע"ז ביאר בערוך השולחן (סימן שטו סעיף ה), וכתב שכן מבואר מלשון הרמב"ם (הלכות שבת שם) שכתב 'הרי זה פטור, שאין זו צידה גמורה שאם יבא לקחתו צריך לרדוף אחריו', ומבואר דצידה הוי רק שלא נגמרה הצידה עדיין.

[ב] אף על פי כן הרי זה פטור זה שהכניסו לטרקלין זה הגדול מטעם דצריך טורח לקחתו וחשיב בזה לא נגמרה צידתו. לפי דברי רבינו נתחדש בדעת הרמב"ם, שיש מציאות שהראשון אינו חייב עליה משום צידה, והשני הבא אחריו הצד אותו ממקום זה לא יתחייב. וכן נזכר סברא זו בפני יהושע (כד, א ד"ה בשלמא), שכתב וז"ל: דלא פסיקא ליה למקשה הך סברא דכל מידי דלא הוי צידה גמורה לחייב חטאת בצד לתוכו כגון ציפור לבית דמהאי טעמא נאמר דמחייב בכה"ג בצד מתוך אותו מקום גופא, והיינו ציפור מבית או מביכרין, משום דאפשר לומר דלאו כלל הוא אלא דלעולם לא מחייב משום צידה דאורייתא אלא דומיא דצידה גמורה דהוי במשכן דמסתמא הוי צדין מתוך מקום המופנה לגמרי כגון חלזון מהמים ממש ולא מביכרין והיו מכניסין אותו למקום המשומר לגמרי דלא ליהוי מחוסר צידה כלל ומשו"ה פטרינן בשבת ציפור לבית דאכתי לא מיקרי צידה גמורה ואפ"ה פטרינן נמי ושרינן ביום טוב לצוד מהביכרין מהאי טעמא גופא דלא הוי דרך צידה גמורה, ע"כ.

[דבחד] שהיה מגיע לקחת החיה הרי זה נגמרה הצידה וחייב, אבל לטרקלין גדול מזה הרי זה צריך טירחא בקיחתו משם ולא נגמרה הצידה ופטור. וכבר כתבתי דהבא לקחת החיה מטרקלין הגדול או הדג מהביכר הקטן הרי זה פטור אבל אסור. אבל ביום טוב בין דג מביכר גדול בין חיה ועוף כל שאין בו אלא טירחא מותר ליקחנו ביום טוב ולאכול, ולזה אמר 'דגים' (שבבכירין) [שבבכירין] גדולים' פירוש דווקא גדולים, וכן חיה ועוף שבביכרים גדולים אינם אסורים אלא אם הם מחוסרין צידה עד גדר שאומר הבא מצודה כו', אבל אם אין צריכים מצודה הגם שיש לו טורח בלקיחתן מותר. וטעמא, משום דצידה ביום טוב מותרת דבר תורה אלא שחכמים אסרוה וכמו שגילה דעתו רמב"ם בפרק א' (הלכה ה-ז) להדיא^[ג],

ונצודינו, פירוש, עד גדר זה הוא דאני אוסר לך אבל אם הוא בגדר שאינו אומר הבא מצודה הגם דצריך לטרוח לקחת אותו דהיינו בטרקלין גדול שאמר בשבת דהצד לתוכו פטור דכוותיה ביום טוב מותר. וסובר רמב"ם דלא כפירוש רש"י שכתב אידי ואידי חד שיעורא כמו שאבאר בס"ד בסמוך טעמו.

ומהשתא לא קשה פסקי רמב"ם אהדדי. דבשבת כתב דדגים אינו חייב עליהם אלא אם שולה אותם בספל דבזה אין שום טירחא אם יבא לקחתו ומקרי נגמרה מלאכת הצידה, אבל לבריכה פירוש ביכר אפילו קטן הנה הוא צריך טירחא לקחת אותו משם ולא נגמרה מלאכת הצידה ופטור עליה. וכבר ידוע דכל פטור הוא אסור. וכמו כן בחיה ועוף אינו חייב אלא אם יכניסם לבית או לטרקלין קטן (דבחדר)

יישוב הסתירה בדברי הרמב"ם שיש חילוק משבת ליו"ט

מילואים לציון

בפרק א' (הלכה ז) כשהזכיר מלאכות האסורות ביום טוב לא הזכיר הצידה עמהם, והיינו שמלאכת צידה הותר משום אוכל נפש. והביא שכן כתב בהדיא בפירוש המשנה בפרק ג'. וכ"כ בפני יהושע (כג, ב ד"ה בתוספות. כד, א ד"ה בשלמא), ובמרכבת המשנה (חעלמא, שבת שם הלכה יט), ובערוך השולחן (שם סעיף ב).

ומ"מ כתב בשו"ע הרב (שם), שאחר שאסור באכילה בו ביום משום מוקצה, אם כן יש כאן מלאכה גמורה, כיון שהוא צידה שלא לצורך יום טוב. אבל עכ"פ שורש האיסור הוא משום מוקצה. וכל זה בדעת הרמב"ם אבל להלכה קיימא לן דצידה היא ממלאכות האסורות

[ג] דצידה ביום טוב מותרת דבר תורה אלא שחכמים אסרוה וכמו שגילה דעתו רמב"ם בפרק א' להדיא. מבואר בדברי רבינו, שיש בזה משום איסור צידה ביום טוב מדרבנן. אבל בשו"ע הרב (קונטרס אחרון סימן תצז סק"א) כתב, דלהרמב"ם אין איסור צידה ביום טוב אלא משום מוקצה, ומוכיח כן מלשון הרמב"ם (יום טוב פרק ב הלכה ז) שכתב וז"ל: דגים שבבכירין גדולים וכן חיה ועוף שבבכירין גדולים כל שהוא מחוסר צידה עד שאומרים הבא מצודה ונצודנו הרי זה מוקצה ואין צדין אותן ביום טוב ואם צד לא יאכלו, וכל שאינו צריך מצודה הרי זה מוכן וצדין אותו ביום טוב ואוכלין אותו, ע"כ. דמשמע בהדיא דאיסור צידה הוא משום מוקצה, וכן

ראשון כ"ד ע"א לציון רכא

אם כן די שיעמוד בגזירת צידה האסורה דבר תורה שהוא גדר זה דצריך מצודה, אבל אם אין צריך להביא מצודה אינו אלא מדרכבן ולא גזרינן גזירה לגזירה ומותר לגמרי [ד].

וכפום השתא הצד בשבת מביכר שיש בו דגים או חיה ועוף שצריך להביא מצודה חייב עליו. ולזה הקשה אביי לאוקמתא זו והרי אווזים ותרגולים דאומר הבא מצודה כו' ותנן

מילואים לציון

ביום טוב כקצירה וסחיטה ודומיהן, וכן נקט בבבאור הלכה (סימן תצו ד"ה אין צדין), ובמשנה ברורה (שם סק"ב).

ומותר, לא מקרי מחוסר צידה אלא במחוסר מעשה דהבא מצודה ונצודנו, דאז הו"ל מוקצה, עכ"ד.

ומבואר, שבעיקר ההלכה דבריו דומים לדברי רבינו ששיעור צידה ביו"ט אינו דומה לשבת, אלא שטעמם שונה, שלפי דעת רבינו גם ביו"ט יש איסור צידה, אלא מכיון שזה רק מדרכבן לא גזרו רק בצידה האסורה דבר תורה בשבת, אבל באופן שאין צריך להביא מצודה, שגם בשבת אינו אלא מדרכבן, ביו"ט לא גזרינן גזירה לגזירה ומותר לגמרי.

אבל המרכבת המשנה סובר דלהרמב"ם אין איסור צידה ביום טוב אלא משום מוקצה, ולפי"ז א"ש בפשיטות החילוק בין יו"ט לשבת, דלענין שבת צריך שיהיה מוכן ומזומן לשימוש שיוכל ליטלו בלא טורח, שאז אין בו משום צידה, אבל ביו"ט שהנידון מטעם מוקצה, די בכך שאינו צריך לבקש שם תחבולות לתופסו, ואעפ"י שצריך לטרוח מעט, מכל מקום דעתו של האדם על כך, ולא הוי מוקצה. ועל דרך זה ביאר בעמק ברכה (עניני יו"ט אות יא).

ולפי דרכו של רבינו, מבואר דביו"ט אינו אסור רק מה שחייב עליה בשבת. ויסוד זה הובא במשאת בנימין (סימן ח), ובמגן אברהם (סימן תצו סק"ח) ובשו"ע הרב (שם סעיף י), לענין הצד ממקום שאינו מחוסר צידה כלל, שאף שבשבת יש בזה

ד] אם כן די שיעמוד בגזירת צידה האסורה דבר תורה שהוא גדר זה דצריך מצודה, אבל אם אין צריך להביא מצודה אינו אלא מדרכבן ולא גזרינן גזירה לגזירה ומותר לגמרי. במרכבת המשנה (חעלמא, שבת שם הלכה יט) הביא שבלחם משנה (יום טוב שם) כתב בשם המגיד משנה (שם), שמוזה שביו"ט כתב הרמב"ם השיעור דהבא מצודה ונצודנו ובשבת הביא השיעור דמטא ליה בחד שחיה, אלמא ס"ל דחדא שיעורא הוא, דכל שאין יכול להגיע בשחייה אחת חשיב הבא מצודה ונצודנו, וכתב על זה, שהוא דוחק גדול הן מצד הענין בעצמו דנראה לעין כל שאין השיעורים שוים [וכקושיית רבינו להלן], והן מצד לשון הרמב"ם דמבואר שם בהלכות יום טוב מלשון הרמב"ם דאפילו בביכרין גדולים שאינו יכול להשיג בשחיה אחת, ג"כ מותר ליצוד ביום טוב כל שאינם גדולים כל כך עד שאומרים הבא מצודה ונצודנו. אלא האמת יורה דרכו דהרמב"ם סובר דהא דאמר רבי שמעון בן גמליאל במתניתין דשבת זה הכלל מחוסר צידה וכו' ר"ל דאם מחוסר צידה כל דהו דהיינו כשיעורא דרב אשי פטור אבל אסור ואינו חייב עד שיהיה צידה גמורה. אמנם ביום טוב דלית ביה משום צידה דצידה היא מלאכת אוכל נפש הוא דמפרש בעל הש"ס דהא דקאמר רשב"ג 'זה הכלל מחוסר צידה אסור שאינו מחוסר צידה

מבחר התוצרת מבית "מורשת אור החיים הקדוש" - משתגעין ומתהלטין

בתורת האור החיים הקדוש

פירוט המחקר והתועלת בפרסום:

"ראשון לציון"

על מסכתות הש"ס: ביצה תענית מגילה מועד-קטן חגיגה

פאר היצירה, עם ביאור מתומצת, עיונים והרחבות, בההדרת ספריו של האור החיים.

המטרה של עריכת הספר היא להגיש את תורת רבינו ללומד בצורה הברורה והבהירה ביותר, לסלק את כל המכשולים העשויים לעמוד על דרכו, ולסייע בידיו ללמוד בנוחות ובקלות את דברי רבינו. לשם כך למדו העורכים את כל הדברים בדייקנות, לגלות ולתקן את שגיאות הסופר, לפסק ולנקד את דברי קדשו, ולעשות חלוקה לקטעים. את כל אלו מתוך שימת לב מה יעזור ללומד להבין את דברי רבינו בבהירות ובקלות. במקומות קשי הבנה הוסיפו הערות הסבר קצרות ביותר. מכיון שהמטרה היא לעזור למעיין ללמוד את דברי רבינו, לא הרבו בתיקונים, סימני ניקוד ופיסוק, הערות וצינונים, שאינם נחוצים ללומד, ואינם נצרכים ללימוד השוטף בדברי רבינו. אולם לא חסכו באלו במקום שהלומד והמעין זקוק להם.

תוכן הספר הוא עיוני מובהק, ברור שהספר מיועד ללימוד עיוני ולא לקריאה קלילה. ורמת העריכה של הספר היא כפי שנצרך לתלמיד חכם שלומד את הסוגיא ואין צורך לעשות 'ראשון לציון המבואר'. בכל הצינונים שבספר, הן מראי מקומות הן ציונים לספרים, צויין רק אחר בדיקה בפנים ולא בהסתמך על מובאות בספרים ללא עיון במקור.

באופן כללי השתדלנו בכל עת לראות כאילו בעל השמועה עומד לפנינו. לא קיבלנו רשות מ"האור החיים" הק' לטפל בספרו ולערוך אותו, וכ"ש לעשות בו שינויים. ההסתמכות שלנו היא על ההנחה שבודאי ניחא ליה בגן עדן שספריו יהיו מהודרים ומשוכללים ע"מ שיתרבו הלומדים בהם והלימוד יעלה יפה. אולם בכל תיקון שינוי והערה שקלו האם הוא היה מעונין בזה, והאם היה מסכים על זה לו היה נשאל על כך. נהגנו בזהירות בכל פסיק קל, בשיקול דעת על כל דבר באחריות, שלא לקלקל ח"ו, ולא לעשות דברים מיותרים. אך גם לאידך גיסא, שלא לקצר ולדלג במקום הנצרך, שלא יהא גרעון ח"ו במלאכת שמים. ושלא יהיה מקום לאשמה "את שאינו צריך לתקן תיקנתם ואת הצריך לא תיקנתם".

מפתחות: לכל המובאות שבספר (גם הצינונים הבאים בהערות, אך לא במילואים), מאמרי חז"ל, ראשונים, אחרונים, וכל כיו"ב. במפתח מצויין הלשון אותו מצטט רבינו. מכיון שהספר מיוסד ברובו על הרמב"ם, ערכנו מפתח מפורט על סדר הרמב"ם, כדוגמת ספר המפתח של שבתאי פרנקל, בתימצת משפט קצר מה מוסיף רבינו על הרמב"ם, אם זה פירוש, או דיוק, קושיא, ראייה, וכדו'.

נוסח הספר: כולו ע"פ דפוס ראשון. מילה במילה. במקום שבדפוס ראשון היו טעויות שתוקנו בדפוסים מאוחרים, השארנו את נוסח דפוס ראשון בסוגריים עגולות ואת הנוסח המתוקן בסוגריים מרובעות.

כל העבודה בכוונה לשכלל את גוף הספר ולעטרו בכלי עזר מועילים, ולא להוסיף עליו הוספות. הסגנון התלמודי הקדום לא נכתב בהתאמה לכללי התחביר של ימינו, וכל סימני הקריאה המקובלים כיום אינם משתלבים בו בשלימות באופן טבעי. זוהי בעצם 'הלבשה' שמלבישים עליו. לכן השתמשנו בהם באופן מושכל, במקום המתאים והמועיל בלבד.

בהקדמת "פרי תואר" מנחה רבינו את סדר הלימוד בספרו: ללמוד בעיון את הגמרא והראשונים בכל מקום הקשור להלכה זו ולפלפל בהם פלפול צודק ורק אח"כ ללמוד את מה שכתב הוא. גם ספר ראשון לציון מיועד למי שכבר למד את הסוגיא באופן הנ"ל. לכן אינו מקדים הקדמות ואינו מציע את הסוגיא. הוא יכול להזכיר את קושית התוס' מבלי לציון שזו קושית תוס'. או ראשונים שהביא הכסף משנה או הב"י מבלי לציון שהם מובאים שם. במקומות אלו נהגנו בשיקול דעת: מה שהלומד הרגיל יבין על נקלה את כונתו לא ציינו, אולם מה שהלומד לא יבין בקלות צויין.

ההערות על גליון הספר מטרתם לעזור 'עזרה ראשונה' ללומד בספר. דהיינו רק ההערות שהוא זקוק להם מידית בעת הלימוד. כגון תיקוני טעויות, ביאורים קצרים הכרחיים, ציוני מקורות, והערות נחוצות. לאפשר ולעזור ללומד ללמוד את דברי רבינו כצורתם ללא ה'חברותא' של המהדיר. ולכן מה שלא נחוץ למעיין בעת לימודו לא בא על הגליון.

הערות נוספות, כגון בירורים וביאורים בדברי רבינו, קושיות וסתירות, שיטות מקבילות והפוכות, בירורים בציוני המקורות, וכל כיוצא בזה, מופיעים במדור 'מילואים'. בלשון קצרה ומובנת, וללא גלישה לדברים שאינם נחוצים. במקומות שגדולי האחרונים בדורות שאחריו נשאו ונתנו בדברי רבינו, צויין אליהם, ויש גם שהובא תמצית דבריהם, ובסיכום מודגש מהי מסקנת ההלכה.

ספרי האור החיים הק'

פסקי ראשון לציון

מרבין חיים בן עמר ז"ע
בעל אור החיים הק'

שלחן ערוך

אורח חיים • יורה דעה
חושן משפט • אבן העזר

מלוקט מספרי 'ראשון לציון',
על הש"ס, יורה דעה, ונ"ך
ערוך ומסודר לפי סדר ד' חלקי שו"ע
בשפה ברורה ונעימה

עם

ציונים והערות

הערות ועיונים מגדולי הדורות בדברי רבינו,
ותמצית שיטות הפוסקים

ראש המכון ועורך ראשי

הרב משה שוורץ

עורכים ומבקרים

הרב מנחם מנדל קרויזר

הרב חיים יצחק רבינוביץ

הרב ישעיה שוורץ

הרב ישראל שוורץ

הרב אליהו שטינהרטר

הרב שמחה עוזיאל שלמה דויד

הרב דוד וגשל

הרב אברהם רפאל לאבל

הרב מרדכי מיינצר

הרב חיים שלום פריינד

©

כל הזכויות שמורות

ל"מכון להוצאת ספרי אור החיים הק"

כתובת: סוקולוב 9 בני ברק Adress: Sokolov 9 Bnei brak Israel

פקס: 03-5796398 Fax: 972-3-5796398

Email: ch69224@gmail.com

עיצוב: נ. ויסקופף

תוכן הספר

דבר המכון.....13

פסקי הלכות

אורח חיים.....ה

יורה דעה.....קכא

אבן העזר.....רכב

חושן משפט.....רכד

נר המערבי

פרק א

ספר 'ראשון לצייון'.....רכט

פרק ב

היכל מדרש 'כנסת ישראל'.....רמא

פרק ג

הגבל את ההר וקדשתו.....רנד

הלכות חול המועד

סימן תקלו סעיפים א-ז

איזה טירחא התירו במלאכת חול המועד

רבו. דעת הרמב"ם שיש שלשה חילוקי דינים בדינים אלו. א', באופן שיש מורח גדול כגון שצריך להדלות ולחשקות ממי גשמים או מהבריכה או ממקום נמוך למקום גבוה, בכל כהאי גוונא אסור אפילו במקום שיש בו פסידא כגון בבית השלחין. ב', באופן שיש מורח בינוני מותר רק במקום שיש פסידא כגון בבית השלחין, אבל אסור במקום שאין בו פסידא אף שאין בו מורח גדול. ג', באופן שיש רק מורח מועט אפילו במקום דליכא פסידא רפב. [מועד קטן ו, ב]

איזה בית השלחין התירו להשקות בחול המועד

רבח. מה שהתירו להשקות בית השלחין נראה דעת הרמב"ם שהוא דוקא בבית השלחין הנמועה אילנות ואם לא ישקנה יתיבשו האילנות ואיכא פסידא מובא, אבל אם היא נמועה זרעים לא חששו להפסד זרעים ולא התירו להשקותה במקום טירחא רפג. [שם]

ציונים והערות

משקין בית השלחין וכו', שאם לא ישקה בית השלחין והיינו ארץ הצמאה יפסדו בו האילנות שבה עכ"ל. ומבואר מלשונו שהטעם שחוששין להפסד בבית השלחין הוא מחמת האילנות. וכן הביא רבינו שמבואר גם בפירוש המשניות להרמב"ם ראה בהערות שם שהבאנו לשונו.

רפב. וראה שם מה שהאריך בזה רבינו מאוד ליישב דברי הרמב"ם בכל המקומות לפי יסודו הנ"ל.

רפג. ודקדק כן רבינו מלשון הרמב"ם פרק ז מהלכות יום טוב הלכה ב שכתב וז"ל: כל מלאכה שאם לא יעשה אותה במועד יהיה שם הפסד מרובה וכו', כיצד

סימן תקמ סעיף א

באיזה אופן התירו לבנות כותל חצר מחמת חשש גנבי רבט. הא דהתירו לבנות כותל חצר שנפל מחמת חשש גנבי, נראה דהאי מיוחד דגנבים איתיה תמיד ואפילו במקום דליכא גנבים משום פרצה קוראה לגנב לחיות גנב, ובית שאין בו דבר לחוש לו מגניבה אין הכי נמי דלא שריפד.
[מו"ק ז, א]

הלכות תשעה באב

סימן תקנד סעיף ו

רל. לדעת השלחן ערוך חולה האוכל בתשעה באב, צריך לאכול לכתחילה פחות מכשיעור כמו ביום הכיפורים יפה.
[יור"ד סי' רסה סעיף ד']

ציונים והערות

האחרונים סוברים שבתשעה באב אין צריך לאכול שיעורים, וחולה יכול לאכול כדרכו. בספר מזבח אדמה (לרבי רפאל מיוחס שלוניקי תקלז סי' תקנ"ד) כתב, שחולה אין צריך שיעורים. ופסקו דכבריו החיד"א (מחזיק ברכה שם, קו"א אות א'), והכף החיים (אות ל"א). וכן פסקו הערוך השלחן (סי' תקנ"ד סעיף ז'), שו"ת שערי דעה (ח"ב סי' רנ"ב), ושו"ת שי למורא (או"ח סי' ד'). ובשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' נ"ו) כתב, דסתימת הפוסקים שאין צריך לאכול שיעורים בתשעה באב. והביאור הלכה (סי' תקנ"ד ד"ה דבמקום) מביא מספר פתחי עולם, שבמקום מחלת 'חלערא', בתשעה באב יאכל פחות מככותבת וישתה פחות ממלא לוגמיו, כמו ביום הכיפורים. אך השבט הלוי (שם) כתב שאין ללמוד מכך שכל חולה צריך לאכול שיעורים בתשעה באב, דשאני התם שהתירו לכל הקהל לאכול, ובכדי

רפד. אמנם ראה בפרי מגדים א"א ס"ק ג דהיכא דיש חשש שהגנבים באים על עסקי נפשות מותר אף לסתור ולבנות הכותל, ופסק כן המשנה ברורה ס"ק ה ושער הציון שם ס"ק ו.

רפה. וכן הוכיח רבינו מהא דפסק השלחן ערוך (יור"ד סי' רס"ה סעיף ד') דבברית שחלה בתשעה באב לא מברכים על הכוס. והאחרונים תמהו מדוע לא מברכים על הכוס ויתנו ליולדת לשתות, הרי קיי"ל (או"ח תקנ"ד סעיף ו') דיולדת אינה צריכה אומד. ותירץ רבינו דהשלחן ערוך סבר דיולדת צריכה לאכול שיעורים בתשעה באב, ובכוס של ברכה צריך לשתות כמלא לוגמיו, ולכן אינה יכולה לשתות מכוס זו.

וכן פסק בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' רפ"ט) בשם החת"ס (שו"ת או"ח סי' קנ"ז). אמנם רוב

פסקי הלכות תענית ראשון לציון קז

רלא. שיעור אכילה בתשעה באב הוא בכזית, ולא בכותבת רפז. [שם]

הלכות תענית

סימן תקסח סעיף א

קבלת תענית אי נדר דאורייתא

רלב. קבלת תענית הוי כנדר דאורייתא ועובר בכל יחל אם עובר על קבלתו, וחייב מלקות רפז. [ברכות יד, א]

טעימה בתענית

רלג. גם להאוסרים למעום ולבלוע בתענית חיינו מספיקא, ולכך בעבר ומעם אינו לוקה. [שם]

צינונים והערות

להתענות ואכל כזית, איבד תעניתו וחייב לצום יום אחר, ומוכח שבתענית אסור לאכול יותר מכזית. ובשו"ת עמודי אש (איזנשטיין, סימן א') כתב, דנודר תענית שאני, דקיבל על עצמו שלא לאכול וסתם אכילה בכזית. אבל בתעניות שקבעו חכמים תיקנו כעין דאורייתא דהשיעור הוא בככותבת.

רפז. וראה בראשל"צ שמואל (א, יד) שהנשבע שלא לאכול מותר לו לכתחילה לטעום ולפלוט, וכדקיי"ל לענין תענית דבמטעמת מותר, והרי 'תענית הוי כעין נדר', ויש ללמוד דיני נדרים מדיני תעניות.

שלא תשתכח תורת תענית לגמרי, יעץ לאכול פחות מכשיעור. ועוד, דשאני התם דעדיין אינם חולים, אלא אם לא יאכלו יכולים לחלות, ולכן יאכלו פחות מכשיעור, אבל שאר חולים יכולים לאכול כדרכם בתשעה באב.

רפו. ודלא כמש"כ בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' ק'), והאדמו"ר הצמח צדק מליובאוויטש (הו"ד בשו"ת דברי נחמיה סי' מ"א). אמנם בשו"ת דברי נחמיה (שם) ובשבט הלוי (ח"ד סי' ג"ו) נקטו כדעת רבינו, דשיעור אכילה בתענית הוא בכזית. והביאו ראיה מהא דפסק השו"ע (או"ח סי' תקס"ח סעיף א') דמי שנדר

הלכות ראש השנה

סימן תקפט סעיף ו

רלד. לדעת הרמב"ם נשים רשאות לקיים מצוות שהזמן גרמא, גם במקום שיש בהם איסור דרבנן כגון תקיעת שופר וכדו' רפח. [חגיגה טז, ב]

רלה. נסתפק אם שמע תקיעות שופר בראוי, חייב לחזור ולשמוע מספק, אך אינו חוזר ומברך רפט.

הלכות סוכה

סימן תרכח סעיף א

סוכה תחת סוכה ועליונה למעלה מעשרים

רלו. כתב רבינו שלחלכה יש להחמיר בספיקא דאורייתא, וכל שעליונה למעלה מעשרים אמה צריך שיחיה בתחתונה צלתה מרובה מחמתה לבד כל הסכך שמכוון כנגד סכך של עליונה רצ. [סוכה י, א]

..... 3 ציונים והערות 4

ברכה להחיד"א (סימן תקיא) מה שדן בדברי רבינו. רפט. עיין לעיל סימן סז ובהערות וציונים שם. רצ. וראה מה שהאריך רבינו להוכיח שכן הוא גם דעת הרמב"ם, ושלהלכה צריך להחמיר בזה עיי"ש. וראה ישועות יעקב סימן תרכו ס"ק א ובהגהות בנין שלמה על הרמב"ם שם.

רפח. ודלא כהשאגת אריה (סימן קד) שנסתפק בדעת הרמב"ם, ומצדד דיתכן דס"ל דאסור להם לתקוע בשופר וללבוש תפילין, עיי"ש שהאריך בזה. וכדברי רבינו כתב רבינו מנחם בהלכות שופר (פרק ב הלכה ב), וכן נקט בשער המלך (שבת פרק יט הלכה כג). ועיין במחזיק

סימן תרכט סעיף ד

פשתן שנידק ולא ניפץ

רלו. דעת רבינו שאפשר להקל גם בנידק ולא ניפץ, ורק בנידק וניפץ יש להחמיר רצא. [שם דף יב, ב]

סימן תרל סעיף ג

דופן שיש ברחבו ארבעה טפחים האם צריך גם צורת הפתח

רלח. העיקר כסברא ראשונה שגם באופן שעושה דופן שיש ברחבו ארבעה טפחים ומשחו, צריך גם לעשות צורת הפתח רצב. [שם דף ז, א]

סימן תרלג סעיף ה

איצטבא כנגד דופן אמצעי האם מכשיר כל הסוכה

רלמ. דעת רבינו דהעיקר בדעת הראשונים החולקים וס"ל דרק מעל האיצטבא כשר ולא כל הסוכה, ואחרי שהאריך רבינו לחוכיח שכן החלכה מסיים וזה לשונו: 'וחאמת יורה דרכו דלא סמכינן להקל, ואינו כשר אלא מקום האצטבא. והשומע לנו יזכה לישוב בסוכה של לויתן' רצג. [שם דף ד, א]

-----& ציונים והערות &-----

רצא. וכדעת רבינו מבואר גם בדרישה (אות א) שהעיקר תלוי בניפוך, ורק אם ניפץ פסול. וכ"כ בביאור הגר"א שם שאינו פסול אלא בדייק ונפיץ. וכ"כ בערך השלחן שם (ס"ק ב). וראה עוד משנה ברורה (ס"ק יא) ושעה"צ שם. ומה שהבאנו בזה במילואים סוכה שם.	ראשונה עיי"ש.
רצב. וכן הביא במשנה ברורה שם (ס"ק טז) בשם האחרונים שיש להחמיר כסברא	רצג. ראה מה שהאריך שם רבינו לחלוק על הבית יוסף בזה. וכן האריך בזה רבינו עוד בדיבור הקודם לזה (ד"ה היתה גבוהה). ובערך השלחן (לרבי יצחק טייב סימן תרלג ס"ק א) הביא דברי רבינו ואחרי שדן בדברים הוא מסיים שלענין דינא לא הו"ל למחבר בשו"ע להקל בזה, וכמו שפסק רבינו, עיי"ש. וראה גם כף החיים ס"ק כב.

מבחר התוצרת מבית "מורשת אור החיים הקדוש" - משתגעין ומתהלטין

בתורת האור החיים הקדוש

פירוט המחקר והתועלת בפרסום:

"ראשון לציון"

פסקי הלכות על ארבעה חלקי שו"ע מלוקט מדברי רבינו וכתבי תלמידיו. מסדרת הספרים "ראשון לציון" על הש"ס, יורה דעה, ונ"ך. ערוך ומסודר לפי סדר ד' חלקי שו"ע בשפה ברורה ונעימה. עם הערות ועיונים מגדולי הדורות בדברי רבינו, ותמצית שיטות הפוסקים לעמלים ומתעניינים בעיון ההלכה ובשיטת האור החיים בנוגע לפסק.

פאר היצירה, עם ביאור מתומצת, עיונים והרחבות, בההדרת ספריו של האור החיים.

בהקדמה לספר הקדוש פרי תואר כותב רבינו: "ואזרתי עור במתני לכבוד השכינה הנקראת 'הלכה', והן הנה קישוטיה... הנה בשמים עדי, שכל כונתי בחיבור זה אינה אלא לקשט השכינה... ק-ל אלוקים הוא יודע, שכל יגיעתי בחידושי הלכות אלו לא היתה אלא מתוך עול הצרות והרדיפות על סיבות זולתי יחיד וצבור... והייתי דוחק עצמי וממית עצמי על התורה לעבוד קוני, ומול יחודו שמתי פני בכל מה שהייתי מחדש, ולמקור האמת דבקתי אור נשמתי להמשיך דין אמת. כפי פרושות מול אלוקי מלכי הוד תפארתי, שיתרצה במנחתי מנחת תודה, וכל פסקי דינים שהעליתי יהיו קישוטי הכלה ותתיחד השכינה באמצעות תורתנו זאת. ואשר בהם לא נתכוונתי אל האמת, לא יחשוב לי שגיון, ויעלה לרצון עבודתי. כי הוא זה תכלית מגמתי, לשמח אלוקים חיים ולרצותו".

תיבות ספורות ומדודות אלו שנכתבו על ידי רבינו הקדוש בהקדמתו לספרו ההילכתי 'פרי תואר', פותחים לפנינו צוהר קטן מהיכלו של רבינו הק', בבואו לכתוב דבר 'הלכה' אותיות 'הכלה' - שכל המטרה לקשט ולשמח את השכינה הקדושה המכונה כלה, וכהכנה לכך דבק אור נשמתו הק' במקור האמת להמשיך דין אמת.

רצונו של רבינו הק' היה לכתוב חידושי הלכה על ד' חלקי שו"ע, וכפי שכותב בחתימת ספרו "חפץ השם" על הש"ס שחיבר בימי חורפו, וכתב שפנה מחיבור ספר זה ללימוד ההלכה, ללמוד וללמד, "ואם יעזרני ה' להשלים חיבורי על הד' חלקים של השו"ע כיד ה' הטובה עלי לעשות רצוני יתברך, אז אשיבה ידי לבאר על הש"ס כל עוד אשר בי רוח חיים". אולם כפי הנראה בשנותיו הקצרים לא הספיק רבינו להוציא את הדבר אל הפועל, כי זולת ספר פרי תואר על יור"ד סימנים א - קכב, וראשון לציון על יור"ד סימנים רמ- רצג לא נמצא עוד בידינו מתורת רבינו על השו"ע.

מתוך רצון לעשות רצון צדיק, רחש לבנו דבר טוב לרגל השלמת הוצאת סידרת הספרים 'ראשון לציון' על הש"ס נ"ך ויור"ד, ללקט מתוכם חידושי וביאורי הלכה

מתורת רבינו לפי סדר השו"ע, והוספנו עליהם הערות וציונים מגדולי הדורות, שדנו ועסקו בדברי רבינו. והכל נכתב בשפה ברורה ונעימה, שגם מי שלא עוסק בענין וסוגיא ששם כתב רבינו חידושו, יוכל ליהנות מאורו הקדוש של רבינו.

ספר "ראשון לציון" ברובו הגדול מכריע ופוסק הלכות. פעמים שהובא בדברי הפוסקים ופעמים רבות לא. וצוין היכן הובאו דבריו להלכה והיכן חלקו על דבריו להלכה. גם במקומות שלא הובאו דבריו במפורש, צוין מהי דעת הפוסקים בענין (במקום שיש מה לחדש) והיכן המקום בו מדובר על ההלכה הנידונה. כך גם בסיום כל הלכה צוין מקורו בספרו של רבינו, כדי שיוכל המעיין לראות הדברים במקורם בהרחבה. ובפרט שבהרבה מקומות הרחבנו במדור 'מלואים לציון' בביאור שיטת רבינו וציון שיטת הפוסקים בכל הלכה שחידש רבינו.

ספרי האור החיים הק'

ספר ראשון לציון

מרבנו חיים בן עמר זי"ע
בעל אור החיים הק'

יורה דעה

כבוד אב ואם • כבוד רבו ות"ח • תלמוד תורה
צדקה • מילה • עבדים • גרים • ספר תורה • מזוזה
חדש • שילוח הקן • כללי ספק ספיקא • לשונות הרמב"ם

מהדורה מתוקנת על פי דפוס ראשון
בתוספת מראי מקומות וצינונים

ביאור

אור לציון

ביאורים קצרים להאיר עיני הלומדים

ילקוט

מלואים לציון

השוואות והשלמות מכל ספרי רבינו המעשירים וממלאים דבריו,
וילקוט מקיף של הערות וביאורים מגדולי הדורות בדבריו הק'

ראש המכון ועורך ראשי

הרב משה שוורץ

עורכים ומבקרים

הרב שמחה עוזיאל שלמה דויד

הרב דוד וגשל

הרב יעקב יצחק ויללהם

הרב אברהם רפאל לאבל

הרב מרדכי מיינצר

הרב חנוך סורסקי

הרב חיים שלום פריינד

הרב מנחם מנדל קרויזר

הרב חיים יצחק רבינוביץ

הרב אליהו שטיינהרטר

©

כל הזכויות שמורות

ל"מכון להוצאת ספרי אור החיים הקדוש"

כתובת: סוקולוב 9 בני ברק Adress: Sokolov 9 Bnei brak Israel

פקס: 03-5796398 Fax: 972-3-5796398

Email: ch69224@gmail.com

עיצוב: נ. ויסקופף

תוכן הספר

דבר המכון 13.

הלכות כבוד אב ואם ט.

הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם מו.

הלכות כבוד תלמיד חכם קב.

הלכות מלמדים קכג.

הלכות תלמוד תורה קלה.

הלכות צדקה קנא.

הלכות מילה רנא.

הלכות עבדים רצ.

הלכות גרים שב.

הלכות ספר תורה שיד.

הלכות מזוזה שכז.

הלכות שלוח הקן שלז.

הלכות חדש שדמו.

כללי ספק ספיקא שמח.

לשונות הרמב"ם

הלכות יסודי התורה שפד.

הלכות תלמוד תורה שפט.

הלכות תשובה שיצו.

הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם

סימן רמב

סעיף א

חייב אדם בכבוד רבו ויראתו יותר מבשל אביו. הגה: אציו שהוא רצו מונחק קורא אותו צדצרו רצי, אצל צדצו שאינו מונחק קורא אותו אצל.

שזה כבר הוכיח שמביאו לחיי עולם הבא כו', אלא דקשיא ליה למאי דקאמר שאין מורא כרבו כו' והרי אביו הוקש למורא המקום ונסתרה המעלה, ותרין דגם ברב מצינו ששזה כו', ע"כ.

קושית הט"ז על הפרישה אינה קושיא, דהא על כל פנים מדחזינן דהקב"ה שינה בהקש דאחד עשה אותו בריחוק מקום ואחד בקירוב בהשואה פשיטא שיכוין להגדיל אחד יותר מחברו, וב' המוקשים זה גדול מזה [א]. ונפקא מינה ראה אבידת אביו ואבידת

כבוד רבו יותר משל אביו וכו'. הטור כתב שאביו מביאו" וכו', ואין לך כבוד ככבוד רבו וכו', ואמרו ז"ל (אבות ד, יב) ומורא רבך כמורא שמים. כתב הט"ז (ס"ק א) וז"ל: הקשה בפרישה אם כן מאי יותר מאביו הרי גם באביו כתב רבינו דכבודו ככבוד שמים, ותרין דכל המוקש אינו שזה לגמרי אל המקיש מה שאין כן מורא הרב שדרשוהו מ'את'. ולא נהירא דכל מידי דהוקש לחברו אין ביניהם חילוק, והטור לא נתכוון בזה להוכיח דמורא רב יותר

החילוק בין ההיקש של כבוד אביו לכבוד המקום לבין מורא רבו כמורא שמים

אור לציון

א. לחיי עולם הזה ורבו הביאו לחיי עולם הבא. ב. פירוש: דמורא אביו ילפינן מדכתיב 'איש אמו ואביו תיראו' באותו לשון שנאמר 'את ה' אלקיך תירא', ואלו מורא רבו ילפינן מריבוי דכתיב 'את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים.

מילואים לציון

רמב [א] מדחזינן דהקב"ה שינה בהקש דאחד עשה אותו בריחוק מקום ואחד בקירוב בהשואה

דהוצרך לשמור מעלה הא' דמביאו לחיי העולם הבא, שלא תאמר והרי אביו יש לו מעלה דהוקש כבודו לכבוד המקום גם רבו אמרו חז"ל ומורא רבך [כו'], ולמה כתב הטור 'ואין לך כבוד כו"ה. אלא ודאי דדברי הרב אינם ולא נתכוון הטור לזה אלא כדעת הפרישה.

ולע"ד נראה כי מעיקרא לא קשיא, דהא דהוקש כבוד האב לכבוד המקום אינו אלא גילוי מלתא בעלמא^[ב], ותמצא שלא הספיק לו

רבו של רבו קודמת^ג, מהיכן נדע זה אם לא היה ה' עושה מציאות כזה, והוא נראה ונרגש.

ומה שפירש הרב דלא נתכוון הטור אלא לשמור המעלה הא' המביאו לעולם הבא דגם רבו הוקש לכבוד שמים, אחר המחילה דבריו ז"ל היו צודקים אם לא היה כותב הטור 'ואין לך כבוד מכבוד רבו' כו' והיה אומרי 'ואמרו חז"ל ומורא רבך [כמורא שמים]', אז היינו מפרשים כדברי הרב

אור לציון

ג. ב"מ (לג, א). ד. רק המילים. ה. דמשמע דהא ד'ומורא רבך כמורא שמים' הוא הוכחה וטעם ל'אין לך כיבוד ככבוד רבו ומוראו' שלפניו, ולא על שלפני פניו.

מילואים לציון

אינו מדוקדק כל כך דאין זה הקש ממש, אלא מדאפקיה רחמנא כבוד אב ואם בההוא לישנא דמפיק כבוד המקום. [ועפ"ז מפרש מש"כ הפרישה כאן 'דכל המוקש אינו שוה לגמרי' דפעמים נקטו חכמים לשון היקש ואינו היקש גמור, וה"ה בכיבוד אב ואם שאינו היקש גמור]. וכדברי שניהם מפורש בשיטה לא נודע למי עמ"ס קדושין (מובא להלן אות ד').

ובעיקר הנידון אי כבוד רבו עדיף על כבוד אביו, מביא שם מהתוס' במסכת בכורות (ו' ע"א), ותוספות הרא"ש (ב"ק מ"א ע"ב) והשטמ"ק (שם) בשם רבינו ישעיה (המובא באות א), וכולם מתנבאים בסגנון אחד דהדרשה שמרבה תלמידי חכמים עדיפא על ההיקש שהוקש מורא אב ואם למורא המקום. וכן פירש גם בכוונת תלמיד רבינו פרץ המובא בשטמ"ק שם. והנה בשו"ת מהרי"ל (סימן א') הקשה מדוע פירש נחמיה העמסוני כשהגיע לרבות

פשיטא שיכוין להגדיל אחד יותר מחברו, וב' המוקשים זה גדול מזה. בשיטה מקובצת (בבא קמא מ"א ע"ב) כתב בשם רבינו ישעיה לתרץ קושיית התוס' (שם) במה שדרש רבי עקיבא הפסוק את ה' אלוֹקֵיךְ תִּירָא לרבות תלמידי חכמים. מדוע לא דרש לרבות מורא אביו ואמו. ותירץ וז"ל: אף על גב דבפרק קמא דקידושין דרשינן כתיב "את ה' אלהיך תִּירָא", וכתיב "איש אמו ואביו תִּירָאוּ", השוה הכתוב מורא דאביו ואמו למורא של מקום, התם לא השוה ממש קאמר דאינן סמוכין זה לזה, אבל הכא אי הוה דריש את ה' לרבות הוה משמע שמשווהו למורא של מקום, עכ"ל.

[ב] דהא דהוקש כבוד האב לכבוד המקום אינו אלא גילוי מלתא בעלמא. בברכי יוסף (אורח חיים סימן תע"ב ס"ק ה') מציין שכדברי רבינו כתב הפרישה גופיה (סימן ר"מ ס"ק א), דעל מה שהביא הטור שהוקש בכודם לכבוד המקום. כתב, 'לשון היקש

ג ראשון כבוד רבו ותלמיד חכם לציון

דנאמר כו' ונאמר כו' והוסיף לומר וכן שוה שאינה מופנה מצד אחד אין למדין בדין ג' שותפין כו'. דאחר האמת אם (ובחים נא, ב) [ג], ועוד תמצא דההיא היא גזירה שוה גמורה הרי כל גזירה דכבד את ה' מהונך (משלי ג, ט) היא

אור לציון

ו. דבריו נסובים על דרשת הגמרא בקידושין (ל, ב) תנו רבנן, נאמר כבד את אביו ואת אמו, ונאמר כבד את ה' מהונך, השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום; נאמר איש אמו ואביו תיראו, ונאמר את ה' אלקיך תירא ואותו תעבוד, השוה הכתוב מוראת אב ואם למוראת המקום וכו', וכן בדין ששלשתן שותפין בו. ז. והכא אינו מופנה דאיצטריך לגופה לענין כיבוד.

מילואים לציון

לרבו, אבל לפי כל האמור נדחת הראיה, דהטעם דבן אצל אביו מותר להסב כיון דאין בו הטעם כמו ברבו, דמורא רבו הוי כמורא שמים ממש ואלו מורא אביו אינו ממש כמורא שמים ועל כן בן מיסב אצל אביו, ואין ראיה מזה לאביו שהוא רבו מובהק דאז חייב במורא גס מדין רבו ושייך הטעם דמורא כמורא שמים. ויש להביא ראיה לדבריו ממ"ש הרשב"ם (פסחים שם) בטעם דבן אצל אביו אין צריך הסיבה 'דלא הוי כפוף לו כל כך'. ומדאיבעיא אח"כ בגמ' אי תלמיד אצל רבו צריך הסיבה משמע דתלמיד כפוף לרבו טפי מבן אצל אביו, ואם כן באביו והוא רבו יש מקום לפוטרו מהסיבה אי לא נימא דאחולי אחיל.

וראה עוד ברבינו מנוח (פ"ז הלכות חמץ ומצה ה"ח) שכתב שתלמיד אצל רבו אין צריך הסיבה משום שמורא רבן כמורא שמים והוא גדול ממצות הסיבה, אבל בן אצל אביו אף שהוקש כבודו לכבוד המקום אפי"ה צריך הסיבה, דיותר מחוייב בכבוד רבו מכבוד אביו, כדאמרינן התם פודה את רבו ואח"כ פודה את אביו. [ראה עוד לעיל במילואים, סימן ר"מ אות א'].

[ג] אם היא גזירה שוה גמורה הרי כל גזירה שוה שאינה מופנה מצד אחד אין למדין.

תלמידי חכמים, הא אשכחן כיו"ב בכבוד אב ואם דהוקש כבודם לכבוד המקום. ותירץ לפי יסוד דברי התוס' ביבמות (ו' ע"ב) דתלמיד חכם יש להתירא ממנו בלבו מחמת התורה שיש בו שהיא קדושה והוי דומיא דמורא הקב"ה, אבל אביו אין בו קדושה וכל המורא שנאמר בו הוא שלא יכעיסנו ואין זה דומיא דמורא המקום.

ולפי זה כתב בברכי יוסף שם לדחות הראיה שהביא בספר יד אהרן (או"ח, שם) להוכיח דבאביו אפילו הוא רבו צריך הסבה (כשיטת התוספות וכל הראשונים, ודלא כדעת הפנים מאירות סימן צ"ג). דמסתמא בן אצל אביו אחולי אחיל, מדאמרינן בפסחים (ק"ה ע"א) דתלמיד אצל רבו דאין צריך להסב משום מורא רבן כמורא שמים ואלו בן אצל אביו מיסב, ולכאורה קשה דהרי גם באביו אמרו חז"ל דהשוה הכתוב מורא אב ואם למורא המקום וא"כ איך אמרו דבאביו צריך הסבה, הא כולו חד טעמא אית להו, וכי היכי דתלמיד אצל רבו אין צריך הסבה משום מורא רבן כמורא שמים אף בבן אצל אביו נאמר דא"צ הסבה מהאי טעמא גופיה, אלא על כרחך דאחולי אחיל. וכתב הברכ"י דכל תוקף ראייתו הוא לפי דנקט דבהא דמורא רבן כמורא שמים אין חילוק כלל בין אביו

ראשון סימן רמב סעיף א לציון נא

דברי קבלה ואיך גמרינן דברי תורה מדברי קבלה^ה]. אלא ודאי דהמכוון כיון דמצינו דה' הקפיד על מורא וכבוד האב והאם והזהיר עליהם כאשר הזהיר על כבודו יתברך^ט, שמע מינה דה' ציווי אחד עשה ומסתמא כמות זה כן זה, מה שאין כן הא דדרשינן מ'את ה' דבהדיא נאמרה דשום הם מדאייתר תיבת 'את', שמע מינה דה' כיוון למדרש ולומר דכבוד רבו ככבודו יתברך.

אביו שהוא רבו קורא אותו רבי. וכתב הש"ך (סק"א): וצריך עיון שאין נוהגין כן, הלכך יש לומר דאף על גב דחייב בכבוד רבו יותר משל אביו מכל מקום יותר יש לקרותו בשם אב המיוחד לו מילדותו, וגם מסתמא האב מוחל על כבודו וכו', [ע"כ]. ולי נראה דדברי הרב קשו אהדדי, דמדקאמר 'יותר יש לקרותו בשם אביו' משמע דמדינא לא יקרא לו כי אם אביו, ומדמסיים 'וגם מסתמא האב מוחל על כבודו' משמע

כינוי 'אבי'
נחשב יותר
כבוד מ'רבי'

אור לציון

ח. מסכת בבא קמא (ב ע"ב) איתא דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן. אבל אי הוי גילוי מילתא ילפינן שפיר כדאיתא שם. ט. פירוש: באותו לשון שהזהיר על כבודו יתברך.

מילואים לציון

בברכי יוסף (שם) העיר במה דנקט רבינו דהוי 'גזירה שוה' והלא לשון חז"ל בכל מקום (בבא מציעא ל"ב ע"א; סנהדרין נ' ע"א; ירושלמי קידושין פ"א ה"ז; תורת כהנים קדושים פרשה א') ד'הוקש' כבודם ומוראם לכבוד ומורא המקום, ומוכח דהוי היקש. אמנם בספר לאברהם למקנה (לרבי אברהם שיראנו, סלונקי תרל"א, בחידושו למסכת קדושין ל"א ע"ב) העיר דכדברי רבינו מפורש ברש"י במסכת בבא מציעא (ל"ב ע"א). וז"ל: הוקש כבודם - בגזירה שוה, כבד את אביך כבד את ה' מהונך. וציין גם לדברי השיטה לא נודע למי [המובא בדיבור הבא] דנקט ג"כ בלשונו גזירה שוה. והטעם דהוי גזירה שוה ולא היקש, דהיקש היינו בשתי תיבות הסמוכים להדדי במקרא אחד והכא הוי תרי קראי שאינם סמוכים, להכי נקטי דהוי גזירה שוה. והאריך עוד בזה.

[ד] ההיא דכבד את ה' מהונך היא דברי קבלה ואיך גמרינן דברי תורה מדברי קבלה. בשיטה לא נודע למי (קידושין ל' ע"ב) כתב על דברי הגמ' דהשוה כבודם לכבוד המקום. וז"ל: לאו גזירה שוה היא, דהא דכתיב כבד ה' מהונך דברי קבלה הוא, אלא גילוי מילתא היא דכתב בשניהם לשון אחד, עכ"ל. וראה כע"ז בשטמ"ק (ב"ק ו' ע"ב) שהביא בשם רבינו תם דכל היכא שנאמר כי האי לישנא נאמר למעלה ונאמר למטה וכו', לא דייגינן לה בגזירה שוה אלא כמו ילמוד סתום מן המפורש. וכ"ה בתוס' ערכין (ט"ו ע"א). ובאור החיים פרשת דברים (א' כ"ה) כתב, הגם שאין אדם דן גזירה שוה אלא אם כן קבלה מרבו בכיוצא בזה לגלות פשטי הכתובים, הודיעונו רבותינו ז"ל שיכולין לגלות בגזירה שוה כזו, וזה פשוט להולכים באור החיים.

נב ראשון כבוד רבו ותלמיד חכם לציון

דמדינא יקרא לו רבי אלא דאביו מוחל, ואולי כל עצמו לא אתא אלא ללמד זכות על המנהג באיזה אופן שיהיה, והם ב' תירוצים.

גם במה שהביא ראיה דמסתמא מוחל מההיא דהסבה לע"ד אינה ראיה, דשאני כשיש מצוה דהסבה בזה אמרינן דמוחל על כבודו כדי שיקיים בנו המצוה^[ה], מה שאין כן בכהאי גוונא שיקרא לו בנו רבי שהיא יותר מעלה אמאי תלינן לומר מסתמא שימחול

מאחר שאין בנו מפסיד אם יקראנו באופן היותר ראוי לו.

ולע"ד תמיהת הרב ז"ל אינה תמיהא, דכיון דלאו מלתא דרמיא אכולי עלמא, דלא שכיחא י", ולא כו"ע גמירי הא, ואם אינם נוהגין כן אמרינן להו שכן הוא הדין.

אכן נראה לי דאעיקרא דדינא פירכא, דמלת 'אבי' מורה על מעלה גדולה, דאשכחן דאלישע היה קורא לאלהיו ז"ל אבי אבי (מלכים-ב ב, יב) וכן יהושע קרא

אור לציון

י. דבן מיסב אצל אביו אע"פ שהוא רבו מובהק, משום דמסתמא אביו מוחל על כבודו בזה (או"ח סימן תע"ב סעיף ה' ובמג"א שם). יא. שיהיה אביו רבו מובהק.

מילואים לציון

[ה] דשאני כשיש מצוה דהסבה בזה אמרינן דמוחל על כבודו כדי שיקיים בנו המצוה. בדברי רבינו מבואר דהאב מוחל רק מחמת המצוה אבל בלאו הכי ה"ה מקפיד, וכן משמע בהמאירי (פסחים ק"ח ע"א) שכתב, בן אצל אביו צריך הסיבה שאף על פי שהוא בעול יראה מכל מקום אף האב נוח לו בכך ומוחל על כבודו. ומשמע דנוח לו מחמת המצוה. אולם מדברי השאלות (פרשת צו שאלתא עז) משמע קצת דבכל אופן אינו מקפיד, שכתב בן אצל אביו צריך הסיבה סתמא דמילתא לא קפיד עליה.

ויש לציון לדברי רש"י על הפסוק (שמואל א, כ' כ"ה) ויקם יונתן וישב אבנר מצד שאול ויפקד מקום דוד. וז"ל: ויקם יונתן עמד ממקומו, לפי שאין דרך הבן להיות מיסב אצל אביו, שדרכן היה לאכול מסובין על המטות, והיה דוד מיסב בין יונתן

ובין שאול, עכשיו שלא בא דוד לא היסב יונתן עד שישוב אבנר מצד שאול ואח"כ ישב יונתן מצד אבנר, עכ"ל. ומבואר דבין יונתן בנו ובין דוד חתנו היה דרכם לאכול עם שאול בהסיבה. ואפשר דרש"י סבירא ליה כשיטת הרשב"ם בפסחים שם דהטעם דבן אצל אביו צריך הסיבה משום דלא הוי כפוף כל כך, וממילא י"ל דכך הוא דרכו שמיסב בפני אביו גם שלא במקום מצוה, וכל דברי רבינו קאי להסוברים דמעיקר הדין אין לבן רשות להסב בפני אביו אלא מטעם דאחולי אחיל ליה על כבודו. אמנם נראה דאי אפשר כלל להוכיח משם, דבזמנם הדרך היה להסב כל השנה ולא היה בזה דרך שררה ומסתמא גם תלמיד אצל רבו היה מיסב, משא"כ בזמנינו שרגילים להסב רק בליל פסח כבני מלכים חשיב שררה אם מיסב.

מבחר התוצרת מבית "מורשת אור החיים הקדוש" - משתגעין ומתהלטין
בתורת האור החיים הקדוש

פירוט המחקר והתועלת בפרסום:

"ראשון לציון"

על שולחן ערוך: יורה דעה - הלכות כבוד אב ואם כבוד רבו ות"ח תלמוד תורה
צדקה מילה עבדים גרים ספר תורה מזוזה חדש שילוח הקן כללי ספק ספיקא
לשונות הרמב"ם.

לעמלים ומתעניינים בעיון ההלכה ובשיטת האור החיים בנוגע לפסק.

פאר היצירה, עם ביאור מתומצת, עיונים והרחבות, בההדרת ספריו של האור החיים המטרה של עריכת הספר היא להגיש את תורת רבינו ללומד בצורה הברורה והבהירה ביותר, לסלק את כל המכשולים העשויים לעמוד על דרכו, ולסייע בידיו ללמוד בנוחות ובקלות את דברי רבינו. לשם כך למדו העורכים את כל הדברים בדייקנות, לגלות ולתקן את שגיאות הסופר, לפסק ולנקד את דברי קדשו, ולעשות חלוקה לקטעים. את כל אלו מתוך שימת לב מה יעזור ללומד להבין את דברי רבינו בבהירות ובקלות. במקומות קשי הבנה הוסיפו הערות הסבר קצרות ביותר. מכיון שהמטרה היא לעזור למעיין ללמוד את דברי רבינו, לא הרבו בתיקונים, סימני ניקוד ופיסוק, הערות וציורים, שאינם נחוצים ללומד, ואינם נצרכים ללימוד השוטף בדברי רבינו. אולם לא חסכו באלו במקום שהלומד והמעין זקוק להם.

תוכן הספר הוא עיוני מובהק, ברור שהספר מיועד ללימוד עיוני ולא לקריאה קלילה. ורמת העריכה של הספר היא כפי שנצרך לתלמיד חכם שלומד את הסוגיא ואין צורך לעשות 'ראשון לציון המבואר'. בכל הציורים שבספר, הן מראי מקומות הן ציונים לספרים, צוין רק אחר בדיקה בפנים ולא בהסתמך על מובאות בספרים ללא עיון במקור.

באופן כללי השתדלנו בכל עת לראות כאילו בעל השמועה עומד לפנינו. לא קיבלנו רשות מ"האור החיים" הק' לטפל בספרו ולערוך אותו, וכ"ש לעשות בו שינויים. ההסתמכות שלנו היא על ההנחה שבודאי ניחא ליה בגן עדן שספריו יהיו מהודרים ומשוכללים ע"מ שיתרבו הלומדים בהם והלימוד יעלה יפה. אולם בכל תיקון שינוי והערה שקלו האם הוא היה מעונין בזה, והאם היה מסכים על זה לו היה נשאל על כך. נהגנו בזהירות בכל פסיק קל, בשיקול דעת על כל דבר באחריות, שלא לקלקל ח"ו, ולא לעשות דברים מיותרים. אך גם לאידך גיסא, שלא לקצר ולדלג במקום הנצרך, שלא יהא גרעון ח"ו במלאכת שמים. ושלא יהיה מקום לאשמה "את שאינו צריך לתקן תיקנתם ואת הצריך לא תיקנתם".

מפתחות: לכל המובאות שבספר (גם הציורים הבאים בהערות, אך לא במילואים), מאמרי חז"ל, ראשונים, אחרונים, וכל כיו"ב. במפתח מצוין הלשון אותו מצטט רבינו. מכיון שהספר מיוסד ברובו על הרמב"ם, ערכנו מפתח מפורט על סדר

הרמב"ם, כדוגמת ספר המפתח של שבתאי פרנקל, בתימצת משפט קצר מה מוסיף רבינו על הרמב"ם, אם זה פירוש, או דיוק, קושיא, ראייה, וכדו'.

נוסח הספר: כולו ע"פ דפוס ראשון. מילה במילה. במקום שבדפוס ראשון היו טעויות שתוקנו בדפוסים מאוחרים, השארנו את נוסח דפוס ראשון בסוגריים עגולות ואת הנוסח המתוקן בסוגריים מרובעות.

כל העבודה בכוונה לשכלל את גוף הספר ולעטרו בכלי עזר מועילים, ולא להוסיף עליו הוספות. הסגנון התלמודי הקדום לא נכתב בהתאמה לכללי התחביר של ימינו, וכל סימני הקריאה המקובלים כיום אינם משתלבים בו בשלימות באופן טבעי. זוהי בעצם 'הלבשה' שמלבישים עליו. לכן השתמשנו בהם באופן מושכל, במקום המתאים והמועיל בלבד.

בהקדמת "פרי תואר" מנחה רבינו את סדר הלימוד בספרו: ללמוד בעיון את הגמרא והראשונים בכל מקום הקשור להלכה זו ולפלפל בהם פלפול צודק ורק אח"כ ללמוד את מה שכתב הוא. גם ספר ראשון לציון מיועד למי שכבר למד את הסוגיא באופן הנ"ל. לכן אינו מקדים הקדמות ואינו מציע את הסוגיא. הוא יכול להזכיר את קושית התוס' מבלי לציין שזו קושית תוס'. או ראשונים שהביא הכסף משנה או הב"י מבלי לציין שהם מובאים שם. במקומות אלו נהגנו בשיקול דעת: מה שהלומד הרגיל יבין על נקלה את כונתו לא ציינו, אולם מה שהלומד לא יבין בקלות צויין.

ההערות על גליון הספר מטרתם לעזור 'עזרה ראשונה' ללומד בספר. דהיינו רק ההערות שהוא זקוק להם מידית בעת הלימוד. כגון תיקוני טעויות, ביאורים קצרים הכרחיים, ציוני מקורות, והערות נחוצות. לאפשר ולעזור ללומד ללמוד את דברי רבינו כצורתם ללא ה'חברותא' של המהדיר. ולכן מה שלא נחוץ למעיין בעת לימודו לא בא על הגליון.

הערות נוספות, כגון בירורים וביאורים בדברי רבינו, קושיות וסתירות, שיטות מקבילות והפוכות, בירורים בציוני המקורות, וכל כיוצא בזה, מופיעים במדור 'מילואים'. בלשון קצרה ומובנת, וללא גלישה לדברים שאינם נחוצים. במקומות שגדולי האחרונים בדורות שאחריו נשאו ונתנו בדברי רבינו, צויין אליהם, ויש גם שהובא תמצית דבריהם, ובסיכום מודגש מהי מסקנת ההלכה.

ספר "ראשון לציון" ברובו הגדול מכריע ופוסק הלכות. פעמים שהובא בדברי הפוסקים ופעמים רבות לא. וצויין היכן הובאו דבריו להלכה והיכן חלקו על דבריו להלכה. גם במקומות שלא הובאו דבריו במפורש, צויין מהי דעת הפוסקים בענין (במקום שיש מה לחדש) והיכן המקום בו מדובר על ההלכה הנידונה.

ספרי האור החיים הק'

ספר ראשון לציון

מרבנו חיים בן עמר זי"ע
בעל אור החיים הק'

נביאים וכתובים

שיר השירים • איכה • אסתר • יהושע
שופטים • שמואל • ישעיה • משלי

מהדורה מתוקנת על פי דפוס ראשון
בתוספת מראי מקומות וצינונים

ביאור

אור לציון

ביאורים קצרים להאיר עיני הלומדים

ילקוט

מלואים לציון

השוואות והשלמות מכל ספרי רבינו המעשירים וממלאים דבריו,
וילקוט מקיף של הערות וביאורים מגדולי הדורות בדבריו הק'

© כל הזכויות שמורות

ל"מכון להוצאת ספרי אור החיים הקדוש"

כתובת: סוקולוב 9 בני ברק Adress: Sokolov 9 Bnei brak Israel

פקס: 03-5796398 Fax: 972-3-5796398

Email: ch69224@gmail.com

עיצוב: ג. ויסקופף

מודים אנחנו לפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו, על שזכינו לברר מקחו של צדיק, ולהיות נטפלים לתורתו הק' של האי עיר וקדיש דנחית מן שמיא. ואילו פינו מלא שירה כים אין אנחנו מספיקים להודות על רוב טובותיך וחסדיך שהראית אותנו בכל עניני הספר הזה.

ועל כל זאת אנו משבחים ומודים דאיתרחיש לן מילתא בהשגחה פרטית נפלאה כדוגמת מה שכתב רבינו זלה"ה בהקדמת ספר "פרי תואר" שהעיר ה' רוח נדיבה איש ישר תמים בדרכיו מיחידי ק"ק ליזארנו, ומעצמו נשאה ונדבה רוחו אותו להמציא לו מעות להדפיס הספר "פרי תואר", ושאל וחילה פניו שלא להעלות על ספר זכרונו, כי לא רצה כי אם עשות משפט באהבת חסד, תהי משכורתו שלמה מעם ה'. על מאורע זה כותב רבינו זלה"ה: "הראני ה' בזה כי חפץ בחיים ובתורתו, והעיר את רוח הנדיב אשר לא הכירני גם תמול גם היום, אין זה אלא מעשה ה' ברוך הוא ויתרומם הוד יחודו, המשגיח והמנוסס הלכות אמת". מה' תהיה משכורתו שלימה וזכות הרבים תלוי בו, צדקתו עומדת לעד לאור באו"ר החיים", כברכת רבינו בהקדמת "אור החיים".

יעמוד על הברכה האברך כמדרשו ר' חנוך סורסקי הי"ו אשר הואיל וקרב אל המלאכה, והתמסר בנאמנות לעבוד עבודת הקודש להוציא מתח"י דבר נאה ומתוקן כראוי לכבוד התורה ורבינו המחבר זלה"ה. זכות האוה"ח הקדוש תעמוד לו ולביתו ולזרעו לישועה והצלחה בגו"נ ולהתברך בכל מילי דמיטב.

עד הנה עזרונו רחמיך ה' אלקינו, ולא עזבונו חסדיך, ואל תטשנו לנצח. וחפץ ה' בידינו יצליח להמשיך במלאכת הקודש, לפאר ולהדר את כל ספרי רבינו כאשר עם לבבנו. יהא רעוא שיהיו מעשינו רצויים לפני אדון כל, ונחת רוח לרבינו הקדוש נבג"מ. זכותו הגדולה תעמוד לנו ולכל ישראל.

תפלתי שגורה בפי לפני אדון כל שזכותו של רבנו האור החיים הקדוש תגן בעדי ותעמוד לי ולזרעי עד עולם, ואזכה יחד עם ב"ב תח"י לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלצי, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות ההולכים בדרך עץ החיים, ואראה שפע ברכה והצלחה בכל הענינים עד שיקוים בנו מקרא שכתוב, ראשו"ן לציו"ן הנה הנם ולירושלים מבשר אתן, בביאת גואל צדק במהרה בימינו.

משה שוורץ

המכון להוצאת ספרי אור החיים הקדוש

תוכן הספר

צילומים מדפדפן.....	18	שמואל א'
צילומים מהדורת תקס"ט.....	20	פרק יד..... קיז
הסכמת הגאונים וצללה"ה.....	22	
		שמואל ב'
שיר השירים		פרק ג..... קמא
פרק א.....	ג	ישעיה
פרק ב.....	כח	פרק א..... קמז
איכה		פרק ג..... קנא
פרק א.....	מג	פרק כט..... קנג
אסתר		משלי
פרק א.....	סב	פרק א..... קנט
פרק ב.....	עא	פרק ב..... קצג
פרק ג.....	עג	פרק ג..... רכח
פרק ח.....	פ	פרק ד..... רנט
יהושע		פרק כז..... רסג
פרק א.....	פז	פרק ל..... רסד
פרק ב.....	צז	
שופטים		שערי ציון
פרק יג.....	קיא	מפתח מקורות..... ערה
		מפתח ענינים..... רפח

שיר השירים

פרק א

(א) שיר השירים אשר לשלמה:

וּנְרָאָה לְפָרֶשׁ, וְהוּא עַל הָרֶךְ: אוֹמְרָם
זְכוּרֵנָם לְבִרְכָּהּ כִּי הַשִּׁיר הַזֶּה
בְּנֵאוֹ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְׁלֹם בְּרֹאוֹתוֹ
הַזְמַן שִׁישְׂרָאֵל בְּגִלּוֹת, וְהַמְשִׁילוֹ הַעֲנִין
לְמֶלֶךְ שְׁגֹרֶשׁ הַמְּלָכָה, וְחִשְׁבּוֹ הַשְׁכָּנִים
לֹמֵר כִּי לֹא יֵשׁוּב עוֹד לְדַעְתָּהּ וְרִיחָקָהּ
מִלְּבֹ, וְעַמֵּד בֵּן אֶחָד שְׂיִלְדָהּ הַמְּלָכָה
לְמֶלֶךְ קָדֶם גְּרוּשִׁין, וְהֵלֶךְ אֶצֶל הָאֵב וְהִבִּין
מִמָּוֶנּוּ שְׁעֵדִין לְבֹ עִם הַמְּלָכָה, וְהֵלֶךְ אֶצֶל
הָאֵם וְהִבִּין שְׁלֵבָהּ שְׁלֵם עִם הַמְּלָכָה, עַמֵּד
וְחִבֵּר שִׁיר אֶחָד מִמָּה שְׁבִלְבּ הַמְּלָכָה עַל
הַמְּלָכָה, וּמִמָּה שְׁבִלְבּ הַמְּלָכָה עַל הַמְּלָכָה,
כֹּאֲשֶׁר יָדַע מִמָּה שְׁבִלְבָם זֶה עַל זֶה וְזֶה
עַל זֶה [א].

וְזֶה אוֹמְרוֹ שִׁיר הַשִּׁירִים, פִּירוּשׁ שִׁיר
הַעֲשׂוֹי מִהַשִּׁירִים, ב' שִׁירִים, א'

שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשְׁלֹמֹה. צָרִיף לְדַעַת
מָה הִיא כְּוִנָּתוֹ בְּאוֹמְרוֹ שִׁיר
הַשִּׁירִים, שֶׁהִי לֹ לֹמֵר שִׁיר אֲשֶׁר
לְשְׁלֹמֹה, אוֹ שִׁירִים אֲשֶׁר לְשְׁלֹמֹה. וְעוֹד,
תִּיבַת אֲשֶׁר יִתְּרָה דְּהִיָּה יָכוֹל לֹמֵר שִׁיר
לְשְׁלֹמֹה, וְאִם הַכְּוִנָּה לֹמֵר כִּי שְׁלֹמֹה הוּא
הַאֹמֵר הַשִּׁירִים אֵלּוֹ הִיָּה לֹ לֹמֵר שִׁיר
לְשְׁלֹמֹה, כִּמוֹ שְׁאֹמֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר מְשַׁלִּי
לְשְׁלֹמֹה (מִשְׁלִי א א). עוֹד נִדְקָדֵק לָמָּה שְׁנָה
הַכְּתוּב הַזֶּה מִכָּל סֵדֶר הָאֹמֵר בְּכָל הַשִּׁיר
הַזֶּה, כִּי תִמְצָא בְּכָל הַשִּׁיר הַזֶּה הַסֵּדֶר
הוּא שְׁמִתְחִיל לְדַבֵּר הַמְּלָכָה, וְהַמְּלָכָה
מְשִׁיבָתוֹ, שֶׁהוּא הַתְּחִיל לֹמֵר הֵנָּה יָפָה
רַעֲיָתִי, וְהִיא מְשִׁיבָה הֵנָּה יָפָה דוּדִי, הוּא
אוֹמֵר כְּשׁוֹשְׁנָה, הִיא מְשִׁיבָה כְּתַפּוּחַ כו',
מָה שְׁאֵין כֵּן בְּתַחֲלִית הַשִּׁיר, שֶׁהַמְּלָכָה
הַתְּחִילָה לֹמֵר יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהּ.

שיר השירים
נאמר על
ישראל בגלותם

3 אור לציון 3

א. ראה בהקדמת פירוש רש"י לשיר השירים.

3 מילואים לציון 3

[א] והמשילו הענין למלך שגורש המלכה וכו'. בהקדמת רש"י לשיר השירים: ואומר אני שראה

ד ראשון שיר השירים פרק א לציון

הַאֲמֹר ה' עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְהִבֵּן
הָאֲמֹרֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עַל דּוֹדָהּ.
וְאֹמְרוּ אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה, וּפְרוֹשׁ מִלֵּת אֲשֶׁר,
הָאֲמֹר הוּא, וְהַנֶּאֱמָר עָלָיו, וְהֵם הִבֵּן
שִׁירִים הָאֲמֹרִים.^ג

וְטַעַם שֶׁהִתְחִיל לְדַבֵּר דְּבָרֵי הַמֶּלֶכָה.
לְהִיזוֹת פִּי בְּזֶה יָגִיד רֹב חֶבְתָּהּ
עַד שֶׁאֶהְבֶּתָּה קִלְקֵלָה הַשּׁוֹרָהּ, עַד
שֶׁתּוֹכַעַת בְּפֶה נְשִׁיקוֹת פִּיהוּ. וְהוּא דְּבָר
הַרְמוֹז בְּדַבְּרֵי קִדְּשָׁם זְכוּרָם לְבִרְכָּה

אור לציון

ב. וראה בשבועות (לה): כל שלמה האמורין בשיר השירים קדש, שיר למי שהשלוש שלו. עיין שם. ג. וזה פירוש הכתוב לפי זה: 'שיר השירים' - שיר המחובר משני שירים, והם 'אשר לשלמה' - השיר של שלמה, והשיר שנאמר עליו. ד. פירוש, אהבתה של המלכה למלך.

מילואים לציון

ולבסוף בעונותינו שרבו גלינו מארצנו ונוטל כבוד מבית חיינו, בא הבן החשוב שהוא שלמה המלך ע"ה וברוח הקודש עשה שירים בענין. זה אומר[ו] 'שיר' שהוא 'שירים' אשר למלך שהשלוש שלו. וכה אמר בתחילה, אמרה כנסת ישראל לבעלה ישקני מנשקות פיהו וכו', כלומר כל מגמתי אינו אלא לאהבת השי"ת, כי טובים דודיך רוחניים מיין שמשמח לבב אנוש. ואחר שאמר זה למלך אמר למלכה לריח שמניך טובים וכו' זהו רמז לד' מדות טובות שהיו לישראל בעת יציאתם מצרים ואלו הן: העדר זנות, מלשון הרע, ולא שינו את שמם, ואת לשונם."

על פי משל זה כתב בספר נתיבות שלום (ח"ב עמ' מב) כי "כל שיר השירים הוא שיר של השתוקקות המבטא את גודל הכמיהה של כנסת ישראל לדודם אף בשעה שאינה משיגה הדביקות בה' והיא בבחינת חולת חולי אהבה. והוא כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה שהשיר הזה אומרת כנסת ישראל בגלותה ובאלמנותה, שאז כל האהבה מתבטאת אך ורק בגודל התשוקה והכיסופים. וכל שיר השירים רצוף אהבה וגעגועים והשתוקקות גם בעת שאין היחוד

שלמה ברוח הקדש שעתידין ישראל לגלות גולה אחר גולה חורבן אחר חורבן, ולהתאונן בגלות זה על כבודם הראשון, ולזכור חיבה ראשונה אשר היו סגולה לו מכל העמים לאמר אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה, ויזכרו את חסדיו ואת מעלם אשר מעלו ואת הטובות אשר אמר לתת להם באחרית הימים, ויסד ספר הזה ברוח הקודש בלשון אשה צרורה אלמנות חיות משתוקקת על בעלה מתרפקת על דודה מזכרת אהבת נעורים אליו, ומודה על פשעה, אף דודה צר לו בצרתה ומזכיר חסדי נעוריה, ונוי יופיה, וכשרון פעליה, בהם נקשר עמה באהבה עזה, להודיעם כי לא מלבד ענה ולא שילוחיה שילוחין, כי עוד היא אשתו והוא אישה והוא עתיד לשוב אליה."

כל המשל הזה מביא תלמידו של רבינו משמו באריכות בספר מאור החיים (עמ' ס'), ומפרש הנמשל בדרך זו: "המלך הוא הקב"ה, והמלכה היא כנסת ישראל, והבן הוא שלמה המלך ע"ה. כעס המלך על המלכה על כמה וכמה עבירות שעשתה, שעבדה עבודה זרה כמה פעמים והתרה עליה על ידי נביאיו הקדושים שיגרשנה,

ראשון שיר השירים פרק א לציון ה

בְּאַתְּעֹרֹתָא דְלִתְתָא אַתְּעֹרֹתָא דְלַעֲיִלָא^[א] (זוהר ח"א פח.) וְהוּא סוּד מִיִּין נֻקְבִין מְעוֹרְרִין מִיִּין דְּנֻכְרִין^[ג]. וְזֵהוּ נֻקְבָא בְּתַחֲלִית הַתְּעוֹרְרוֹת הָאֵהָבָה, וְאַחֵר כֶּף שְׁנַתְעוֹרְרָה אֵהָבְתָם צְרִיךְ לְהַקְדִּים דְּבָרֵי ה' בְּרוּךְ הוּא אֱלֹהֵי, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֵהר הַקָּדוֹשׁ דְּבִאֲתָרָא דְאִית מְלָכָא לִית שְׁבָחָא אֱלָא לֵיהּ.

עוֹד נִרְאָה לִזְמַר טַעַם אַחֵר שֶׁהַקְדִּים

שָׁבַח הַמֶּלֶכָה לְמֶלֶךְ. דְּתַמְצָא, דְּכֹאֲשֶׁר מְשַׁבַּחַת הַמֶּלֶכָה, הִיא אוֹמֶרֶת שְׁבַחוּ שֶׁל מֶלֶךְ, וְכֹאֲשֶׁר מְשַׁבַּח הַמֶּלֶךְ, הוּא אוֹמֵר שָׁבַח הַמֶּלֶכָה, וְלִזְהָר בְּחֵר מְסֻדֵּר הַשִּׁירִים לְהַתְחִיל בְּשִׁבְחַת הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא כְּבוֹדוֹ, וְהַתְחִיל לִזְמַר דְּבָרֵי הַמֶּלֶכָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הַחֲבִיבָה, וְסֻדֵּר בְּשִׁיר זֶה כָּל מָה שֶׁעֵבֶר בִּינֵיהֶם מִיּוֹם הוֹסְדָם עַד סוֹף כָּל הָעוֹלָם^[ד], וְהַתְחִיל לִזְמַר יִשְׁקֵנִי.

3 אור לציון §

ה. ראה בזוהר (ח"א ט): תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא, לאו איהו, אלא כד עייל רוחא בה, ואשדת מיא לקבלא מיין עלאין דכורין. כך כנסת ישראל לא אתערת תיאובתא לגבי קודשא בריך הוא, אלא ברוחא דצדיקיא דעאלין בגווה. ו. ראה בזוהר (ח"ב ל"ח): ובאתר דאשתכחו דכר ונוקבא, לית שבחא אלא לדכורא. ז. זוהר חדש נג, א.

3 מילואים לציון §

הראוי ואינו יכול להגיע לדביקות בהש"ת, ומים רבים לא יוכלו לכבותה". ועל דרך זה הוסיף לאמור במקום אחר (ח"א עמ' קפ"ד) כי "בשיר השירים גנוז הביטוי לכל המתרחש והמתחולל בפנימיות לבו של איש יהודי ההומה להקב"ה, שלמרות היותו תמיד מוטred ומבולבל ואינו יודע באיזה עולם הוא נמצא, בוערת בכח הנעלם והנסתר בלב יהודי אהבתו ית', אשר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וכו' ורשפיה רשפי אש שלהבת י-ה. וכן היא גם אהבתו ית' אל עמו ישראל, על דרך דאיתא בעבודת ישראל כי החורבן לא היה אלא בבתי בראי, אבל בבתי גוואי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (יומא נד, ב) כשנכנסו האויבים בקודש הקדשים מצאו את הכרובין שהיו מעורין זה בזה, המורה על גודל אהבתו ית' ש"לעמו גם בשעת החורבן".

יש לציון כי פירוש האלשיך על שיר

השירים פותח ג"כ במשל כעין זה, יעו"ש באיכות ומתק לשונו הק'.

[ב] באיתערותא דלתתא איתערותא דלעילא. ראה עוד בזוה"ק (ח"א פח, ב): תא חזי, מה כתיב (שיר השירים ז, יא) אני לדודי ועלי תשוקתו, 'אני לדודי' בקדמיתא, ולבתר 'ועלי תשוקתו'.

[ג] והוא סוד מיין נוקבין מעוררין מיין דוכרין. ענין זה נתבאר בדברי רבינו בפרשת ויצא (כח, יד) כי על ידי "מעשים טובים אשר ישתדל האדם בעולם הזה, יעלה באמצעותו אורות עליונים להשפיע אורות עליונים בשורש נשמתו, והם נקראים בדבריהם ז"ל מיין נוקבין, ובעלות אלו ירדו מיין דכורין. כי בהתעוררות התחתונים יתעוררו מים עליונים להשפיע אורות נוראים בסוד נשמתו".

[ד] וסידר בשיר זה כל מה שעבר ביניהם מיים הוסדם עד סוף כל העולם. בהקדמת

(ב) יִשְׁקֵנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים הָדִיד מֵיָיִן: (ג) לְרִיחַ שְׁמִנִּי
טוֹבִים שְׁמֵן תּוֹרֵק שְׁמֶךְ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֶהְבֹּד:

יִשְׁקֵנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים וּגו', לְרִיחַ שְׁמִנִּי טוֹבִים כו'. יֵשׁ לְדַעַת
מֵהוּ תוֹכִיּוֹת פִּגְנַת הַמְשׁוֹרֵר בְּאֶמְרוֹ יִשְׁקֵנִי
כו'. וְעוֹד מֵהָ הֵם הַדּוֹדִים שְׁחִבִּיִּים עָלֶיהָ
יֹתֵר מֵיָיִן. וְלִמָּה חֲזָר לְשִׁנּוֹת דְּבוּרוֹ מֵיָיִן
לְשִׁמֶן. וּמֵהָ הִיא פִּגְנַתוֹ בְּאֶמְרוֹ שְׁמִנִּי
לְשׁוֹן רַבִּים.

ד' משלים נגד
ד' מצוות שהיה
להם במצרים

3 אור לציון 4

ח. בויקרא רבה (לב ה) מובאת מיימרא זו בשינויי לשון (בשם בר קפרא). ט. להודיע
שבחן של ישראל שלא היתה אלא זו בלבד, ופרסמה הכתוב. ויקרא רבה שם.
י. דברי נביאים נקראים קבלה (רש"י תענית טו, א; חולין קלו, א).

3 מילואים לציון 4

הרס"ג לפירוש שיר השירים (נדפס בנ"ך
הוצאת המאור) כתב שהשיר הזה כולל
מיציאת מצרים עד ימות המשיח. ובהקדמת
אבן עזרא לשיר השירים כתב כי "השיר
הזה מעולה מכל השירים אשר לשלמה, ובו
סוד חתום וסתום, כי החל מימי אברהם
אבינו עד ימות המשיח".
וראה בזה"ק (ח"ב קמד, א) "תושבחתא
דשירתא דא איהי כללא דכל
אורייתא, כללא דכל עובדא דבראשית,
כללא דרזא דאבהן, כללא דגלותא דמצרים,
וכד נפקו ישראל ממצרים, ותושבחתא
דימא, כללא די"ד אמירן, וקיומא דהר סיני,
וכד אזלו ישראל במדברא, עד דעאלו
לארעא ואתבני בי מקדשא, כללא דעטורא
דשמא קדישא עלאה ברחימו ובחדוה, כללא
דגלותהון דישאל ביני עממיא ופורקנא
דלהון, כללא דתחית המתים עד יומא דאיהי
שבת לה'. מאי דהוה, ומאי דהוי, ומאי
דזמין למהוי לבתר ביומא שביעאה כד יהא
שבת לה', כלא איהו בשיר השירים וכו',

ובהאי קרא (שיר השירים אשר לשלמה)
אשתכח שלימו דרזא מן העולם ועד העולם,
רזא דכל מהימנותא".
פירוש: השבח של שירה זו דשיר השירים
הוא כלל כל התורה, כלל של כל
מעשי בראשית, כלל של סוד האבות, כלל
של גלות מצרים, ושל יציאת ישראל
ממצרים, ושל השיר של הים דהיינו אז ישיר
משה, והכלל של עשרת הדברות, וקיום של
הר סיני, וכולל מזמן שהלכו ישראל במדבר
עד שבאו לארץ ונבנה בית המקדש. כלל
של עיטור השם הקדוש העליון באהבה
ובשמחה, כלל של גלות ישראל בין העמים
והגאולה שלהם, כלל של תחיית המתים עד
היום שהוא שבת לה' דהיינו היום שכולו
שבת שלעתיד לבא, מה שהוא ומה שהיה
ומה שעתיד להיות אח"כ ביום השביעי
דהיינו באלף השביעי כשיהיה שבת לה'.
הכל הוא בשיר השירים. ובמקרא הזה נמצא
שלימות הסוד מן העולם ועד העולם שהוא
סוד כל האמונה.

ראשון

שיר השירים פרק א

לציון

ז

ד יב) 'גן נעול' אחותי כל' כו'. ולא נחשדו על לשון הרע, דכתיב (שמות ג כב) 'ושאלה אשה משכנתה' כו', דבר זה היה בידם שנה אחת ולא גלו אותו. ושללא שנו את שמם, שכלשם שמיחסן בירידתן, 'ראובן שמעון' וכו' (שמות א ב) כן מיחסן בעליהן יב. ושללא שנו את לשונם, שנאמר (שמות ב יג) 'שני אנשים עברים נצים', מכאן שלא החליפו את לשונם יג, שנאמר (בראשית מה יב) 'פי פי המדבר אליכם' יד, עד כאן.

והנה ידוע הוא דעל ידי שמירת המצוות שעושים ישראל רצונו יתברך, הוא מתעלה ומתרומם, ובכל דבר שעושים למשה מתקנים כנגדו למעלה, והוא סוד מה שאמר רבותינו זכרונם לברכה בפסוק (ויקרא כו ג) 'ועשיתם אותם', אל תקרי אותם אלא אתם, כפאמרם זכרונם לברכה בזהר הקדוש (ח"ג ק"ג, א טו), וכן להפך חס ושלום, על דרך 'צור ילדך תשי' (דברים לב יח) טו וכאן ביציאת מצרים שהאמה ישראלית תקנה עצמה באותן מצוות האמורות, לזה משוררת כנגד אותן

התקונים שתקנה למלה. והכונה היא, שהדבר מוכן דבשמרה המצוה, זהו עצמו ענין השבח והשיר שעושה, דאין לה שיר ושבח לדודה כקיום התורה והמצוה.

ולזה אומר ד' שירים כנגד ד' מצוות לשמרה. כנגד שמירת לשונה מלשון הרע אמרה ישקני וכו', דתקנה פי עליון במה שלא פגמה פיה.

ישקני
מושיקות
פיהו' שלא
שינו לשונם

וכנגד ברית המעור שהיא מצוה הב', אומר פי טובים דודיך מיין, לרמוז על העריות שהם רמוזים ביין, על דרך 'אשתך כגפן פריה' (תהלים קכח ג) ואמרם זכרונם לברכה (זוהר ח"א רל"ט:) למה נמשלה כנסת ישראל לגפן, מה גפן אינה מקבלת הרפכה ממין אחר כן כנסת ישראל כו'. וכן הוא ממש ענין העריות שלא יזקק אחד לשאינו מינו. ואמרה טובים מיין, הנה ידוע הוא פי היין של ישראל הנתון ביד גוי אם לא יעשה בו חותם בתוך חותם נאסר מחשש מגע גוי י, והנה אמה ישראלית נתנה בתוך כור הפרזל במצרים ושמרה עצמה מבלי חותם שלא נטמאה,

כ' טובים דודיך
מיין' שהיו
גדורים בעריות

אור לציון

יא. 'גן נעול' - אלו הזכרים, 'מעין חתום' - אלו הנקיבות. יב. שנאמר 'ויתילדו על משפחותם' (במדבר א יח) - ילקוט שם. ובויקרא רבה שם: ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין. יג. מכאן שהיו מדברים עברית. ילקוט שם. יד. בלשון הקודש. ויקרא רבה שם. טו. מאי ועשיתם אותם, מאן דעביד פקודי אורייתא ואזיל באורחוי, כביכול כאילו עביד ליה לעילא, אמר קב"ה כאילו עשאני, ועל דא ועשיתם אותם, ועשיתם אתם כתיב ודאי. טז. וראה באיכה רבה (א לג): בזמן שישאל עושין רצונו של מקום מוסיפין כח בגבורה של מעלה כמד"א: 'באלקים נעשה חיל' (תהלים ס יד) ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום כביכול מתישין כח גדול של מעלה, דכתיב: 'צור ילדך תשי'. וראה עוד בזוהר (ח"ב קנה:). יז. עבודה זרה (לא). טור וש"ע יו"ד סימן (קל).

מבחר התוצרת מבית "מורשת אור החיים הקדוש" - משתגעין ומתהלטין

בתורת האור החיים הקדוש

פירוט המחקר והתועלת בפרסום:

"ראשון לציון"

על נביאים וכתובים: מגילות שיר-השירים איכה אסתר יהושע שופטים שמואל ישעיה משלי מהדורה מתוקנת על פי דפוס ראשון, בתוספת מראי מקומות וציורים. ביאור אור לציון - ביאורים קצרים להאיר עיני הלומדים. ילקוט מלואים לציון - השוואות והשלמות מכל ספרי רבינו המעשירים וממלאים דבריו. וילקוט מקיף של הערות וביאורים מגדולי הדורות בדבריו הק'.

פאר היצירה, עם ביאור מתומצת, עיונים והרחבות, בההדרת ספריו של האור החיים. כלול בהדרו בהוצאה מהודרת ומאירת עינים נקיה מסיגים ערוכה בטוב טעם ודעת ומעוטרת בציורים והוספות יקרות קנקן חדש מלא ישן ופנים חדשות באו לכאן. הן מודעת זאת בכל הארץ יקר תפארת גדולת רבינו והדר זיו תורתו ויראתו הזורח בספרו אור החיים הקדוש על התורה המאיר לארץ ולדרים ומלהיב הלבבות בשלהבת העולה מאליה באהבת ה' ויראת ה' טהורה עד שיאחז האור ברובו של ציבור, ומי האיש אשר חפץ חיים ונפשו איוותה להדבק באור התורה ישיט ידו ולקח גם הוא מעץ החיים.

וכשם שהאיר עיני ישראל בפרוש התורה אחז צדיק דרכו לחבר על כל עשרים וארבע ספרים, ופירש גם נביאים וכתובים. ואם כי באור החיים מפרש רק כמה גרגירים בכל פרשה ופרשה, ויש בו מכל ארבעת חלקי הפרד"ס פשט רמז דרוש סוד. בנביאים וכתובים מפרש והולך את עומק משמעות הפשט פסוק אחר פסוק. אך בעוד שספר אור החיים נתפשט בכל תפוצות ישראל ויד הכל ממשמשינו בו ונהנין לאורו ללכת באור ה' ודרך חיים, הספר ראשון לציון כמעט ואינו ידוע לרבים, מה גם שהשיבושים המרובים שנפלו בהעתקת הספר לדפוס הקשו על הלימוד בו, ויש שהדברים משוללי הבנה וכספר החתום בפני הלומד.

בחסד שמים נתגלגלה זכות על ידינו לההדיר את הספר דן ולחדש את פניו, לנגד עינינו עמדה המטרה להחזיר עטרה ליושנה ולזכות את הרבים הצמאים לתורת רבינו. לשם כך השתדלנו לסלק את הקשיים ואבני הנגף שעמדו בפני הלומדים ולהציע את דברי רבינו זלה"ה באופן ברור ומאיר עינים למען יהיו הדברים מאירים ושמחים כנתינתם, וכל מבקש ה' יוכל לטעום בקצה המטה מיערת הדבש ויאורו עיניו. בהתאם לכך ערכנו את כל הספר בסימני פיסוק וניקוד, חלוקה לקטעים והדגשות, מלאכת מחשבת. בעמל רב יגענו לנפותו מן הסיגים והשיבושים הרבים שהיו בו והגהנו את כולו באופן יסודי עד מקום שידינו יד כהה מטה"ת. על מנת להעמיד את דברי רבינו על מכונם הוספנו וצינו מראי מקומות ומקורות לדבריו